

TÜRK EDEBİYATI DİZİSİ

TÜRK ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ

398.949435
TÜR
1997

MİLLÎ KÜTÜPHANE BAŞKANLIĞI

Türk Edebiyatı Dizisi

TÜRK ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ I

Millî Kütüphane Başkanlığı

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 2174
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 485
Türk Edebiyatı Dizisi : 38

Kitabın adı
TÜRK ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ I

Yayın Kodu
97.34.Y.0002.967
ISBN 975.11.0544.7 (Tk. No)
ISBN 975.11.0545.5 (1. Cilt)

Baskı yılı
1997

Baskı adedi
5.000

Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASİMEVİ

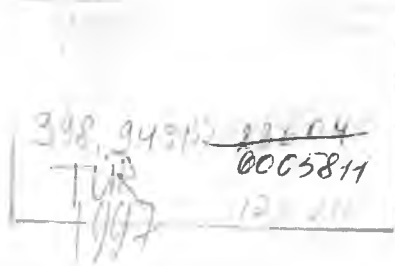
*Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 6.2.1997 tarih ve 692 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 5.000 adet basılmıştır.*

398.949435
TÜR
1997

Türk Edebiyatı Dizisi

TÜRK ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ I

Millî Kütüphane Başkanlığı

İSTANBUL, 1997

КТМУ БОРБОРДУК
КИТЕПКАНАСЫ
1 - окуу залы

ATASÖZLERİ HAKKINDA

Durub-ı emsâl ki hikmet ül-avâmdır, lisanından sâdır olduğu milletin mahiyet-i efkârına delâlet eder. Durub-ı emsâl-i Osmaniyye ise cümleten mânidardır.

Şinâsi

"Atasözleri ki avam = halk hikmetleridir, halk felsefesidir; dilinden çıktıkları milletin nasıl düşündüğünü, yani fikirlerinin ne mahiyette olduğunu anlatırlar. Osmanlı - Türk atasözlerinin ise hepsi mânalıdır."

"Atasözü" umumî bir adlandırmadır. Bunun içerisinde darbimeseller ve tâbirler = deyimler yer alır. Darbimesel çeşitli şekilleriyle her şeyden önce bir hüküm ihtiva eder. Çok yaygın misâller verelim:

- Ağaç yaş iken eğilir.
- Acele işe şeytan karışır.
- Kurt dumanlı havayı sever.
- Sürüden ayrılanı kurt kapar.
- Keskin sirke kabına zarar verir.
- Ak akçe kara gün içindir.
- Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
- Ardından kırk köpek havlamayan kurda kurt denmez.
- Çok havalyan köpek ısırmaz.
- Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- ✓ Cahile lâf anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür.
- ✓ Hayvan ölür, semeri kalır; insan ölür, eseri kalır.
- Çok söyleyen çok yamılır.
- Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir.
- Nerede hareket (varsa) orada bereket (vardır).
- Hekim kim, başına gelen (dir).
- Kabahat samur kiirk olsa, kimse üstüne almaz.
- Balık baştan kokar.
- Hırsızın azgınlığı subaşının ihmalinden olur.
- Ummadığın taş baş yarar.
- Gülü seven dikenine katlanır.
- Denize düşen yılana sarılır.
- Dervişin fikri ne ise, zikri de odur.

Zenginin malı, züğürdün çenesini yorar.

Zorla güzellik olmaz.

Aç ne yemez, tok ne demez. (Aç insan ne bulursa yer, tok insan her şeye burun kıvrır.)

Uyuyan yılanın kuyruğuna basma, (basılmaz).

Sırça köşkte oturan başkasının evine taş atmamalı (dır).

Darbimesel tamlamasının eskiliği ve bunun yeni nesiller için artık çok yabancı bir "Fârisî terkip" haline gelmiş bulunması dolayısıyla hüküm ihtiva eden sözlere "Atasözü" denmesi ve bunların dışında kalanların da deyim adıyla adlandırılması doğru olur. Fakat deyimlerin de atalardan intikal eden bir miras olduğu unutulmamalıdır.

Atasözü = darbimesel; (çoğulu = Durûb-ı emsal) bir hikmet taşıyan, vecize (yahut özlüsöz) mahiyetinde, kalıp = klişe haline gelmiş bir sözdür. Darbimesel bir vâk'a veya oluşumun = meydana gelişin eş veya benzer mânasını ihtiva eden bir halk düşüncesini veya felsefesini dile getirir ve mutlaka bir hüküm taşır. Bununla bir hâdisenin mâhiyeti de tarif edilir veya bunun benzeri tasvir olunur. Bu suretle bu vak'a veya oluşumun geçmişte bir tıpkısının veya benzerinin cereyan ettiği gözönüne konularak böyle bir hale maruz kalmış, maruz kalması ihtimali bulunan veya maruz kalacak olan insana umumiyetle nasihatte ve tavsiyede bulunulur, bazan böyle bir insan âdeti teselli olunur.

İstisnalar hariç, büyük çoğunluğu ile anonim mahiyet taşıyan yani ilk defa kimin tarafından ve ne zaman ortaya atıldıkları bilinmeyen darbimeseller, halk topluluklarının asırlar boyunca karşılaştıkları hâdiselerden ve tecrübelerden ilham alarak ortaya attıkları, benimsedikleri ve kendilerinden sonra gelecek nesillere devrettikleri nasihatlar = öğütler, yol gösterici tavsiyeler, cemiyet ve tabiat hâdiselerinin nasıl sona ereceklerini belirten düşüncelerdir. "Böyle yapılırsa veya böyle olursa netice şöyle belirir" unsuru darbimeselleri karakterize eden işarettir.

Asırlar boyunca yaşamış arka arkaya gelen nesillerin müşterek ve klişeleşmiş malı haline gelmiş bulunan darbimeselleri şekil, dil ve muhteva bakımından zoraki olarak değiştirmeye kalkışmak gülünç teşebbüstür. Darbimeseller ve tâbirler canlı bir uzviyet gibi belirli şartlar altında kendilerini değiştirir veya tasfiye ederler.

Atasözlerinin (Darbimesel) adı verilen tâbirler dışındaki unsurları bir kısım Doğu Türklerinde "Sav" diye adlandırılmış, fakat bu kelime Türkiye Türkçesine yerleşmemiştir. "Sav" kelimesi muhtelif Türk bölgelerinde söz, haber mesaj, nutuk, mektup, hikâye, tarihî hâdisе mânalarına kullanılmıştır. Arapçada darbimesel bazan yalnız "Mesel" kelimesiyle ifade olunur. Darb kelimesi "vurmak, iradetmek, söylemek, taşı gedığıne koymak" mânalarına gelmektedir. Şu halde darbimesel bir meseli (savı, darbimeseli) iradetmek, sırası gelince söylemek mânasına kullanılmaktadır.

Deyimlere gelince:

Bunlar halk arasında tıpkı darbimeseller (Atasözleri) gibi az veya çok yaygın; ekseriya birkaç kelime, bazan tam veya noksan bir cümle ile meramı anlatmaya yarayan; teşbih, istiare, mecaz, kinaye unsurlarıyla bir şeyi (objet), bir hâdiseyi tasvir ve ifade için kullanılırlar. Deyimlerin esas karakteri (bir hal ifade etmek) tir. Bunlarda darbimesellerde olduğu gibi hüküm unsuru bulunmaz. Çoğunda da kelimelerin gerçek mânalarından başka mânalar taşıdıkları görülür. Nâdir hallerde bir sözün hem tâbir, hem de darbimesel = Atasözü vasfını taşıyabileceği farkedilir: Atı alan Üsküdar'ı geçti, atı alan Üsküdar'ı geçer misâllerinde görüldüğü gibi.

Deyimlere Çeşitli Örnekler :

İpi kırdı, (kaçtı, gitti, atın ipini koparıp kaçması gibi).

Bostan korkuluğu, (hiçbir zahmete katlanmadan rahatça, kendisine verilen işi gören veya işe yaramaz kişi).

Canlı cenaze, (çok sıksa, hastalıklı kimse).

Ana kuzusu, (henüz çocuk, yahut hâlâ çocuk gibi hareket eden koskoca herif).

Deli fişek, (delidolu işler yapan adam).

Lokman Hekimin ye dediği, (çok hoş, güzel, sevimli insan ve bahusus kadın).

Bekri Mustafa, (ayyaş, çok içki içen adam).

Cim karnında bir nokta, (Cahil Kişi. Eski alfabemizdeki cim harfini, karnında bir noktası var diye bellemiş kimse).

Zurnacının karşısında limon yer, (densiz, münasebetsiz kimse) .

Gemi azıya almak, (çok ileri gitmek, aşırı uygunsuz işler yapmak).

Kel başa şimşir tarak, (pis, harab, kötü bir şeyin lüzumsuz süsü).

Kapıdan kovulsa, bacadan düşer, (pişkin, arsız, yüz­süz adam için kullanılır).

Taşı sıkırsa, suyunu çıkarır, (kuvvetli, çalışkan, becerikli, iş bilen adam).

Hanya'yı Konya'yı bilmez, devenin gevişine güler, (daha henüz çok cahil, budala, çocuk gibi kimse).

Kaş yaparken, göz çıkarmak, (bir iş yapar veya bir işi düzeltmeğe çalışırken, baltayı taşa vurmak, işi yanlış yola sürüp berbat etmek, pot kırmak).

İzahsız Diğer Örnekler :

Ayaklı kütüphane.

Yalancı pehlivan.

Kanı sıcak.

Al takke, ver külâh!
Kelle, kulak yerinde.
Altı kaval, üstü şişhane.
Ayıkla pirincin taşını.
Aldı fitili.
Eli bayraklı.
Kanımı kuruttu.
Kaşla göz arasında.
Devenin başı.
Alnını karışlamak.
Alacağına şahin, vereceğine karga.
Yaş yetmiş, iş bitmiş.
İncir çekirdeğini doldurmaz.
Öküz öldü, ortaklık bozuldu.
Tereyağından kıl çeker gibi.
Temcit pilâvı.
Avucunu yalamak.
Kan gövdeyi götürmek.
Ayasofya'da dilenip Sultanahmet'te zekât vermek.
Etekleri ıslık çalmak.
Eceline susamak.
Ekmeğini taştan çıkarmak.
Yükünü tutmak.
O hacı, bu macı, kim olacak boyacı.
Anasının karnında dokuz ay on gün nasıl durdu.

Türk Atasözlerinin Eskiliği

Muazzam bir medeniyet tarih, en aşağı üç bin yıllık bir dili olan, dünyada çok geniş sahalara yayılmış, devamlı savaşlar ve fetihler yaptığı ve muhtelif milletlerle karıştığı için çok fire vermiş olan ve bugün saf kalmış nüfusu 120 milyon rakamıyla ölçülmekte bulunan Türk milletinin ata sözleri, dünyanın eskilik bakımından en kıdemli atasözleri arasındadır. Yalnız bunların eskiliklerini yazılı vesikalara dayanarak tesbit etmek, bugün için âdeta imkânsız haldedir. Çünkü Türk edebiyatının elde mevcut en eski eseri Orhun âbideleri, sekizinci asrın ilk yarısına aittir. Bu âbidelerin metinleri arasında birkaç tane atasözü mevcuttur ki bunlardan birisinin değişik şekli zamanımıza kadar intikal etmiştir. Bugün kullandığımız (ağaç yaş iken eğilir) atasözü Orhun âbidelerinde şu şekilde görülmektedir:

Yuyka erikli toplağalı uçuz ermiş
Yinçge eriklig üzgeli
Yuyka kalın bolsar toplağuluk alıp ermiş,
Yinçge yoğon bolsar üzgölük alp ermiş.

büküp toplamak = dürmek kolay imiş (derler). (Bir şey) ince iken (onu)

İzahı: (Bir şey) yufka = yugga = ince, mukavemetsiz iken (onu)

kırıp parçalamak, keza kolaydır (derler). (Fakat) kalın olursa (onu) büyük toplamak güç (olur) imiş, ince (şey) kalınlaşırsa (onu) kırıp parçalamak sarp = güç (olur) imiş (derler).

Milâdî onbirinci asra ait (1077) Divânu Lûgati't-Türk'te de 290 kadar atasözü mevcuttur. Bunlardan bir kısmı (60 kadarı) dil ve şive hususiyetleri dikkate alınmazsa mâna itibariyle bugünkü nesillere aynen intikal etmiştir.

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Tag taga kafışmaz, kişi kişigga kafışır).

Babası ekşi elma yese, oğlunun dişi kamaşır. (Atası acı alma yisa oğlının tişi kamar).

Ahmak misafir, ev sahibini ağırlar. (Endik uma evligni ağırlar).

Aç ne yemez, tok ne demez. (Aç ne yimas, tok ne timas).

Damlaya damlaya göl olur.

Öküz ayağı olmaktansa, buzağı başı olmak yeğdir.

Kart öküz baltadan korkmaz.

Bıçak kendi sapını yontmaz.

Bir karga ile kış gelmez.

Divânu Lûgati't-Türk'teki bir kısım atasözleri de bugünün nesillerine değişik şekillerle intikal etmiştir:

Misafir gelirse, saadet gelir. (Divânu Lûgati't-Türk'te).

Misafir 'kısmeti ile gelir. (Bugün).

Taşı ısıramazsan öpmek gerek. (Divânu Lûgati't-Türk'te).

Isıramadığın eliöp. (Bugün).

Çifte kılıç kına sığmaz. (Divânu Lûgati't-Türk'te).

İki karpuz bir koltuğa sığmaz. (Bugün).

İki deve müsademe eder, ara yerde sinek ölür. (Divânu Lûgati't-Türk'te).

At teper, katır teper, ara yerde eşek ölür. (Bugün).

Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. (Bugün).

Sacırtgudan "bir nevi ökse" korkmuş kuş, kırk yıl çatal

ağaç arasına konmaz. (Divânu Lûgati't-Türk'te).

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. (Bugün).

Divnânu Lûgati't-Türk denilebilir ki elde mevcut en eski atasözlerimizi bir araya getiren tek eserdir. Burada eser sahibi Yusuf Has Hâcib, onbirinci asır Türkleri ve bunların dil ve edebiyatları hakkında müşahedeye ve şahsi araştırmalara dayanan bilgiler verir ve bir sözlük vücuda getirirken Türkçe kelimelerin mânasını izah edebilmek üzere zamanın atasözlerini misâl olarak almıştır.

Çeşitli Atasözleri

Atasözleri menşe bakımından büyük çoğunlukla anonimdir. Bunları kimlerin ne zaman ortaya attıkları, yani bunların ilk defa kimin ağzından çıktıkları —pek ender istisnalarla— bilinmez. Bazılarının hangi asırda veya hangi tarihî devirlerde ortaya çıktıkları tahmin olunabilir. Meselâ:

Devletin malı deniz, onu yemeyen domuz.
İstikamet mahz-ı cinnettir bu mülk ü devlete.
Yağmur yağarken küpünü doldurmağa bak.
Çık çık eden nalçadır, iş bitiren akçadır.
Akçası ak olanın bakma yüzünün karasına.
El için yanma nâra, yak çubuğunu bak safâna.
Erlik onsa, dokuzu kaçmaktır.

gibi ahlâksızlığı, hırsızlığı, rüşveti, korkaklığı teşvik ve terviç eden sözlerin bilhassa Osmanlı İmparatorluğunun çöküntü devresinde ortaya çıktıkları düşünülebilir.

Bir kısım atasözlerinin de imparatorluğun yükseliş ve ihtişam devrelerine ait oldukları akla yakındır:

Meselâ :

Aman diyene kılıç olmaz.
Elçiye zeval olmaz.
Cümleyle gelen düğün, bayram.
At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
Kalırsa el beğensin, ölürse yer beğensin.

Türk Atasözleri Engin Bir Hazinedir

Deyimler dahil ve mahallî olanlar dahil, sayıları on bini aşan Türk atasözleri çok esaslı ilmi araştırmalara mevzu olacak değerdedir. Maalesef bugüne kadar bunların tahlilleri yapılamamış, birçoklarının ne zaman, nerelerde kullanıldıkları tesbit olunmamıştır. İlmi mahiyette eserler meydana çıktığı gün Türk gelenek ve görenekleri, Türk etnolojisi, Türk tarihi, milletimizin sosyal hayatı... hülâsa Türklüğün medeniyet tarihi değerli vesikalarla aydınlanacaktır.

Biz bu eserde Türk atasözlerini, geniş çapta olmamakla beraber, seçmeler yapmak suretiyle yeni Türk nesillerine tanıtmayı hedef tuttuk. Bu önsözde de atasözlerimiz hakkında umumî bilgiler vermeğe çalıştık. Türk atasözleri engin bir hazine, birçok ilim adamına çalışma mevzuu olacak mahiyette çok mühim ecdat yadigârlarıdır.

Mahallî (Yalnız Bazı Yerlerde Kullanılan) Atasözleri

Bir dilin kelimeleri gibi atasözleri de doğar, yaşar (dillerde dolaşır) ve ölürler. Eski Türk atasözleri arasında bugün hiç kullanılmayan, unutulmuş sözlerin ve deyimlerin mevcut olduğu tesbit edilmiştir. Bazı atasözleri iki, üç asır önceki hüviyetlerini, şekillerini kaybetmek suretiyle zamanımıza kadar gelebilmişlerdir. Türk atasözleri arasında bazıları mahallî hususiyetler taşırlar. Meselâ, yalnız Kırım ve civarında yahut Türkistan'da veya yalnız Rumeli'de dillerde dolaşan sözler vardır ve bunlar diğer Türk sahalarında bilinmezler. Ayrıca Türkiye'de bile, yalnız bir bölgede; meselâ Gaziantep ve civarında, Doğu Karadeniz sahillerinde, yahut Ege şehir ve köylerinde bilinen, ihtiva ettikleri kelime ve mefhumlarla yer isimleri sebebiyle diğer bölgelere geçmesine yani buralarda kullanılmasına zaten imkân olmayan sözler vardır. Birkaç misâl verelim:

Konya'da: *Yakada bağım yok, çakaldan korkum yok.*

Kayseri'de: *Develi'ye seğmen gidiyor.*

Kayseri'de: *Çomarlı'ya imam durduk, şimdi belâmızı bulduk.*

Gaziantep'te: *Oğlan yetir, kız yetir, yine şeleyi sen götür.*

Gaziantep'te: *Suyu pancarlıda kesti.*

Ayrıca muhtelif meslek ve sanatlar (zenaat) mensuplarına has atasözleri de vardır.

Türk Atasözleri Üzerine Yayınlanmış Eserler

Türkiye'de ve kaybedilmiş topraklarımızdaki halkın ağızında dolaşan; nesillerden nesillere intikal eden 10.000 i çok aşkın atasözü (darbimesel ve tâbir) hakkında pek çok neşriyat yapılmış, birçok kitap ve makale yayımlanmıştır. Bunlardan bir kısmı yalnız alfabetik sıraya sokulmuş veya konularına göre gruplandırılmış atasözlerini ihtiva ederler (toplamalar). Bir kısmı atasözlerini ihtiva etmekle beraber, bunların mahiyetleri, eskilikleri, hususiyetleri; dil, edebiyat sosyoloji araştırmalarındaki faydaları hakkında bilgi verirler (Kısmî araştırmalar).

Türk atasözleri üzerine hazırlanmış ve basılmış olan kitap, broşür ve makalelerin sayısı 700 ü aşmaktadır. Bu neşriyattan büyük bir kısmının bibliyografyasını bu eserin sonunda okuyuculara sunduk. Türk Folklorunun hiçbir mevzuu üzerinde bu ölçüde yayın yapılmamıştır. Fakat ne yazık ki bu geniş literatüre rağmen atasözleri mevzuunu tam olarak ele alan, her bakımdan ilmî değer taşıyan bir çalışma henüz mevcut değildir. Atasözlerimiz bir değil, birçok doktora tezine, pek çok ilmî araştırmaya mevzu olabilir; bir ömür değil, birçok ömür alabilirler. Biz bu önsözümüzde gerek toplama, gerekse araştırma bakımından ötekilere nazaran daha işe yarar bulduğumuz birkaç eserin adını vermekle iktifa edeceğiz:

Şinâsi-Esüzziya: Durûb-ı emsâl-i Osmaniye. Üçüncü basım, 1302 (1885).

Ahmet Vefik Paşa: Müntahabât-ı durûb-ı emsâl, (1871).

Ahmet Mithat Efendi: Türkî durûb-ı emsâl. Londra basımı 1288.

Mustafa Nihad Özön: Türk Atasözleri, 1952.

Feridun Fâzıl Tülbentçi: Türk Atasözleri ve deyimleri, 1963.

Ömer Âsım Aksoy: Atasözleri ve deyimler, 1965 (Dil Kurumu yayını 238).

Adnan Cahit (Ötüken): Türkiye’de kullanılan atasözleri. 1934 (Üniversite tezi, İstanbul Edebiyat Fakültesi).

EDEBİYATIMIZDA ATASÖZLERİ

Divan edebiyatımızda ve halk edebiyatımızda zaman zaman atasözlerine yer verilmiş ve bilhassa onbeşinci asırdan itibaren bu, âdeta bir moda haline getirilmiştir. Onbeşinci asırda Aydınlı Visâlî, İvez Paşa zâde Atâî, Necatî, Türkî-i Basit cereyanının müjdesi yahut mübeşşiri Edirneli Nazmî, Deli Lûtfî.

Onaltıncı asırda: Bâkî, Fuzulî, Rahmî, Taliî, Cemalî, Pir Sultan Abdal, Güvahî ve bu asrın tanınmış nesircileri.

Onyedinci asırda: Nef’î, Sabrî-i Şakir, Nev’î Zâde Atâî, eserlerinde atasözlerine bol bol yer veren şairlerimiz ve edebiyatçılarımızdır. Bunlardan bir kısmı atasözlerini halkın ağızındaki şekilleriyle değil, aruz kalıplarına dökerek ve bunlardaki Türkçe kelimelerin yerine Arapça, Farsça kelimeler ikame ederek gülünç işler yapmışlardır. Yine bu asırda Edirne’li Sarı Hıfzı Mehmet Efendi, Manzûme-i Durûb-ı Emsâl adlı eserinde atasözlerimizin, aklınca şairler, kibarlar meclislerinde ve padişahın huzurunda söylenebilmeleri için aruz kalıplarına dökmüş ve sade dillerini de bozarak atasözlerimizi Farsça ve Arapça kelimelerle işlemiştir.

Birkaç misâl :

Kırağı telh badıncanı çalmaz. (Acı patlıcanı kırağı çalmaz).

Kendi zarfıya eder hep zararı keskin hal. (Keskin sirke kabına zarar verir).

Esb-i nermin çiftesi sertiz olur. (Yumuşak huylu atın çiftesi pektir).

Beyaz akça siyah eyyam içindir. (Ak akça kara gün içindir).

Onsekizinci asır şairlerinden Sâbit, Nâbi, Kâni ve Şeyh Galip; ondokuzuncu asır şairlerinden İzzet Molla, Sümbülzâde Vehbi ve Fazıl da bu modayı devam ettirmişlerdir.

Abdülhak Hâmit Tarhan’ın tiyatro eserlerinden “Sabr-u Sebat” ta bir yenilik olarak şair-i âzam, metin arasında birçok atasözünü kullanmıştır.

Diğer taraftan, bazı şair ve ediplerimizin mısraları, beyitleri halk tarafından o kadar sevilmiş ve benimsenmiştir ki bunlar da atasözleri arasına karışmışlardır. Bunlardan, ortaya çıkış zamanları ve kimlere ait oldukları katıyetle bilinen bazılarını aşağıda sıralıyoruz :

Gölge etme başka ihsan istemem — Âli Bey

Bakalım âyine-i devran ne suret gösterir — Bâki

Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş — Bâki

Ne sâl iledir, ne mal iledir, beyim ululuk kemal iledir — Esat Muhlis Paşa

Mihneti kenduye zevk etmedir âlemde hüner — Vâsif Enderûnî

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi — Kanunî Sultan Süleyman

Bir gazâ ettin ki hoşnud eyledin Peygamberi — Nef'î

Ehl-i dil birbirini bilmemek insaf değil — Nef'î

Şecaat arzederken merd-i kıptî sirkatin söyler — Koca Ragıb Paşa

Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötüktir — Ziya Paşa

Kaadi ola dâvacı ve muhzir dahi şahit

Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet — Ziya Paşa

Âsude olam dersen eğer gelme cihane

Meydane düşen kurtulamaz senk-i kazadan — Ziya Paşa

Seyretti hava üzre denir taht-ı Süleyman

Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde — Ziya Paşa

Türk atasözleri arasında (deyimler dahil) bazılarının hemen hemen tam karşılıkları dünya ve bahusus Batı dillerinde de mevcuttur. Bizden mi onlara geçmiş, onlardan mı bize intikal etmiş, bilinmiyor. Fransızca'dan birkaç misâl verelim:

Ecele çare olmaz. (Il ya remède a tout hors à la mort = Ecelden başka her şeye ilâç vardır).

Kurt dumanlı havayı sever. (Il espère pêcher en eau trouble = Bulanık suda balık avlamayı umar).

Aşağı tükürsem sakalım, yukarı tükürsem bıyığım. (Il est entre le marteau et l'enclume = O, örs ile çekiç arasında kaldı).

Demir tavında iken (sıcakken) dövülür. (Il faut battre le fer quand il est chaud = Demiri sıcakken dövmelidir).

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Il n'y a que les montagnes qui ne se rencontrent jamais = Birbirlerine rastlamayacak = kavuşmayacak dağlar yoktur).

Fıkralardan Çıkmış Atasözleri

Bazı fıkraların mahiyetleri bunlardan birer, ikişer satırın atasözü halini almasına sebep olmuştur. Çoğu tâbir olan bu atasözlerinin hangi tarihi hâdiselere delâlet ettiğini Hüsamettin Ege'nin "Çizmeden Yukarı Çıkma, 1965" adlı eserinde bulmak mümkündür. Bu eserden faydalanarak bazı örnekler veriyoruz:

Ben onun cemaziyülevvelini bilirim.
Karamanın koyunu, sonra çıkar oyunu.
Çizmeden yukarı çıkma.
Yaya kaldın Tatar ağası.
Karamürsel sepeti mi sandın
Ali Cengiz oyunu.
Çıkar baklayı ağzından.
Halep orada ise arşın burada.
Münasebetsiz Mehmet Efendi.
Ocağına incir ağacı dikmek.
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.
Vermeyince mâbut, neylesin Mahmud.
İmamın evine baklava gitmiş sana ne
Hoşafın yağı kesildi.
Buyurun cenaze namazına.
Yerin kulağı vardır.
Fertiği çekmek.
Püsküllü belâ.
Kırk yıllık Kâni, olur mu Yâni.
Kısa kes Aydın havası olsun.
Yediği nâmeye bak.

Dilimize Arapça ve Farsça şekilleriyle de girmiş olan atasözleri vardır:

Men çi gûyem tanburem çi sazed. (Ben ne söylerim, tamburum ne çalar).

Eğer hâhi selâmet der kenarest. (Eğer selâmet istersen bir kenara çekil).

Selâmet ül-insan fi hıfz il-lisan. (İnsanın selâmeti dilini tutmasındadır).

El-aceletü min eş-şeytan. (Acele işe şeytan karışır).

Min el-bâb ile'l-mihrâb. (Kapıdan mihraba kadar, yani baştan başa, bütün tafsilâtı ile).

Hayr el-umûr evsatuha. (Her şeyin iyisi ortada olandır, itidal).

El-intizar eşeddü minen-nâr. (Beklemek ateşten beterdir).

Bu Esere Alınmayan Atasözleri

Bu eserin bütün okullarımıza ve kütüphanelerimize gireceği, "Atasözleri Kitabı" olarak, gençlerin, yeni nesillerin eline geçeceği ve başka hususlar gözönünde tutularak aşağıda kötü vasıfları belirtilen tipteki atasözleri buraya alınmamıştır:

- 1 — İçinde kaba, çirkin, ayıp kelimeler bulunan "müstehcen" sözler.
- 2 — Türk'ü ve Türklüğü, bir kelime ile milletimizi küçük düşürerek millî duyguları incitecek mahiyetteki sözler. (Zaten Türk kelimesi bu sözlerde, kaba, saba, ahmak, cahil... mânalarında kullanılmıştır).
- 3 — İnsanı hayata, cemiyete, devlete küstüren, yaşama şevkini kırıcı, bedbinlik aşılayıcı mahiyetteki sözler.
- 4 — Kadını hor ve hâkir gören, hırsızlığı, ahlâksızlığı, dalkavukluğu âdeta teşvik eden sözler.

Yukarıda dört grup halinde toplanmış bulunan kötü atasözlerinin sayısı onbinlerce söz arasında 200 ü bulmamaktadır.

Ayrıca escre, tektük kelime farklariyle aynı mânaya gelen sözlerin mümkün olduğu kadar en yaygın şekilleri alınmıştır.

Bu Eser Nasıl Hazırlandı?

1000 Temel Eser arasında halk edebiyatımızın belli başlı mahsullerine yer verilirken, seçme Türk atasözlerini de ihtiva edecek bir cildin yayınlanması kararlaştırılmıştı.

Eseri hazırlama vazifesi Millî Kütüphane mensuplarına verildi. Arkadaşlarımız belli başlı kaynakları taramak suretiyle eserde yer alacak atasözlerini fişlediler ve alfabe sırasına soktular. Mahdut sayıdaki müstehcen, kaba, bayağı, sözlerin ve deyimlerin elden geldiği ölçüde ayıklanmasına çalışıldı. Bir atasözünün çeşitli söylenişleri varsa bunlardan en çok yaygın olanı alındı. Mahallî atasözleri mümkün olduğu kadar tasfiye edildi. Bu suretle onbinden fazla atasözü (darbimesel ve tâbir) bir araya getirildi. Dikkat ve sabırla birlikte, Türk diline, Osmanlıca'ya, edebiyatımıza geniş vukufu icabettiren bu hizmette Millî Kütüphanenin değerli mensupları:

Eski Harfli Türkçe Eserler Bölümünden: Süheyl Beken, Ayşe İlhan, Terhan Akyay, Gülseren Altındağ, Nezahat Tunç.

Okuyucu Hizmetleri Bölümünden: İsmet Binark, Nejat Sefercioğlu'nun büyük emekleri geçti. Yıllarca üzerinde çalıştığım bir mevzuda önsözü hazırlamak hizmeti de bir eski Millî Kütüphane mensubu olarak bana verildi.

Yakın bir gelecekte, Türk atasözlerini mevzu olarak ele alacak büyük ilmi eserlerin hazırlanması ümidiyle bu kitabın Türk okurlarına ve hele gençlerimize faydalı olmasını dilerim.

Adnan ÖTÜKEN

TÜRK ATASÖZLERİ

I

- 1 — A adamcık adamcık çayda kaldı bardacık.
- 2 — A ay oğlan, yarın doğru, yarın yalan.
- 3 — A dana, nasıl kıydın taze fidana.
- 4 — A kız ağan ne çirkin. Babam evinde o da yoktu.
- 5 — A köse, sayılmadık kaç tel sakalın var?
- 6 — Ab ü dâne serpilir, insanı kısmet gezdirir.
- 7 — Aba da bir yaba da bir giyene — güzel de bir, çirkinde bir sevene.
- 8 — Aba dervişin, kebe çobanın.
- 9 — Aba vakti aba alan, yaba vakti yaba alan yanılmamış.
- 10 — Aba vakti yaba, yaba vakti aba.
- 11 — Aba yeninden yıldız gösterir.
- 12 — Abacı, kebeci, sen neci?
- 13 — Abanın kadri yağmurda bilinir.
- 14 — Abanoz gibi yaşadıkça sertleşir.
- 15 — Abası kendinden yamalı.
- 16 — Abası kırk yamalı.
- 17 — Abasını başına çekti.
- 18 — Abayı yaktı Fatmacığın bezine.
- 19 — Abayı yaktı hacı baba.
- 20 — Abbas yolcudur, duramaz.
- 21 — Abbasın kör kazı gibi atıştırır.
- 22 — Abdal abdala çatmayınca kasnak boyna girmez.
- 23 — Abdal abdalın ne umluğunu ister, ne bulduğunu.
- 24 — Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.
- 25 — Abdal tekkede, hacı Mekke'de.
- 26 — Abdalı tekkede görürsün.
- 27 — Abdalın dostluğu köy görünesiye kadar.
- 28 — Abdalın karnı doyduktan sonra gözü yolda olur.
- 29 — Abdalın karnı doyunca gözü pabucundadır.
- ✓ 30 — Abdest müminin silâhı.
- 31 — Abdestime şüphem yok ki düşüneyim.
- 32 — Abdestsiz Bektaşî'ye namaz dayanmaz.

- 33 — Abdestsiz sofuya namaz mı dayanır?
 34 — Abdestsiz yere basmaz.
 35 — Ab-ı pâke ne zarar vakvaka-i kurbağadan.
 36 — Abidin ibadeti nefsinedir.
 37 — Abraş at yüke dayanmaz.
 38 — Abuksabuk söyler sayıklar.
 39 — Abur cubur söyler.
 40 — Acâid-i seb'a-i âlemin sekizincisidir.
 41 — Aceba Receba derken iş biter.
 42 — Acele bir ağaçtır, meyvesi pişmanlık.
 43 — Acele etme dilini ısırırın.
 44 — Acele etme ey hatun, işte geldi "türceûn".
 45 — Acele etsen de iş olacağına varır.
 46 — Acele ile faka bastı.
 47 — Acele ile kalkan nedametle oturur.
 48 — Acele ile menzil alınmaz.
 49 — Acele ile yongaya karıştı.
 50 — Acele ile yürüyen yolda kalır.
 51 — Acele işe şeytan karışır.
 52 — Acele işin sonu pişmanlıktır.
 53 — Acele işin tenbel işçisi.
 54 — Acele şeytandan, teennî Rahmandan.
 55 — Acelde nedâmet, teennîde selâmet vardır.
 56 — Acelen ne, kelle mi götürüyorsun?
 57 — Acelen ne, şikârın suya mı düştü?
 58 — Acem kılıcı gibi iki tarafa da çalar.
 59 — Acem mübalâğası.
 60 — Acemi çaylak bu kadar uçar.
 61 — Acemi katır kapı önünde yük indirir.
 62 — Acemi nalbant gibi kâh nalına vurur, kâh mihına.
 63 — Acemi nalbant Kürt eşğinde dener kendini.
 64 — Acemkârî bir yalan.
 65 — Acı, acıyı bastırır.
 66 — Acı acıyı bastırır, su sancıyı.
 67 — Acı patlıcan.
 68 — Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
 69 — Acı sakız gibi yapışır, kedi gibi sırnaşır.
 70 — Acı soğan, kuru ekmek.
 71 — Acı soğan yemedim ki ağzım koksun.

- ✓ 72 — Acı söz insanı dininden, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.
- ✓ 73 — Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.
- ✓ 74 — Acıklı başta akıl olmaz.
- 75 — Acımuş eşek attan yürük olur.
- 76 — Acımuş eşek katırdan yeğın gider.
- 77 — Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur.
- 78 — Acısı tepesine çıktı.
- 79 — Acısı yürekten gitmiş.
- 80 — Acıyan çok amma, ekmek veren yok.
- 81 — Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış.
- 82 — Acûze gibi çenesi düşük.
- ✓ 83 — Aç aç ile yatınca dilenci doğar.
- 84 — Aç adam, kendini ateşe salar.
- 85 — Aç aman bilmez.
- 86 — Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.
- 87 — Aç anansa kaç.
- 88 — Aç arslandan tok domuz yeğdir.
- 89 — Aç ayı oynamaz.
- 90 — Aç dedilerse çeşmeyi kurut demediler ya!
- ✓ 91 — Aç dışarı, çıplak içeri kaçır.
- 92 — Aç domuz darıdan çıkmaz.
- ✓ 93 — Aç doymam, tok acıkmam sanır.
- 94 — Aç elini kora sokar.
- 95 — Aç esner, âşık gerinir.
- ✓ 96 — Aç esner, tok geçirir.
- 97 — Aç gezer, tok sallanır.
- 98 — Aç gezmekten ise tok ölmek evlâdır.
- 99 — Aç gezmekten, tok ölmek yeğidir.
- 100 — Aç gözünü, açarlar gözünü.
- 101 — Aç gözünü yoksa açarlar.
- 102 — Aç ile arkadaş olma, yemem der de sömürür.
- 103 — Aç ile dost olayım diyen peşinen karnını doyursun.
- 104 — Aç ile dost olma.
- 105 — Aç ile eceli gelen söyleşir.
- 106 — Aç katık istemez, uyku yastık istemez.
- 107 — Aç kendini arslana vurur.
- 108 — Aç kılıca sarılır.
- 109 — Aç kiminle olsa savaşır.
- 110 — Aç köpek ava salmaz.

- 111 — Aç köpek fırın deler.
- 112 — Aç köpek kuduramaz.
- 113 — Aç kurt arslana saldırır.
- 114 — Aç kurt bile komşusunu dalamaz.
- 115 — Aç kurt yavrusunu yer.
- 116 — Aç mısın soğuk su iç.
- 117 — Aç ne yemez, tok ne demez.
- 118 — Aç olan kılıca sarılır.
- 119 — Aç ölmekten tok ölmek yeğdir.
- 120 — Aç ölmez benzi sararır.
- 121 — Aç ölmez gözü kararır, susuz ölmez benzi sararır.
- 122 — Aç tavuk kendini arpa anbarında görür.
- 123 — Aç tavuk uykusunda darı görür.
- 124 — Aç tokun yüzüne bakmakla doymaz.
- 125 — Aç yanından kaç.
- 126 — Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış.
- 127 — Aça kazan astırma, donmuşa od yaktırma.
- 128 — Aça kuru ekmek, bal helvası gibi gelir.
- 129 — Açar yükü, döker pamuğu.
- 130 — Açarım sandığı dökerim pamuğu.
- ✓ 131 — Açı söyletme, toku depretme.
- 132 — Açık ağız aç kalmaz.
- 133 — Açık kaba it değer.
- 134 — Açık kapı çalar.
- 135 — Açık kapı görünce it dalar.
- 136 — Açık kapıyı Allah kapamasın.
- 137 — Açık yaraya tuz ekilmez.
- 138 — Açık yerde tepecik kendini dağ sanar.
- 139 — Açıklar livası.
- 140 — Açılan solar, ağlayan güler.
- 141 — Açın amanı olmaz, tokun imanı.
- 142 — Açın gözü ekmek teknesinde.
- 143 — Açın halini tok bilmez, hastanın halini sağ bilmez.
- 144 — Açın imanı olmaz.
- 145 — Açın karnı doyar gözü doymaz.
- 146 — Açın karnında ekmek durmaz.
- 147 — Açın uykusu gelmez.
- 148 — Açından ölmüş yok, tokundan ölmüş çok.
- 149 — Açlığın kimse ölmez.
- 150 — Açlık ile tokluğun arası yarım yufka.

- 151 — Açlık sofuluğu bozar.
- 152 — Açlıkta darı ekmeği helvadan âlâ gelir.
- 153 — Açlıktan göbeğine taş bağladı.
- 154 — Açlıktan köpük kusar.
- 155 — Açlıktan nefesi kokar.
- 156 — Açlıktan nefesi kokar, tokluktan kert kert geçirir.
- 157 — Açtırma çuvalın ağzını.
- 158 — Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.
- 159 — Ad İsa'nın, gün Musa'nın.
- 160 — Ada bana adayım sana.
- 161 — Adadığı çok, verdiği yok.
- 162 — Adalet dünyanın temelidir.
- 163 — Adalet ile zulüm bir yerde durmaz.
- 164 — Adam adam demekle adam olmaz.
- 165 — Adam adam kadri bilir, sarraf, altın kıymeti.
- 166 — Adam adam sayesinde adam olur.
- 167 — Adam adama gerek olur, iki serçeden börek olur.
- 168 — Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil.
- 169 — Adam adamdan korkmaz ama utanır.
- 170 — Adam adamdan korkmaz hatır sayar.
- 171 — Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir olsa da çulu.
- 172 — Adam adamı bir kere aldatır.
- 173 — Adam adamın, sarraf altının kadrini bilir.
- 174 — Adam adamın şeytanı, adam adamın rahmanı.
- 175 — Adam ahababından bellidir.
- 176 — Adamın alası (alacası) içinde, davar alacası dışında.
- 177 — Adam asmışlar oradan geçilmez.
- 178 — Adam bellemekle marifetli olur.
- 179 — Adam da var adamcık da var.
- 180 — Adam eti ağırdır.
- 181 — Adam evlâdı.
- 182 — Adam ikrarından, hayvan yularından tutulur.
- 183 — Adam iş başında belli olur.
- 184 — Adam kıtlığında.
- 185 — Adam kıtlığında keçiye Abdurrahman Çelebi derler.
- 186 — Adam kıymetini adam bilir.
- 187 — Adam oğlanına çok iyilik yaramaz.
- 188 — Adam oğlu kusursuz, illetsiz olmaz.
- 189 — Adam olacağına büyüdükçe cüdam oluyor.
- 190 — Adam olan iki kere aldanmaz.

- 191 — Adam olana bir söz yeter.
- 192 — Adam olanın zehiri kötü söz.
- 193 — Adam odur ki sözünden dönmiye.
- 194 — Adam oluncaya kadar, daha dokuz fırın ekmek ister.
- 195 — Adam sarrafı.
- 196 — Adam sarrafı kesilmiş başımıza.
- 197 — Adam sormakla âlim olur.
- 198 — Adam sözünden bellidir.
- 199 — Adam yanıla yanıla âlim olur.
- 200 — Adam yanılmakla adam olur.
- 201 — Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla âlim.
- 202 — Adama benzer.
- 203 — Adama dayanma ölür, duvara dayanma yıkılır.
- 204 — Adama iş aranır, iş adam değil.
- 205 — Adama bir kere derler.
- 206 — Adamak kolay.
- 207 — Adamakla mal tükenmez.
- 208 — Adamakla deniz tükenmez.
- 209 — Adamakla mal tükenmez, ödemekle tükenir.
- 210 — Adamakla pilâv pişse deniz kadar yağı benden.
- 211 — Adamcağızın burnu koku almaz.
- 212 — Adamdan başka her şeye benzer.
- 213 — Adamı adam eyliyen paradır, parasız adamın yüzü kara-
dır.
- 214 — Adamı kukla gibi oynatır.
- 215 — Adamın adı çıkacağına canı çıksın.
- 216 — Adamın akli zivanadan çıkacak.
- 217 — Adamın bulaşığı yamandır.
- 218 — Adamın çokluğu peksimetin kıtlığı.
- 219 — Adamın eti yenmez, derisi giyilmez tatlı, dilinden başka
nesi var.
- 220 — Adamın hayırlısı halka faydalı olandır.
- 221 — Adamın iyisi alış verişte belli olur.
- 222 — Adamın iyisini adam bilir.
- 223 — Adamın kıymetini adam bilir.
- 224 — Adamın kötüsü olmaz, meğer züğürt ola.
- 225 — Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork. —
- 226 — Adamın yigidi güreşte, köpeğin leşte belli olur.
- 227 — Adâvetin sonu nedâmettir.

- 228 — Âdem âdem olmayınca âdem etmez âdemi, âdeme âdem gerektir, âdem ede âdemi.
- 229 — Âdem âdeme gerektir.
- 230 — Âdem âdemi salt bir kere aldatır.
- 231 — Âdem canı, it canı.
- 232 — Âdem gözünden doyar.
- 233 — Âdem kanda ise kıdem anda.
- 234 — Âdem nefsinden, hayvanyularından yedilir.
- 235 — Âdem oğlu çiğ süt emmiş.
- 236 — Âdem oğlu hilekârdır kimse bilmez fendini.
- 237 — Âdem oğluna iyilik yaramaz.
- 238 — Âdem oğlunun elinden uçan ile kaçan kurtulmaz.
- 239 — Âdem oldur ki ikrarından dönmeye.
- 240 — Âdemden utanmayan Tanrıdan korkmaz.
- 241 — Âdeme devlet kendi ayağı ile gelmez.
- 242 — Âdemin hayvaniyeti yemekle, insaniyeti okumakla kaimdir.
- 243 — Âdet budur âherde gelir bezme ekâbir.
- 244 — Âdet esiri.
- 245 — Âdet etme, âdeti terk etme.
- 246 — Âdet insana ağır bir yükür.
- 247 — Âdet insana tabiat olur.
- 248 — Âdet yerini bulsun.
- 249 — Adı batasıca.
- 250 — Adı çıktı dokuza, inmez sekize.
- 251 — Adı kaale gelmez.
- 252 — Adı Musa, boyu kısa, sakalı köse olandan kendini sakın.
- 253 — Adı sanı bellisiz.
- 254 — Adı var.
- 255 — Adımı güveç koy ama ocak üstüne koyma.
- 256 — Adımına yüz altın verse ayağımı atmam.
- 257 — Adımına hiyle katmaz.
- 258 — Adın ne? Hasen (Hasan), faydan yoksa ha ben, ha sen.
- 259 — Adın ne? Haşarı, öp eşiği çık dışarı.
- 260 — Adın ne? Musaaa, benim de Musa ama o kadar uzun de ğil.
- 261 — Adın nedir? Reşit - Bir söyle bin işit.
- 262 — Adını ağzına almaz.
- 263 — Âdilin adaleti âlemi ıslâh eder.

- 264 — Âdilin bir saatlik adaleti, âbidin bir senelik ibâdetinden evlâ.
- 265 — Adla sanla.
- 266 — Adla sanla eroğlu erdir.
- 267 — Adûdan intikam almak gibi dünyada kâm olmaz.
- 268 — Af gibi adûdan intikam olmaz.
- 269 — Af husumetin kılıcıdır.
- 270 — Afatladı artık (cevahir yumurtladı).
- 271 — Âferin tüfek, sen mi vurdun bu kazları.
- 272 — Âfet gibi.
- 273 — Âfet gibi gelir.
- 274 — Âfiyet ola demekle deniz içilmez.
- 275 — Afyon bıçağı ile fütühat.
- 276 — Afyon kızdı, şekerciye haber ver.
- 277 — Afyonu patladı.
- 278 — Afyonun keyfini tiryakiden sormalı.
- 279 — Agop'un kazı gibi yutar
- 280 — Ağa borç eyler, uşak harç.
- 281 — Ağa can, hanım afacan.
- 282 — Ağa eşikte, gelin beşikte.
- 283 — Ağa getirir nevâle, hanım salar çuvala.
- 284 — Ağa ağaç içinde büyür.
- 285 — Ağa ağz, balta dil.
- 286 — Ağa bar verdikçe, başını aşağı eğer.
- 287 — Ağa dalı ile gürlür.
- 288 — Ağa, fidan iken eğilir.
- 289 — Ağa ile kabuk arasına parmak sokulmaz.
- 290 — Ağa kapı yapıldıysa (kapandıysa), altın kapı açılır.
- 291 — Ağa ne kadar uzasa göğe ermez.
- 292 — Ağa ne kadar uzunsa balta dibinde hazırdır.
- 293 — Ağa ucuna yel değer, güzel kişiye söz değer.
- 294 — Ağa yaprağıyla güzeldir.
- 295 — Ağa yaş iken eğilir.
- 296 — Ağa yumuşağını kurt yer.
- 297 — Ağaca balta vurmuşlar neyleyim sapı bendendir, demiş.
- 298 — Ağaca balta vurmuşlar, vur sapı bendendir, demiş.
- 299 — Ağaca bâr olan kendi meyvesidir.
- 300 — Ağaca beşikten mezara kadar muhtacı.
- 301 — Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.
- 302 — Ağaca çıkan keçinin minareye çıkan oğlağı olur.

- 303 — Ağaca çıksa pabucu yerde kalmaz.
 304 — Ağaca dayanma kurur, insana güvenme ölür.
 305 — Ağacı içinden kurt yer.
 306 — Ağacı kesersen dibine düşer.
 307 — Ağacı kurt, insanı dert yer.
 308 — Ağacı uzun kes, yaprağı kısa.
 309 — Ağacın kurdu içinden olur.
 310 — Ağacın meyvedârına atarlar taşı.
 311 — Ağacın meyvesi olunca başını aşağı salar.
 312 — Ağacın yapraklısı, yaprağın meyvelisi.
 313 — Ağacı yemişini ye, kabuğunu soyma.
 314 — Ağaçlardan söğüttür en kabası. İnsanı hor eden eğnin-
 deki abası.
 315 — Ağaçtan düşen dalına sarılır.
 316 — Ağaçtan maşa abdaldan paşa olmaz.
 317 — Ağalık vermekle yiğitlik vurmakla.
 318 — Ağanın alnı terlemedikçe ırgadın burnu kanamaz.
 319 — Ağanın gözü, ata tımardır.
 320 — Ağanın gözü, yiğidin sözü.
 321 — Ağanın malı çıkar, uşağın canı.
 322 — Ağanın muradı olunca hizmetkâra ağlamak düşer.
 323 — Ağası güçlü olanın, kulu suçlu olur.
 324 — Ağılda oğlak doğsa, ovada otu biter.
 325 — Ağır ağır demeli, çabuk çabuk yemeli.
 326 — Ağır basınca yiğit kalkar.
 327 — Ağır basmayınca yiğit kalkmaz.
 328 — Ağır ezgi, fıstıkî makam.
 329 — Ağır giden yol alır, hızlı giden yolda kalır.
 330 — Ağır git ki yol alasin.
 331 — Ağır kazan geç kaynar.
 332 — Ağır ol, batman gelesin.
 333 — Ağır otur da, molla desinler!
 334 — Ağır otur ki bey desinler.
 335 — Ağır taş batmağ döğer.
 336 — Ağır taş yerinden oynamaz.
 337 — Ağır yongayı yel kaldırmaz.
 338 — Ağır yük altına girme belin incinir.
 339 — Ağır yükü hayvanın büyüğüne vururlar.
 340 — Ağırınca altına tartılır.
 341 — Ağırılanacak misafir, yüzünden bellidir.

- 342 — Ağırılık altınlık.
 343 — Ağırılık bastı.
 344 — Ağız açar, göz yumar.
 345 — Ağız aramak.
 346 — Ağız dolusu.
 347 — Ağız haffafı olmuş.
 348 — Ağız kalabalığı.
 349 — Ağız kavafı.
 350 — Ağız miski el elması.
 351 — Ağız tadı.
 352 — Ağız tamburası.
 353 — Ağız yemese yüz utanmaz.
 354 — Ağız yerse yüz utanır.
 355 — Ağız yüreğin taşkınıni söyler.
 356 — Ağıza tat, boğaza feryâd!
 357 — Ağızdan çıkan başa değer.
 358 — Ağızla pilâv pişmez, yağla piring gerek.
 359 — Ağızlanmış.
 360 — Ağızları bir.
 361 — Ağlama fayda vermez.
 362 — Ağlama ölü için, ağla deli için.
 363 — Ağlamak para etmez.
 364 — Ağlamakla yâr ele girmez.
 365 — Ağlamasını bilmeyen ölüsünü mundarlar.
 366 — Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
 367 — Ağlamaz, gülmez.
 368 — Ağlamaz ki ağlayalım, gülmez ki gülelim.
 369 — Ağlarsa anam ağlar, kalanı yalan ağlar.
 370 — Ağlatan gülmez.
 371 — Ağlatırsa Mevlâ yine güldürür.
 372 — Ağlatırsa Mevlâm bir gün güldürür.
 373 — Ağlaya ağlaya gözden olursun.
 374 — Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş.
 375 — Ağlayanlar bir gün olup gülegelmiştir.
 376 — Ağrılardan göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı.
 377 — Ağrımayan başa destmal bağlanmaz.
 378 — Ağrımayan başa yağlık bağlama.
 379 — Ağrısız baş balkabağına benzer.
 380 — Ağrısız baş mezarda olur.
 381 — Ağrısız baş olmaz.

- 382 — Ağrısız başa kaşbastı çatmak.
 383 — Ağrısız başa sakız yapıştırma.
 384 — Ağustos böceği.
 385 — Ağustos böceği gibi cırlar, sonunda çatlar.
 386 — Ağustosta suya girsem, balta kesmez buz olur!
 387 — Ağustosun yarısı yaz, yarısı kış.
 388 — Ağzı açık ayran delisi.
 389 — Ağzı bozuk, dilin perhizi yok.
 390 — Ağzı büyük olana kepçe kaşık.
 391 — Ağzı çelikli.
 392 — Ağzı kara.
 393 — Ağzı kara, dili pis.
 394 — Ağzı köpürür.
 395 — Ağzı kulaklarına vardı.
 396 — Ağzı misk elması.
 397 — Ağzı pabuç kadar.
 398 — Ağzı sevincinden kulaklarına varır.
 399 — Ağzı sulandı.
 400 — Ağzı süt kokuyor.
 401 — Ağzı var dili yok.
 402 — Ağzı yanan bir daha da uslanır.
 403 — Ağzına bir parmak bal çalar.
 404 — Ağzına bir zeytin verir, ardına tulum tutar.
 405 — Ağzına dil soktu.
 406 — Ağzına tat bulaştı.
 407 — Ağzına yakışmaz.
 408 — Ağzında bakla ıslanmaz.
 409 — Ağzında mercimek durmaz.
 410 — Ağzındaki virde bak, şu tuttuğu yurda bak.
 411 — Ağzından ateş saçıyor.
 412 — Ağzından baklayı çıkartma!
 413 — Ağzından bal akar.
 414 — Ağzından çıkanı kulağı işitmez.
 415 — Ağzından çıkanı kulağın işitsin.
 416 — Ağzından ekmeğini alsalar sesi çıkmaz.
 417 — Ağzından hayır çıkmaz, bari şer söyleme!
 418 — Ağzından söz dirhemle çıkar.
 419 — Ağzını açacağına gözünü aç.
 420 — Ağzını açıp gözünü yumdu.
 421 — Ağzını açmış, armut ağzına düşsün.

- 422 — Ağzını bıçak açmıyor.
 423 — Ağzını havaya açmış.
 424 — Ağzını hayra aç.
 425 — Ağzını kiraya mı verdin?
 426 — Ağzını öpsünler.
 427 — Ağzını poyraza açar.
 428 — Ağzının gevişi.
 429 — Ağzının gevişidir, durmayıp söyler.
 430 — Ağzının kaşığı değil.
 431 — Ağzının kaytanı (yuları) yoktur.
 432 — Ağzının ölçüsünü aldı.
 433 — Ağzının perhizi yok.
 434 — Ağzının suyu aktı.
 435 — Ağzının tadını aldı.
 436 — Ağzıyla kılıç kapıyor.
 437 — Ağzıyla kuş tutar.
 438 — Ağzıyla kuş tutsa yine nafiye.
 439 — Ağzıyla kuş tutsa yine yaranamaz.
 440 — Ah alan unmaz.
 441 — Ah etmeğe aman yok.
 442 — Ah tuttu.
 443 — Ah yerde kalmaz.
 444 — Ahfeşin keçisi gibi başını sallar.
 445 — Ahkâm çıkarmak.
 446 — Ahlatın iyisini aylar yer.
 447 — Ahmağa yüz, abdala söz vermeğe gelmez.
 448 — Ahmak ahmağı bulur.
 449 — Ahmak gelin, yengeyi halayığı sanır.
 450 — Ahmak köpeği yol kocaltır.
 451 — Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.
 452 — Ahmak olan her zaman düşer.
 453 — Ahmak olana söz anlatmaktan ise dağda domuz gütmek yeğdir.
 454 — Ahmak oldur dünya için gam yiye, nebilirsin kim kazana kim yiye?
 455 — Ahmak toplamış akıllı yemiş.
 456 — Ahmed'in öküzü gibi ne bakarsın?
 457 — Ahret adamı, onunla lâkırdı olmaz.
 458 — Ahrette şefaate edecek değil ya.
 459 — Ak ak yudu, mor mor serdi.

- 460 — Ak akça kara gün içindir.
 461 — Ak at ile cahil ağaya kulluk çetindir.
 462 — Ak baldır kara baldır, petekte belli olur.
 463 — Ak don kara don, geçit başında belli olur.
 464 — Ak esvap leke götürmez.
 465 — Ak esvap leke tutmaz.
 466 — Ak gözden kendini sakın.
 467 — Ak gün ağartır, kara gün karartır.
 468 — Ak ile karayı seçebildi.
 469 — Ak ile karayı seçer.
 470 — Ak koyunu ak ayağından, kara koyunu kara ayağından.
 471 — Ak koyunu görüp içi dolu yağ sanma.
 472 — Ak koyunun kara kuzusu da olur.
 473 — Ak köpeğin pamuk pazarına zararı vardır.
 474 — Ak köpek, kara köpek.
 475 — Ak köpek, kara köpek, ikisi de köpektir.
 476 — Ak libas tez kirlenir.
 477 — Ak sade yüksek nalın, üstüne binip salın.
 478 — Ak şeker, beyaz şeker bir damarı soya çeker.
 479 — Ak şeytan kara şeytan.
 480 — Ak tavuğun zahire pazarına ziyarı olur.
 481 — Ak üstünde karalar, birbirini kovalar.
 482 — Ak yüze kara göz.
 483 — Akacak kan damarda durmaz.
 484 — Akan sular durur.
 485 — Akar su aklığın akar.
 486 — Akar su murdar olmaz.
 487 — Akar su pislik tutmaz.
 488 — Akar suya dayanma, el oğluna inanma.
 489 — Akara kokara bakma, çuvala girene bak.
 490 — Akbaba leyleğin dayısı, herkese kendi başının kaygısı.
 491 — Akbabaya taş atan unmaz.
 492 — Akbaş çarşısı gibi tutuştu.
 493 — Akçe adama akıl öğretir.
 494 — Akçe bir murad için, bir inad içindir.
 495 — Akçe ile bohça insanı eder yüce.
 496 — Akçe sayış, kaftan yürüyüş öğretir.
 497 — Akçeli adamdan dağlar korkar.
 498 — Akçenin gittiğine bakma işin bittiğine bak.
 499 — Akçenin gümüş olduğunu bilmiş.

- 500 — Akçenin yüzü sıcaktır.
 501 — Akçesi ak olanın bakma yüzü karasına.
 502 — Akçesi ucuz olanın kendisi kıymetli olur.
 503 — Akdeniz'e kaptan, Mısır'a sultan.
 504 — Akıl akıl, gel çengele takıl.
 505 — Akıl, akıldan üstündür.
 506 — Akıl Allah vergisidir.
 507 — Akıl bir ankadır.
 508 — Akıl bir attır, dizgini ârîfin elinde gerek.
 509 — Akıl defteri.
 510 — Akıl Frengistan'da, saltanat Âl-i Osmandadır.
 511 — Akıl gibi sermaye olmaz.
 512 — Akıl hocası.
 513 — Akıl hocası kesildi başımıza.
 514 — Akıl için tarik birdir.
 515 — Akıl ile bilinmez, hesap ile bulunmaz.
 516 — Akıl ile herkes fetvâ veremez.
 517 — Akıl ile nefis birbirinin düşmanıdır.
 518 — Akıl kazanına kepçe-i ikbâ gerek.
 519 — Akıl kimde ise devlet ondadır.
 520 — Akıl kişiye sermayedir.
 521 — Akıl olmayınca başta kuru kafa neyler.
 522 — Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.
 523 — Akıl olmayınca ne yapsın sakal.
 524 — Akıl para ile satılmaz.
 525 — Akıl tecrübe ile kemal bulur.
 526 — Akıl veren çok, para veren yok.✓
 527 — Akıl vezirdir, gönül padişah.
 528 — Akıl yaşta değil, baştadır.
 529 — Akıldan hariç iş tutmaz.
 530 — Akılları pazara çıkarmışlar herkes yine kendi aklını be-
 ğenmiş almış.
 531 — Akıllı asma kabağından olmaz, deli bal kabağından.
 532 — Akıllı babanın akılsız evlâdı.
 533 — Akıllı danışncaya kadar deli ğolunu evlendirir.
 534 — Akıllı düşman, akılsız dosttan yeğdir.
 535 — Akıllı düşmandan korkma, deli dosttan kork.
 536 — Akıllı düşünesiye kadar deli bayram eder.
 537 — Akıllı düşünesiye kadar deli oğlunu everir.
 538 — Akıllı düşününceye kadar ahmak yol alır.

- 539 — Akıllı düşününceye kadar deli çayı geçer.
 540 — Akıllı düşününceye kadar deli karnını doyurmuş.
 541 — Akıllı edebi edepsizden öğrenir.
 542 — Akıllı hırsız şaşkın ev sahibini bastırır.
 543 — Akıllı iki kere aldanmaz.
 544 — Akıllı iki kimse bir ipliği koparmaz.
 545 — Akıllı köprü arayınca yadek deli suyu geçer.
 546 — Akıllı neyler balı, akılsız neyler malı.
 547 — Akıllı söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler.
 548 — Akıllı, sözünü akılsıza söyletir.
 549 — Akıllı tez kocar.
 550 — Akıllı yüzüne hasret kaldık.
 551 — Akıllımız Hızır Ağa, parmağını saldı bardağa.
 552 — Akıllınız kim? - Öteki zincirli.
 553 — Akıllıyı arkada tutma, akılsızı kılavuz etme.
 554 — Akılsız başın zahmetini ayak çeker.
 555 — Akılsız kafaya söz kâr etmez.
 556 — Akılsız köpeği yol kocaltır.
 557 — Akın adı, karanın tadı.
 558 — Akıntıya kürek çeker.
 559 — Akidesi bozuk.
 560 — Âkil bir kere aldanır.
 561 — Âkil düşer mi düştüğü zindana bir dahi.
 562 — Âkil isen açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna.
 563 — Âkil söylemez, nâdan söyletmez.
 564 — Âkile ben yakışmaz.
 565 — Akkermanlıdır kıvıramaz.
 566 — Akkermanlıdır kıvıramaz, akıntıya kürek çeker.
 567 — Akkoyunlu, kara koyunlu, şeytan oyunlu.
 568 — Akla geleni işleme, her ağacı taşlama.
 569 — Akla gelmiyen başa gelir.
 570 — Akla karayı seçti.
 571 — Akla mağrur olma Eflâtun-i vakt olsan dahi.
 572 — Aklı başında olan kuru kavgaya düşmez.
 573 — Aklı başından bir karış yukarı.
 574 — Aklı ile çok yaşasın.
 575 — Aklı okkadan dört yüz dirhem eksik.
 576 — Aklı olan, olur olmaz işe karışmaz.
 577 — Aklı yelken etti.

- 578 — Aklıma gelen başıma geldi.
 579 — Aklın haricinde iş tutma.
 580 — Aklın nihayeti cinnettir.
 581 — Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama.
 582 — Aklını başına topla.
 583 — Aklını eşeğe verme, çeker arpa tarlasına.
 584 — Aklını mezada verir şaşkın bakkal.
 585 — Aklınla gör, kalbinle işit.
 586 — Akl-i rahmāni var, akd-i şeytāni var.
 587 — Akmazsa da damlar.
 588 — Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini.
 589 — Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğin - Akrabanın akra-
 baya kimse bilmez nettiğin.
 590 — Akrep gibi hemen sokar.
 591 — Aksak eşiğin kör nalbantı olur.
 592 — Aksak keçi ile yüksek yaylaya göçmek ister.
 593 — Aksaray'ı sel bastı.
 594 — Aksaraylı kanbur olur.
 595 — Aksayanla aksak, suya gidenle susak.
 596 — Akşam aşından bir gelin ölmüş.
 597 — Akşam güneşidir çabuk geçer.
 598 — Akşam Hacı Mehmet, şimdi eskici Yahudi mi?
 599 — Akşam ise yat, sabah ise git.
 600 — Akşam işi iki katlı, sabah uykusu tatlı olur.
 601 — Akşam kavis, sabah savul.
 602 — Akşam oduna giden çok olur.
 603 — Akşam oldu kon, sabah oldu göç.
 604 — Akşam oldu yut, sabah oldu tut.
 605 — Akşam pazarı sabaha yündür.
 606 — Akşam yalan söyleyenin sabah yüzü kara çıkar.
 607 — Akşama karşı gitme, tana karşı yatma.
 608 — Akşamcının gözü saat onbirde.
 609 — Akşamdan Cezayir'e giden çok olur.
 610 — Akşamdan sonra kapını kapa.
 611 — Akşamdan sonra sabahlar hayır olsun.
 612 — Akşamın hayırından sabahın şerri.
 613 — Akşamın işini sabaha koma.
 614 — Akşamın sabahı var.
 615 — Aktar başındakini satar.
 616 — Aktı kan, çıktı can.

- 617 — Al Allah delini, zapteyle kulunu.
 618 — Al Allahım delini, sen zapteyle kulunu.
 619 — Al apdestini, ver pabucumu.
 620 — Al bezi, sakla tuzu
 621 — Al bunda, sat bunda.
 622 — Al ceviz, sat ceviz, tıkırtısı bedava.
 623 — Al dedin mi can alır.
 624 — Al demiri, sat demiri, çoluk çocuk ne kemirir.
 625 — Al elmaya taş atan çok olur.
 626 — Al giyen aldanmaz.
 627 — Al giyen alınır, mor giyen salınır.
 628 — Al gömlek, ya yeninden ya yakasından meydana çıkar.
 629 — Al gömlektir gizlenmez.
 630 — Al gülüm, ver gülüm.
 631 — Al gülünü, ve gülümü.
 632 — Al haberi, git kabarı kabarı.
 633 — Al haberi zurnadan.
 634 — Al ile arslan tutulur.
 635 — Al ile arslan tutulur, güç ile gücigen (köstebek) tutulmaz.
 636 — Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunsun.
 637 — Al kelâm, ver kelâm!
 638 — Al kibar kızını, işlerin bulana bulana, al çitak kızını gez-
 sin eylene eylene.
 639 — Al kilim ver kilim.
 640 — Al kiraz üstüne kor yağar.
 641 — Al külâh ver külâh.
 642 — Al külâhını, eyvallahı da içinde.
 643 — Al malın iyisini, çekme kaygusunu.
 644 — Al malını gör hayrını.
 645 — Al paranı git kadıya.
 646 — Al takke ver külâh.
 647 — Al üstüne kayıkçı.
 648 — Al ver diyorlar, al verme demiyorlar.
 649 — Ala kargada alacağım olsun.
 650 — Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz.
 651 — Ala keçiye gören içi dolu yağ sanır.
 652 — Ala bildiğine gider.
 653 — Alacağı, vereceği tükenmez.
 654 — Alacağın bir fitil, pamuğun batmanını sorarsın.
 655 — Alacağın bir iğne, çeliğin okkasını ne sorarsın?
 656 — Alacağın olsun, vereceğin olmasın.

- 657 — Alacağına şahin, vereceğine karga.
 658 — Alacak geç kalırsa ayaklanır.
 659 — Alacak ile verecek ödenmez.
 660 — Alacaklıyı gören yolunu değiştirir.
 661 — Alan aldanmaz, satan aldanmaz.
 662 — Alan almış, satan satmış bize ne?
 663 — Alan da pişman satan da.
 664 — Alan da satandan umar.
 665 — Alan hoşnut, satan hoşnut, bize ne?
 666 — Alan satan belli değil.
 667 — Alan satan hoşnut, dellâla halt etmek düşer.
 668 — Allaha satan hayırını görsün.
 669 — Alanya'da karabıçak, ne alacak ne verecek.
 670 — Alay bozan toz koparan.
 671 — Alay geçirir lâf dinlemez.
 672 — Alçacık dağlara kar yağsa kış değil mi, kişi kendi halini bilse hoş değil mi?
 673 — Alçacık dağları sen mi yarattın?
 674 — Alçacık gördün de bozacı eşeği mi sandın?
 675 — Alçacık yolun zirvesi olmaz.
 676 — Alçak balın zerdesi.
 677 — Alçak eşeğe kim olsa biner.
 678 — Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay.
 679 — Alçak eşek tımarlamaya genez (kolay) olur.
 680 — Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar.
 681 — Alçak yer yiğidi hor gösterir.
 682 — Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır.
 683 — Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
 684 — Alçak yerin tepeciği dağ gelir.
 685 — Alçaktan güreşir.
 686 — Aldatan aldanır.
 687 — Aldatayım diyen aldanır.
 688 — Aldı ele, çıktı yola.
 689 — Aldı fitili.
 690 — Aldı fitili Hacı Şamandıra.
 691 — Aldı sattı, suya battı.
 692 — Aldı yürüdü.
 693 — Aldığı bir iğne, demirini yoklar.
 694 — Aldığını veren, aradığını bulur.
 695 — Aldığını vermeyen aradığını bulamaz.

- 696 — Aldığını vermez, gördüğünü demez.
 697 — Aldık ele, girdik yola.
 698 — Âlem bir yere gelse yine söylediğini söyler.
 699 — Âlem bu ya her şey olabilir.
 700 — Âlem duydu.
 701 — Âlemde itibar zenginle güzeledir.
 702 — Âlemde kimse açlığından ölmemiş.
 703 — Âleme âdet, bize bid'at.
 704 — Âleme bir parmak bal olmuş.
 705 — Âleme cellât lâzım ise benim neme lâzım.
 706 — Âleme it ürür, bize çakal.
 707 — Âleme maskara olmaktan, meydan süpürgesi olmak yeğ-
 dir.
 708 — Âleme şan verdi.
 709 — Âleme yaranılmaz.
 710 — Âlemi kendin gibi bilir misin?
 711 — Âlemi nasıl bilirsin, kendin gibi.
 712 — Âlemin ağzı torba değilki büzülsün.
 713 — Âlemin ağzına kırk arşın bez yetişmez.
 714 — Âlemin ağzında sakız oldu, çiğnenir.
 715 — Âlemin dili tutulmaz.
 716 — Âlemin maskarası olmuş.
 717 — Âlemin tenceresi kapalı kaynar.
 718 — Âlemin zevk u sefasını gedalardan sorun.
 719 — Âlet işler, el övünür.
 720 — Alı alına karışmış, gülü gülüne.
 721 — Alı alına, moru moruna.
 722 — Alıcı kuşun ömrü az olur.
 723 — Alıcı, verici, kanlı gömlek giyici.
 724 — Alıcı yok, satıcı neylesin, satıcı yok, alıcı neylesin?
 725 — Alıcıdan tarafa söylemek sünnettir.
 726 — Alıma satıma bakmaz.
 727 — Alımı aldıldım, morumu soldurdum, ille ille mavili.
 728 — Alın akı.
 729 — Alın damarı.
 730 — Alın derisi değil, davul derisi!
 731 — Alın karışlamak.
 732 — Alın teriyle kazanmış.
 733 — Alın yazısı.
 734 — Alın yazısını kullar değiştiremez.

- 735 — Alında yazılan görülür.
 736 — Alır mısın akideyi miski bahasına.
 737 — Alış oğlu veriştir.
 738 — Alış veriş miskal ile, dostluk kantar ile.
 739 — Alış veriş sakal altından geçer.
 740 — Alışına verişim, tarhana bulgur aşım.
 741 — Alışmış kudurmuştan beterdir.
 742 — Alışmış kursak bulamacını ister!
 743 — Ali Cengiz oyunu.
 744 — Ali evlendi, Güllü gelin oldu.
 745 — Ali kıran baş kesen.
 746 — Ali Paşa narhı.
 747 — Âlim de bir, cahil de bir, ikisi de Allahın kulu değil mi?
 748 — Âlim olmak istersen durma yaz, cahil olmak istersen durma kaz.
 749 — Âlim olmak kolay, adam olmak zor.
 750 — Âlim unutmuş, kalem unutmamış.
 751 — Âlimin cahile sözü acıdır, rûz-i kıyamette başı tacıdır.
 752 — Âlimin dostundan düşmanı daha çoktur!
 753 — Âlimin uyuması cahilin ibadetinden hayırlıdır.
 754 — Ali'nin külâhını Veli'ye, Veli'nin külâhını Ali'ye giydirir.
 755 — Ali'si deli, Veli'si deli, kırılanın hepsi deli.
 756 — Allah adama ya akıl verir, ya devlet.
 757 — Allah Allah demeyince işler olmaz.
 758 — Allah balmumu yakana balmumu, yağ mumu yakana yağ mumu verir.
 759 — Allah bana, ben de sana.
 760 — Allah bile kulunun karasını yüzüne vurmamış!
 761 — Allah bilir ama kul da sezer.
 762 — Allah bir kapıyı kaparsa, bin kapıyı açar.
 763 — Allah bir karıncasından bile geçmez.
 764 — Allah bir, Peygamber hak, pekmez kara, yoğurt ak.
 765 — Allah birine yürü ya kulum dedi mi Tosya'ya sâi olur.
 766 — Allah dağına göre kar verir.
 767 — Allah dağına göre verir kışı.
 768 — Allah deveye kanat verseydi damı, taşı dağıtırdı.
 769 — Allah diyen, açıkta kalmaz.
 770 — Allah diyen aldanmaz.
 771 — Allah diyen mahrum kalmaz
 772 — Allah doğruların yardımcısıdır.

- 773 — Allah dokuzda verdiği ömrü sekizde almaz.
- 774 — Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar.
- 775 — Allah hayırlar versin.
- 776 — Allah herkesin gönlüne göre verir.
- 777 — Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir.
- 778 — Allah imdat eylesün top çeken beygirlere.
- 779 — Allah imhal eder, ihmal etmez.
- 780 — Allah insana bir ağız iki kulak vermiş, bir söyleyip iki dinlemek için.
- 781 — Allah insanın ömründen kesip bahtına katsın.
- 782 — Allah işini bilir.
- 783 — Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış.
- 784 — Allah kerim.
- 785 — Allah kerimdir, keremin kuyusu derindir.
- 786 — Allah kuluna götürdüğü kadar vermesin.
- 787 — Allah kuluna nefesi sayı ile vermiş.
- 788 — Allah kulundan geçmez.
- 789 — Allah kulunu bir kaşık düşman şerrinden korusun.
- 790 — Allah kulunu darda komaz.
- 791 — Allah kulunun götüreceği kadar verir.
- 792 — Allah, kulunun karasını yüzüne vurmaz.
- 793 — Allah nâmerde muhtaç etmesin.
- 794 — Allah ne verir ki kul götürmez.
- 795 — Allah ona mal versin de fırsat vermesin (kaşınacak tırnak vermesin)
- 796 — Allah rızasından ayırmasın.
- 797 — Allah rızkın kefilidir.
- 798 — Allah sabırlı kulunu sever.
- 799 — Allah sağ eli sol ele muhtaç eylemesin.
- 800 — Allah sağ gözü; sol göze muhtaç etmesin.
- 801 — Allah selâmet versin donanma-yi hümayuna.
- 802 — Allah seni dünya boş kalsın diye yaratmamış.
- 803 — Allah, sevdiğine dert verir.
- 804 — Allah taşına, toprağına bereket versin.
- 805 — Allah uçmayan kuşa alçacak dal verir.
- 806 — Allah üçün beşin arkasını kesmesin!
- 807 — Allah verince kimin oğlu, kimin kızı, demez.
- 808 — Allah yapar ne yaparsa.
- 809 — Allah yardım ederse kuluna, her iş girer yoluna!
- 810 — Allah yurt yoksulluğu göstermesin!
- 811 — Allaha olmak isteyen âsi, ya mütevellî olsun, ya vasî.

- 812 — Allaha bir can borcum var.
 813 — Allah'tan yazılmış başa gelecek.
 814 — Allahın birliği kuldan saklanmaz.
 815 — Allahın işine karışan kâfir olur.
 816 — Allahın işine karışılmaz.
 817 — Allahın öldürmediğini kimse öldüremez.
 818 — Allahın sevmediğini kul da sevmez.
 819 — Allahın undurmadığını kim ondurur?
 820 — Allahın undurmadığını kul ondurmaz.
 821 — Allahın verdiği kul alamaz.
 822 — Allahını seven bizi tutmasın.
 823 — Allahtan gelen ne denir?
 824 — Allahtan hayır iste, hayır bulasın.
 825 — Allahtan korkmayandan korkulur.
 826 — Allahtan sıska, ne yapsın muska.
 827 — Allahümme ferden, korkmalı kelden körden.
 828 — Allâme-i cihan kesildi.
 829 — Alma alı, sat yağızı, besle kırı, bin doruya.
 830 — Alma delinin kızını soya çeker.
 831 — Alma mazlumun âhını, çıkar âheste âheste.
 832 — Alma mazlumun âhını, yuvadan indirir şahini.
 833 — Alma sarı, satma sarı, kapındaysa kov dışarı.
 834 — Almadan vermek Allah'a mahsus.
 835 — Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma.
 836 — Almadım veremem, görmedim bilemem!
 837 — Almak farz, boşamak sünnet.
 838 — Almazsın, satmazsın, pazarda ne işin var?
 839 — Almış, satmış, çekmeceyi kapatmış.
 840 — Alna yazılan, başa gelir.
 841 — Alnı açık, yüzü pak!
 842 — Alnım açık, yüzüm ak.
 843 — Alnında şeytan tüyü mü var?
 844 — Alnını karışladı.
 845 — Alnını karışlarım ben onun.
 846 — Alnının ar damarı çatlamış.
 847 — Alnının kara yazısı.
 848 — Alt alta, üst üste.
 849 — Alt çenesi kısa geldi, tutamadı.
 850 — Alt çenesi mor çuhaya kaplı.
 851 — Alt değirmen güçlü akar.

- 852 — Alt kat kiracısı kadar rağbet var.
 853 — Alt olmak.
 854 — Alt üst etmek.
 855 — Alt yanı çıkmaz sokak.
 856 — Alt yanı kiraz bahçesi.
 857 — Alta gittim diye yerinme, üste çıktım diye sevinme.
 858 — Altı alaylı üstü kalaylı.
 859 — Altı kaval, üstü şeshane.
 860 — Altı olur, yedi olur, hep Allahın dediği olur.
 861 — Altı üstünden belki iyi çıkar.
 862 — Altı üstünden iyi derlerse inanma.
 863 — Altı üstüne döndü.
 864 — Altın adı bakır oldu.
 865 — Altın altın diyip durma altında kalırsın.
 866 — Altın anahtar her kapıyı açar.
 867 — Altın anahtar, kale kapılarını açar.
 868 — Altın araba, gümüş tekerlek.
 869 — Altın ateşte, insan mihnette tecrübe olunur.
 870 — Altın babası.
 871 — Altın çamura düşmekle kıymetten düşmez.
 872 — Altın eli bıçak kesmez.
 873 — Altın eşik, gümüş eşiğe muhtaç olur.
 874 — Altın leğenin kan kusana ne faydası olur?
 875 — Altın, pas tutmaz.
 876 — Altın yerde paslanmaz, taş yağmurdan ıslanmaz.
 877 — Altın yere düşmekle pul olmaz.
 878 — Altında çapanoğlu var.
 879 — Altından ağacın olsa zümrüitten yaprak, âkıbet gözünü doyurur bir avuç toprak.
 880 — Altından eşikliğe muhtaç olur.
 881 — Altından girip üstünden çıkar.
 882 — Altını sarrafa sor, cevheri kuyumcuya.
 883 — Altını mı alırsın üstünü mü?
 884 — Altının kıymeti azlığından.
 885 — Altının kıymetini sarraf bilir.
 886 — Altmışında zurna öğrenen artık mezarda çalar.
 887 — Altta kalanın canı çıksın.
 888 — Altta kalmayı ayı bile istemez.
 889 — Aman diyene kılıç kalkmaz.
 890 — Aman zaman vermiyor.

- 891 — Amana geldi.
 892 — Amanımı tüketti.
 893 — Amansız kalanın yardımcısı Allah.
 894 — Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri dahi.
 895 — Amca baba yarısı.
 896 — Amcam, dayım, hepsinden aldım payım.
 897 — Amelsiz âlim, elinde fener bulunan âmâyâ benzer.
 898 — Amelsiz âlim, yemişsiz ağaç gibidir.
 899 — An beni bir koz ile varsın çürük çıksın.
 900 — Ana ata önünden geçmek hatâ.
 901 — Ana baba duası almış.
 902 — Ana baba günü.
 903 — Ana baba ile iftihar olmaz.
 904 — Ana evlâdından geçmez.
 905 — Ana evlâdını atmış, yâr başında tutmuş.
 906 — Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyâr olmaz.
 907 — Ana hakkın ödenmez.
 908 — Ana ile kız, helva ile koz!
 909 — Ana kalbi kırılmaz.
 910 — Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocadan arar.
 911 — Ana kuzusu.
 912 — Ana över, baba sever.
 913 — Ana yiğidin kalkanıdır.
 914 — Anadan doğma, sonradan olma.
 915 — Anadan doğmak ölmek için.
 916 — Anadan doğmayan kardeş sayılmaz.
 917 — Anadan olur daya, hamurdan olur maya.
 918 — Analar büyütür kızı, çulhalar dokutur bezi.
 919 — Analar neler doğurur.
 920 — Analar öyle evlâdı beşer beşer doğursun.
 921 — Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin.
 922 — Anaları ne ki danaları ne olsun.
 923 — Anaların baş derdi evlâdını başgöz etmek.
 924 — Analı kuzu, kınalı kuzu.
 925 — Analık, kara yamalık.
 926 — Anam anam dediği hamam anası Kel Fatma değil mi?
 927 — Anam ekmeğine kuru, ayranına duru demem.
 928 — Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.
 929 — Anamın ak sütü gibi helâl.
 930 — Anamın aşısı, tandırın başı.

- 931 — Anamızı rüşvet ile işret ağlatır.
 932 — Anan, atan kim, yakın komşu.
 933 — Anan güzel idi hani yeri, baban güzel idi hani evi?
 934 — Anan yahşi, baban yahşi.
 935 — Ananın bastığı yavru incinmez.
 ✓936 — Ananın ilki olmaktan dağlarda tilki olmak yeğdir.
 937 — Anası eğirip babası dokumadı ya?
 938 — Anası onu doğuracağına keşke taş doğursaydı.
 939 — Anası soğan, babası sarmısak, kendi gülbeşeker çıktı.
 940 — Anası söylemeden kızı tamamlar.
 941 — Anası turp, babası şalgam, şanlı ocak.
 942 — Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
 943 — Anasından doğalı gülmemiş.
 ✓944 — Anasından emdiği süt burnundan geldi.
 945 — Anasını ağlattı.
 ✓946 — Anasını babasını dinlemeyen evlât, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen atı kapında tutma hiç durma sat.
 947 — Anasının ak sütü gibi helâl.
 948 — Anasının ipliğini pazarda satmış.
 ✓949 — Anasının karnında dokuz ay on gün nasıl durmuş.
 950 — Anasının kızı.
 951 — Anasının körpe kuzusu.
 952 — Anasının muşmulası.
 953 — Anasının nikâhını ister.
 954 — Anasının pişirdiğini yer.
 955 — Anasının sütü gibi helâl.
 956 — Anbarda darısı yok, evde karısı.
 957 — Anbarda duran sıçan aç kalmaz.
 958 — Anbardan yemeğe benzer.
 959 — Andına inandım beni şaşırtan kuyruk.
 960 — Anha minha elde bir şey kalmadı.
 961 — Anka bezirgânı.
 962 — Anka gibi ismi var, cismi yok.
 963 — Anka kuşu.
 964 — Anladık yel değirmeni ama, suyu nerden?
 965 — Anladım dünyanın kaç bucak olduğunu!
 966 — Anladım ise Arap olayım.
 967 — Anladım kazın ayağını!
 968 — Anladın mı, bamyanın faziletini.
 , 969 — Anladın mı dünyanın kaç bucak olduğunu

- 970 — Anladın mı kazın ayağını?
 971 — Anlamadığın işe karışma.
 972 — Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi.
 973 — Anlat, benim gecelik külâhıma!
 974 — Anlatamadık yederin bayraktar olduğunu.
 975 — Anlatılışa göre verirler fetvayı.
 976 — Anlayana canım kurban.
 ✓977 — Anlayana kul ol, anlamayana ağa olma.
 ✓978 — Anlayana sivri sinek saz, anlamayana davul, zurna az.
 ✓979 — Anlayanın kuluyum, anlamıyanın sultanı.
 ✓980 — Anlayanla taş taşı, anlamıyanla bal yeme.
 981 — Ansınlar beni bir çürük elma ile.
 982 — Âr belâsı.
 983 — Âr çekmekten bâr çekmek evlâdır.
 984 — Âr dünyası değil, kâr dünyası.
 985 — Âr eden kâr etmez.
 986 — Âr gözden, kâr yüzden anlaşılır.
 987 — Âr ile evini yıkmaz.
 988 — Âr insana, kâr hayvana yakışır.
 989 — Âr namus hak getire.
 990 — Âr ü nâmusu peynir ekmekle yemiş.
 991 — Ar yılı değil, kâr yılı.
 992 — Âr yiğitin kamçısıdır.
 993 — Ara bozucu.
 994 — Ara bulmak.
 995 — Araba devrilince yol gösteren çok olur.
 996 — Araba ile tavşan avlanmaz.
 997 — Araba kırılınca yol gösteren çok olur.
 998 — Araba mısın behey tekerlek.
 999 — Araba yağlanmayınca yürümez.
 1000 — Araba yolundan çıkma.
 ✓1001 — Arabanın ön tekerleği geçtiği yerden ard tekerleği de geç-
 çer.
 1002 — Arabasını düze çıkardı.
 1003 — Arabayı kırıp odun eder, halayık alıp kadın eder.
 1004 — Arabın kızı Mısır'a kaçtı, kurtulamadı..
 1005 — Arabistan turnası gibi bir ayak üstünde yutkunur.
 1006 — Arada, derede, turanın ucu nerede?
 1007 — Arada dönen bir hâtır.
 1008 — Aradı da buldu.

- 1009 — Arafat'ta soyulmuş hacıya döndü.
 1010 — Aralarında dağlar var.
 1011 — Aralarında kara kedi geçti.
 1012 — Aralarında su sızmaz, kıl geçmez.
 1013 — Aramakla bulunmaz, meğer ki rasgele.
 1014 — Aramakla ele geçmez.
 1015 — Aramakla ele geçmez belki rastgelir.
 1016 — Araması gayret, getirmesi şükret, geçinmesi mihnet.
 1017 — Aramız biraz şeker - renk.
 1018 — Aramıza kimse girmez.
 1019 — Arap atının yanında duran ya huyundan, ya suyundan.
 1020 — Arap doyunca yer, Acem çatlayınca.
 1021 — Arap oğlan varsın gelsin, tahtırevânı alsın gelsin.
 1022 — Arap olayım.
 1023 — Arap saçı gibi karmakarışık iş.
 1024 — Arap saçına döndü.
 1025 — Arap sürresidir geçilmez.
 1026 — Arapcık arapcık, ayağında çorapcık.
 1027 — Arapkirliler gibi birbirlerine ikram ederler.
 1028 — Araptan paşa, ağaçtan maşa.
 1029 — Arasında karlı dağlar var.
 1030 — Araya giren daraya çıkar.
 1031 — Araya soğuk mu girdi?
 1032 — Araya şeytan girdi.
 1033 — Araya taraya buldu.
 1034 — Arayan bulur belâsını da Mevlâsını da.
 1035 — Arayan bulur, inleyen ölür.
 1036 — Ard ayağı ile kaşınır.
 1037 — Ard ayağıyla kulağını kaşır.
 1038 — Ard eteğinde namaz kılınır.
 1039 — Ardı arkası kesilmez.
 1040 — Ardı yufkadır.
 1041 — Ardıç gölgesi kardeş gölgesi, söğüt gölgesi, yiğit gölgesi.
 1042 — Ardından kırk köpek havlamayan kurda kurt denmez.
 1043 — Ardından sapantaşı yetişmez.
 1044 — Arife günü yalan söyleyenin, bayram günü yüzü kara çıkar.
 1045 — Arı bal alacak çiçeği bilir.
 1046 — Arı baldan mı, yoksa dumandan mı kaçır?
 1047 — Arı, bey olan kovana üşer.

- 1048 — Arı gibi sokar.
 1049 — Arı gibi üşer akrep gibi sokar.
 1050 — Arı kadar eri olanın dağ kadar yeri olur.
 1051 — Arı, kızdıranı sokar.
 1052 — Arı kovana gider.
 1053 — Arı kovanı gibi.
 1054 — Arı kovanı gibi işler.
 1055 — Ârı satmış, namusu tellâla vermiş.
 1056 — Ârı yok, piri yok!
 1057 — Arıdan bal almak herkesin kârı değildir.
 1058 — Arık ata kuyruğu yüküdür.
 1059 — Arık etten semiz tirit olmaz.
 1060 — Arık öküze bıçak çalınmaz.
 1061 — Arık, semiz Allah kabul eyleye.
 1062 — Arık tavuktan tatsız tirit olur.
 1063 — Arının belâsını çekmeyen bal yiyemez.
 1064 — Arının dikenini gördüm, balından el çektim.
 1065 — Arısını söndür, balını ondan sonra ye.
 1066 — Arıya kovanı emanet olmaz.
 1067 — Arıyı duman, insanı iman yola getirir.
 1068 — Ârif isen bir gül yeter kokmağa, Hoyrat isen gir bahçeye yıkmağa.
 1069 — Ârif olan anlasın.
 1070 — Ârif olan bulluttan nem kapar.
 1071 — Ârif olan mektubu ardından okur.
 1072 — Ârif olan tez duyar.
 1073 — Ârif olana bir söz yetişir.
 1074 — Ârife bir gül yeter.
 1075 — Ârife tarif ne lâzım
 1076 — Ârifin elinde, zarifin belinde.
 1077 — Ariyet ata binen tez iner.
 1078 — Arka su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.
 1079 — Arkadan düşman, yüze dost.
 1080 — Arkadan düşman; yüze gelince dost olur!
 1081 — Arkadan vurur çarşı köpeği.
 1082 — Arkadaş belâsına uğrayan çoktur.
 1083 — Arkadaşını söyle, kim olduğunu bileyim. +
 1084 — Arkadaşla Bağdad'a gidilir.
 1085 — Arkası kalındır.
 1086 — Arkası mihrapta.

- 1087 — Arkası yere gelmez.
 1088 — Arkası yere gelmezı kalındır.
 1089 — Arkası yufkadır fakirin.
 1090 — Arkasında dağ var, uğraşılmaz.
 1091 — Arkasında yumurta küfesi yok ya dönüverir.
 1092 — Arkamdaki gömleğe inanım kalmadı.
 1093 — Arkasından söyleyeceğini yüzüne söylemeli.
 1094 — Arkasından tatar mı kovalar.
 1095 — Arkasından yuf borusu çaldılar.
 1096 — Arkasız olanı ayağına vurmuşlar vay arkam demiş kar-
 nına vurmuşlar yine vay arkam, demiş.
 1097 — Arkaya kalan kazadan korkma.
 1098 — Arlı babanın, arsız evladı.
 1099 — Arma gibi donanmış.
 1100 — Armağan gelmiş kaz gibi, etrafına bakınır.
 1101 — Arması dökülmüş yelken gemisi gibi.
 1102 — Armudu soy da, elmayı say da ye.
 1103 — Armudun iyisini dağda ayılar yer.
 1104 — Armudun önü, kirazın sonu.
 1105 — Armudun sapı var, üzümün çöpü var.
 1106 — Armut ağacı elma vermez.
 1107 — Armut, ağacından uzak düşmez.
 1108 — Armut dalda sallanır, yere düşer ballanır.
 1109 — Armut piş, ağzıma düş.
 1110 — Arnavuda sormuşlar: "Cehenneme gider misin?", "Aylık kaç?" demiş.
 1111 — Arpa ağırlığı incitmez.
 1112 — Arpa ağırlığı söz kaldıramaz.
 1113 — Arpa buğday aş oldu, altın, gümüş taş oldu.
 1114 — Arpa eken buğday biçmez.
 1115 — Arpa ekip buğday bekleme.
 1116 — Arpa ektim, darı çıktı.
 1117 — Arpa içinde bir buğday, darı içinde konağı.
 1118 — Arpa körpe aş imiş, altın gümüş taş imiş.
 1119 — Arpa samaniyle kömür dumanıyla.
 1120 — Arpa unun yok ise, tatlı dilinde mi yok?
 1121 — Arpa unundan kadayıf olmaz.
 1122 — Arpa verilmeyen at kamçı zoru ile yürümez.
 1123 — Arpa yemiş at menzil keser.
 1124 — Arpacı kumrusu gibi düşünür.

- 1125 — Arpacıya borç eden ahırını tez satar.
 1126 — Arsız güçlü olunca haklısı suçlu olur.
 1127 — Arsız neden arlanır? Çu da giyer sallanır.
 1128 — Arsıza bir sille iki sille kâr değil.
 1129 — Arsıza öğüt hayretmez.
 1130 — Arsıza yüz versen astar da ister.
 1131 — Arsızın yüzüne tükürmüşler: “Yağmur yağıyor!” demiş.
 1132 — Arsızlık her zaman para etmez.
 1133 — Arslan ağzından şikâr alınmaz.
 1134 — Arslan diye yapıştım, tilki kuyruğu buldum.
 1135 — Arslan doğan, arslan ölür.
 1136 — Arslan, kadına dokunmaz.
 1137 — Arslan kükrerse, atın ayağı kösteklenir.
 1138 — Arslan mert olur, kaplan hilekâr.
 1139 — Arslan payı.
 1140 — Arslan postunda gönül dostunda.
 1141 — Arslan postunda yakışır.
 1142 — Arslan yatağında tilki nice kuyruk sallar.
 1143 — Arslan yatağında, yiğit çağında.
 1144 — Arslan yatağından bellidir.
 1145 — Arslana ot atar ata et.
 1146 — Arslandan doğan arslan olur.
 1147 — Arslanı yatağında avla.
 1148 — Arslanın ölüsünden tilkinin derisi yeğdir.
 1149 — Arslanla gezen taş, kurtla gezen leşe konar.
 1150 — Arşa çıksa adam olmaz.
 1151 — Arşın boyu konak, üç gün oturak.
 1152 — Artık aş, göz mü çıkarır?
 1153 — Artık mal göz çıkarmaz.
 1154 — Arzıhalime bak da merhamet et.
 1155 — Arzudan ümit kesilmez.
 1156 — Asâyı dikti, bayrağı açtı.
 1157 — Asıl azmaz, asılsızdan vefa gelmez.
 1158 — Asılacak, suda boğulmaz.
 1159 — Asılından şah idi, şimdi şahbaz oldu.
 1160 — Asılırsan Freng sicimiyle asıl.
 1161 — Asılmış adamın evinde ipten bahsedilmez.
 1162 — Asılsız söz sahibine yüz karası getirir.
 1163 — Asılsız söz söyleme.
 1164 — Asi kuzuyu kurt yemez.

- 1165 — Âsi yara ile, kadı para ile avlanır.
 1166 — Asil azmaz, soy kovmaz.
 1167 — Asil ile taş taşı, bed - asıl ile yeme aş.
 1168 — Asile dokun geç, fakirden sakın geç!
 1169 — Asilzadeden kemlik gelmez.
 1170 — Asker ocağı, millet kucağı.
 1171 — Askersiz hünkâr.
 1172 — Askersiz serdar olmaz.
 1173 — Aslı faslı yok.
 1174 — Aslı ham demirdir, cevherdar olmaz.
 1175 — Aslı ne ise nesli de o dur.
 1176 — Aslı şâh idi, şimdi şahbaz oldu.
 1177 — Aslı yok, astarı yok.
 1178 — Aslını saklayan haramzâdedir.
 1179 — Asmağa götürseler bir parası yok.
 1180 — Asmalar buduyor.
 1181 — Astar bol olmayınca yüze gelmez.
 1182 — Astarı yüzünden pahalı.
 1183 — Astarı yüzüne uymaz.
 1184 — Aş pişti bayram geçti.
 1185 — Aş pişti, şerbet ezildi, pazarlık bozuldu.
 1186 — Aş taşınca kepçeye baha olmaz.
 1187 — Aşağı baksam yüzüm, yukarı baksam gözüm.
 1188 — Aşağı çeşme kol gibi akıyor.
 1189 — Aşağı korsan pas olur, yukarı korsan is olur.
 1190 — Aşağı mahalle sen misin, yukarı mahalle şen misin, diye
 gezer.
 1191 — Aşağı tükürsen sakalım, yukarı tükürsem bıyığım.
 1192 — Aşağıda otur, yukarıya söz anlat.
 1193 — Aşağıda oturmazsan yukarıda da yerin yoktur.
 1194 — Aşağıdan almalı.
 1195 — Aşağısı yukarısına uymaz.
 1196 — Aşçının iyisi, kendi pişirir, kendi yer.
 1197 — Aşçının önü, kasabın sonu.
 1198 — Aşhaneye gel Fatma.
 1199 — Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.
 1200 — Aşıp işiren de bir, taşıran da.
 1201 — Aşığı bey oturdu.
 1202 — Aşığı çuk oturdu.
 1203 — Aşığınki haydan, mollarınki vaydan.

- 1204 — Âşık, âlemi kör, dört etrafını duvar sanır.
1205 — Aşık atamaz onunla.
1206 — Âşık dünyayı, maşukasının aynası sanır!
1207 — Âşık ile delinin farkı: Biri gülmez biri ağlamaz imiş.
1208 — Âşık olan geda olur.
1209 — Âşık olan karda gezer, izini belli etmez.
1210 — Âşık olan kördür.
1211 — Âşık ona çoksa, sana dilber mi bulunmaz?
1212 — Âşık sazla, mâşuk nazla.
1213 — Âşık yüz bulduğu yerde yatar kalkar.
1214 — Âşık Bağdat ırak değildir.
1215 — Âşık Bağdat sorulmaz.
1216 — Âşık “Niçin ağlarsın” demişler “Gülmemek için” demiş.
1217 — Âşık nişan, dervişe burhan.
1218 — Âşık rüsvalık kendi belâsıdır.
1219 — Âşık sevda abes değil.
1220 — Âşık ya sabır, ya sefer!
1221 — Âşık çok naz usandırır.
1222 — Âşıkla aşık atılmaz.
1223 — Âşıklık âşıkdaşlık etmişler.
1224 — Âşıklık âşıkdaşlık etmişler.
1225 — Âşıklık ile mülk, ortaklık kabul etmez.
1226 — Aşın koyusunda, işin kıyısında.
1227 — Aşını arayan, eşini bulan, işini bilen.
1228 — Aşını, eşine, işine uydurmalı.
1229 — Aşını, eşini, işini bil.
1230 — Aşını verme, kaşığını ver.
1231 — Âşikâr düşman gizli dosttan yeğdir.
1232 — Âşikâre iş erenlere malûm.
1233 — Âşınaya âşına, bigâneye bigâneyiz.
1234 — Aşk ağlatır, dert söyletir.
1235 — Aşk ateşten gömlektir.
1236 — Aşk başa belâdır, müşkül iptilâdır.
1237 — Aşk başta karar etse. akıl baştan firar eder!
1238 — Aşk bir demirden leblebidir çiğneyene aşkolsun.
1239 — Aşk deryadır, dalmayan bilmez.
1240 — Aşk olmayınca meşk olmaz.
1241 — Aşk olsun, başına kuş konsun.
1242 — Aşkın varsa dağlara düş.
1243 — Aştı. taştı, nisâbı geçti.

- 1244 — Aşure baklasını kesede bereket taşır.
 1245 — Aşure gibi karma karışık.
 1246 — Aşure yemeğe giden kaşığı belinde taşır.
 1247 — At ağasına göre kişner.
 1248 — At almadan ahırını kapar.
 1249 — At almış ardına düşmüş.
 1250 — At alsın başlıdan, kız alsın carlıdan.
 1251 — At altında er yatar.
 1252 — At arılıkta, yiğit gariplikte.
 1253 — At at oluncaya kadar sahibi mat olur.
 1254 — At atı kazıkta geçer.
 1255 — At atlarsa düşman çatlar.
 1256 — At başını yularlayıp rahatlandı.
 1257 — At beslenirken, kız istenirken.
 1258 — At binene, kürk giyene yakışır.
 1259 — At binenin ev oturanın.
 1260 — At binenin, kılıç kuşananın.
 1261 — At binenin, kılıç kuşananın, köprü geçeneindir.
 1262 — At binicisini bilir.
 1263 — At boş torbaya bir kez tutulur.
 1264 — At bulunur, eyer bulunmaz.
 1265 — At bulunur, meydan bulunmaz.
 1266 — At çalıdıktan sonra ahırın kapısını kapar.
 1267 — At ele düşer, meydan ele düşmez.
 1268 — At elin, it elin, bize ne!
 1269 — At torba emanet, bizim dahdahımız var.
 1270 — At eşeğin artığını yemez.
 1271 — At gemi azya aldı.
 1272 — At gibi kişniyor.
 1273 — At görür aksar, su görür susar.
 1274 — At hırsız gibi.
 1275 — At ile arpayı bozuşturur.
 1276 — At ile avrat yiğidin bahtına.
 1277 — At ile avrata inan olmaz.
 1278 — At ile eşek bir değil.
 1279 — At ile eşek yarışamaz.
 1280 — At izi it izine karıştı.
 1281 — At kaçır, ikbal geçer.
 1282 — At kafalı, et kafalı.
 1283 — At koşmakla menzil alır.

- 1284 — At martini Debreli Hasan, dağlar inlesin.
 1285 — At murattır.
 1286 — At ölür itlere bayram olur.
 1287 — At ölür meydana kalır, yiğit ölür şan kalır.
 1288 — At ölür nalı kalır, insan ölür nâmı kalır.
 1289 — At pazarında eşek izi mi ararsın?
 1290 — At sahibine göre eşer.
 1291 — At sahibine göre kişner.
 1292 — At sineği gibi kuyruk altında geçinir.
 1293 — At teper, katır teper ara yerde eşek ölür.
 1294 — At tepişir, arada eşek ölür.
 1295 — At tırnaktan, insan kulaktan kapar.
 1296 — At tut murad üzre.
 1297 — At var meydan yok, meydan var at yok.
 1298 — At yedi günde, it yediği günde unuttur.
 1299 — At yerine eşek bağladı.
 1300 — At yiğitin yoldaşı.
 1301 — At yürümekle yol alır, zengin vermekle ün alır.
 1302 — At yürür, it seğirtir, ikisi bir yere varır.
 1303 — Ata arpa, yiğide pilâv.
 1304 — Ata bakma, dona bakma, içindeki cana bak.
 1305 — Ata bindi, kamçıyı ele aldı.
 1306 — Ata binen nalını mihını arar.
 1307 — Ata binmeden ayaklarını sallar.
 1308 — Ata da soy gerek, ite de.
 1309 — Ata dost gibi bakıp düşman gibi binmelidir.
 1310 — Ata et, ite ot döker.
 1311 — Ata eyer gerek, eyere er gerek.
 1312 — Ata kamçı, eşeğe çılbrır.
 1313 — Ata malı mal olmaz.
 1314 — Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek.
 1315 — Ata nal çakıldığını görmüş de kurbağa ayaklarını uzatmış.
 1316 — Ata oğlu ataç doğar.
 1317 — Ata oğula bağ kıydı, oğul ataya salkım kıymadı.
 1318 — Ata ot, ite et.
 1319 — Ata versen at yemez, ite versen it yemez.
 1320 — Atalık belânın kapısı.
 1321 — Atalar san'atı oğlana mirastır.
 1322 — Atalar sözü, sözlerin özü.

- 1323 — Atalar sözünü tutmayan, yabana atılır.
 1324 — Atalar verdiği gönüllük, Allah verdiği doyumluk.
 1325 — Atanın duası eser eyler, ananın ahı.
 1326 — Atar tutar.
 1327 — Atasını tanımayan, Allahını tanımaz.
 1328 — Atbaşı beraber.
 1329 — Ateş almağa mı geldin?
 1330 — Ateş ateşle söndürülmez.
 1331 — Ateş avuçlanmaz.
 1332 — Ateş bahasına.
 1333 — Ateş böceğini görse yangın sanır.
 1334 — Ateş düştüğü yeri yakar.
 1335 — Ateş elini yakar, kadın ömrünü.
 1336 — Ateş ile barut bir yerde durmaz.
 1337 — Ateş ile oyun olmaz.
 1338 — Ateş ile pamuğun oyunu olmaz.
 1339 — Ateş ile pamuk oyunu, terk etmektir kurda koyunu.
 1340 — Ateş ile sel dilsiz düşmandır haber vermeden gelir.
 1341 — Ateş ile su hatıra bakmaz.
 1342 — Ateş kesildi hiddetten.
 1343 — Ateş kış gününün lâlezârıdır.
 1344 — Ateş kış gününün meyvesidir.
 1345 — Ateş kışın çiçeğidir.
 1346 — Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
 1347 — Ateş olsa cirmi kadar yer alır.
 1348 — Ateş olsa söndürürler.
 1349 — Ateş saçağı sardı.
 1350 — Ateş şakası olmaz.
 1351 — Ateş üstünde oturuyor.
 1352 — Ateş yanmadan duman çıkmaz.
 1353 — Ateşe vursan tütünü çıkmaz.
 1354 — Ateşi ateşine.
 1355 — Ateşi yağla söndürür.
 1356 — Ateşi yanmadan dumanı çıkar.
 1357 — Ateşin dostluğu olmaz.
 1358 — Ateşin meşreptir, kabına kacağına sığmaz.
 1359 — Ateşin oğlu kül olur.
 1360 — Ateşten eşeddir intizar.
 1361 — Ateşten gömlek.
 1362 — Ateşten gömlek, demirden bağ.

- 1363 — Ateşten korkan soğuk suyu üfler içer.
 1364 — Ateşten korkan tütünden sakınır (tütünden kaçınıp ateşe düşer).
 1365 — Atı alan Üsküdarı geçti.
 1366 — Atı atasıyla katırı anasıyle.
 1367 — Atı eşekle bağla, ya nâlini ya huyunu.
 1368 — Atı palan saklar, ülkeyi bilen.
 1369 — Atılan geri dönmez.
 1370 — Atılan ok geri dönmez.
 1371 — Atılma, camları kırarsın.
 1372 — Atım tepmez, itim kapmaz deme:
 1373 — Atın bahtsız arabaya düşer.
 1374 — Atın dorusu yiğidin delisi.
 1375 — Atın erkeği, sözün dişisi yarar.
 1376 — Atın kulağını kesin yine attır, domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur.
 1377 — Atın ölümü arpadan olsun.
 1378 — Atın ölümü itin bayramıdır.
 1379 — Atın ölüsü, beygirin dirisi.
 1380 — Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz.
 1381 — Atın ürkeği, yiğidin korkağı.
 1382 — Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı.
 1383 — Atın yürüğüne baha olmaz.
 1384 — Atın yörük ise bin de kaç.
 1385 — Atına bakan ardına bakmaz.
 1386 — Atını boz atın yanına bağlama ya huyunu alır, ya tüğünü.
 1387 — Atını dost gibi sakla, düşman gibi bin.
 1388 — Atıp tutar ama elinden bir şey gelmez.
 1389 — Atıp tutmasına bakma elinden birşey gelmez.
 1390 — Atına balı, Şam şekeri.
 1391 — Atla avratta uğur vardır.
 1392 — Atla torbayı çekiştirme.
 1393 — Atla yola giden eşeğin vay haline.
 1394 — Atlar anası.
 1395 — Atlasa kıl yapışmaz.
 1396 — Atlı ases.
 1397 — Atlı atını bağlayınca yayalar da yetişir.
 1398 — Atlı ile yaya bir değildir.
 1399 — Atlı ile yayanın yoldaşlığı olmaz.
 1400 — Athya saat olmaz.

- 1401 — Atlıya selâm vermez.
 1402 — Atlıyı atından indirir.
 1403 — Atma Recep din kardeşiyiz.
 1404 — Atmak hüner, vurmak kaza.
 1405 — Atsın topunu, alsın orucunu.
 1406 — Atta duran var, durmayan var.
 1407 — Atta karın, yiğitte burun.
 1408 — Attan düşen yine atlanır.
 1409 — Attan düşene timar, deveden düşene mezar gerektir.
 1410 — Attan düşene timar gerek, deveden düşene kazma kürek.
 1411 — Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek.
 1412 — Attan indirip eşeğe bindirdiler (Attan indi, eşeğe bindi).
 1413 — Attan inen atını unutmamalı.
 1414 — Attan kalanı öküze dökerler.
 1415 — Attan vefa gelir, avrattan vefa gelmez.
 1416 — Attığı attık, tuttuğu tuttuk.
 1417 — Attığı yere düşmez.
 1418 — Attığını vurur, tuttuğunu koparır.
 1419 — Av alacak ağzı yok.
 1420 — Av alan tazı burnundan bellidir.
 1421 — Av avlandı, deli evlendi.
 1422 — Av avlandı, tav tavlandı, deli uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi.
 1423 — Av avlayanın kemer bağlayanın.
 1424 — Av kazana yakın geldi.
 1425 — Av köpeği avdan kalmaz.
 1426 — Av vuranın değil, alanın.
 1427 — Av yerlisi ile avlanır.
 1428 — Av zağarı gibi ferme eder.
 1429 — Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz.
 1430 — Ava giden avlanır.
 1431 — Avare gezmekten aylağa işlemek yeğdir.
 1432 — Avarelerin yeri meyhanedir.
 1433 — Avcı avında, yolcu yolunda gerek.
 1434 — Avcı etini it yemez.
 1435 — Avcı isen gözet avın izini.
 1436 — Avcı kedi mırlamaz.
 1437 — Avcı kediye kurnaz fare.

- 1438 — Avcı köpeği gibi yeler unmaz.
 1439 — Avcı ne kadar al bilse, ayı o kadar yol bilir.
 1440 — Avcı tavşana bir kürk vereyim demiş, postumu soyma da
 senin kürkünden vazgeldim (geçtim).
 1441 — Avcı zağarı gibi ne seyirtirsin?
 1442 — Avcı zağarı gibi, ne yer, ne yedirir.
 1443 — Avcıya (Kemankeşe) bir göz yeter.
 1444 — Avdan iflâh olmuş var mı?
 1445 — Avı yemedikçe şükretmem.
 1446 — Avın düşkünlüğü, kişinin şaşkınlığı.
 1447 — Avluya atsan aşar, komşuya atsan koşar.
 1448 — Avrâdı âr zapteder, er zaptetmez.
 1449 — Avrâdı bet olanın sakalı tez ağarır.
 1450 — Avrâdı eri saklar, peyniri deri.
 1451 — Avrâdın ile pazarını kimseye inanma.
 1452 — Avrâdın kazdığı kuyudan su çıkmaz.
 1453 — Avrâdın öğütü, avrata geçer!
 1454 — Avrâdın saçı uzun olur, akli kısa.
 1455 — Avrâdın yediği giydiği gibi olsa vay ol kişinin haline.
 1456 — Avrâdın yıkmadığı ev bin yıl dikili kalır.
 1457 — Avrâd düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avrat bozduğu evi Tanrı
 yapmaz.
 1458 — Avrâd ev yapar, avrat ev yıkar!
 1459 — Avrâd malı başa tokmaktır.
 1460 — Avrâd malı kapı mandalı.
 1461 — Avrâdla atı emanet verme.
 1462 — Avrâttan vefa, zehirden şifa.
 1463 — Avucunu yalasın.
 1464 — Avuç açıp dilenmiş.
 1465 — Ay aptal, ay derviş, akçe ile biter her iş.
 1466 — Ay aya, yıl yıla benzemez.
 1467 — Ay aydın, baht aydın.
 1468 — Ay aydın hesap belli.
 1469 — Ay aydınlığı açık olur ağzı büyük olana kepçe kaşık.
 1470 — Ay ayı, yıl yılı kovalar.
 1471 — Ay bacayı aştı.
 1472 — Ay bedir olunca el ile gösterilmez.
 1473 — Ay dağı aştı.
 1474 — Ay doğar gediğinden, insan utanır dediğinden.
 1475 — Ay doğuşundan, insan yürüyüşünden bellidir.

- 1476 — Ay gör oruç tut, ay gör bayram eyle.
 1477 — Ay gördünse bayram et.
 1478 — Ay görenin yıldıza tanı yuktur.
 1479 — Ay görmüş, yıldıza minneti yok.
 1480 — Ay ışığında ceviz silkilmez.
 1481 — Ay ışığında kabahat işleyen dile destan olur.
 1482 — Ay parçası gibi parlar.
 1483 — Ay tamam, hesap belli.
 1484 — Ay var yılı besler, yıl var, ayı beslemez.
 1485 — Ay yeni, yar yeni.
 1486 — Ay yıldız göğce yaraşır.
 1487 — Aya elini açtı.
 1488 — Aya tüfek sıkar.
 1489 — Aya ya doğ, ya doğayım, der.
 1490 — Ayağa dokunmadık taş olmaz, başa gelmedik iş.
 1491 — Ayağa düştü.
 1492 — Ayağa kalkamadığından oturur.
 1493 — Ayağı bastığı yerde ot bitmez.
 1494 — Ayağı baş yürütür.
 1495 — Ayağı büyük mihnet, başı büyük devlet.
 1496 — Ayağı düze bastı.
 1497 — Ayağı göğce ilişti.
 1498 — Ayağı kademsiz, düz taban.
 1499 — Ayağı suya erdi.
 1500 — Ayağı taşa değdi.
 1501 — Ayağı tozu ile geldi.
 1502 — Ayağı üzengide.
 1503 — Ayağı yanmış it gibi.
 1504 — Ayağı yere basmaz, suya batmayınca.
 1505 — Ayağı suya basmıyor.
 1506 — Ayağı yere mi basar zülfüne berdâr olanın.
 1507 — Ayağın sığmıyacağı yere baş sokulmaz.
 1508 — Ayağına çabuk olan işlerini bithmiş bilir.
 1509 — Ayağına ip takmışlar sürterler.
 1510 — Ayağına kara su indi.
 1511 — Ayağına kira mı istiyor!
 1512 — Ayağına papuç olamaz.
 1513 — Ayağına sıcak su dökmeli.
 1514 — Ayağına sıcak su mu dökelim?
 1515 — Ayağına taş bağla ki, başıyla denk olsun.

- 1516 — Ayağına taş dokunsa benden bilir.
 1517 — Ayağında donu yok, başına fesliğin ister.
 1518 — Ayağını denk al.
 1519 — Ayağını gevşek basma, boş lâflara kulak asma.
 1520 — Ayağını pek bas kaymasın.
 1521 — Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.
 1522 — Ayağını yorganına göre uzat.
 1523 — Ayağının altına karpuz kabuğu koydular.
 1524 — Ayağının kademi ile geldi.
 1525 — Ayağının pabucunu başına giymiş.
 1526 — Ayağıyla gelene ölüm olmaz.
 1527 — Ayağıyla minareye geldi.
 1528 — Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.
 1529 — Ayak ayak merdiveni çıkarlar.
 1530 — Ayak basacak yer yok.
 1531 — Ayak divanı.
 1532 — Ayak gitmese el getirmez.
 1533 — Ayak postal, baş püskül, sonradan görmek ne müşkül!
 1534 — Ayak takımı.
 1535 — Ayak üzre durmağa mecali yok.
 1536 — Ayakkabı dar olunca, dünya başa dar olur.
 1537 — Ayakkabı dar olunca dünya geniş olmuş ne fayda.
 1538 — Ayakkabılarını çevirdiler.
 1539 — Ayakkabısına taş koydular.
 1540 — Ayaklar baş oldu, başlar ayak.
 1541 — Ayaklar türâbı.
 1542 — Ayakları yere basmıyor.
 1543 — Ayaklarını omuzuna mı vursun?
 1544 — Ayaklı canavar.
 1545 — Ayaklı canavar haps olur mu?
 1546 — Ayaklı kütüphane.
 1547 — Ayas Paşa kola çıkmış.
 1548 — Ayasofya kadar kanburu olsaydı da bizimle beraber bulunsaydı.
 1549 — Ayasofya'da dilenir, Sultanahmet'te zekât verir.
 1550 — Ayaz alırsın.
 1551 — Ayaz oldu, bulut oldu, gçen günler unut oldu.
 1552 — Aybaşı, binek taşı.
 1553 — Ayda gelen doğan olur, günde gelen soğan.

- 1554 — Ayda kazandığını günde yer!
 1555 — Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz.
 1556 — Aydan arı, günden duru.
 1557 — Aydın abasıdır kısa kes.
 1558 — Aydın havası.
 1559 — Ayı ayı iken yenilmesini istemez.
 1560 — Ayı çingeneyi tanır.
 1561 — Ayı deyip geçme o da bir dağın şenliğidir.
 1562 — Ayı ile maymun birbirine uygun.
 1563 — Ayı inine sığmamış bir de kuyruğuna kalbur bağlamış.
 1564 — Ayı meşeye küsmüş meşenin haberi yok.
 1565 — Ayı postu mu atıyorsun bize?
 1566 — Ayı sıkıya düşünce yavrusunu ayağı altına alır.
 1567 — Ayı, tabanını yaladı.
 1568 — Ayı vurulmazdan derisi satılmaz.
 1569 — Ayıdan adam doğmaz.
 1570 — Ayıkla pirincin taşını.
 1571 — Ayın eskisini kesip yıldız yaparlar.
 1572 — Ayın kırk beşi mi?
 1573 — Ayın onbeşi karanlık olsa, onbeşi aydınlık olur.
 1574 — Ayın ondördü gibi.
 1575 — Ayın son çarşambası gibi, kimine yarar, kimine yaranmaz!
 1576 — Ayının dişini görmiyen başını kabak sanır.
 1577 — Ayının dokuz şarkısı varmış dokuzu da ahlat üstüne.
 1578 — Ayının kaval çalmasına benzer.
 1579 — Ayının kırk masalı var, kırkı da armut üstüne.
 1580 — Ayıpsız yâr arayan yârsız kalır.
 1581 — Ayısız orman olmaz.
 1582 — Aylak oğlanın karnı tez acıkır.
 1583 — Aylakçının başkalfası.
 1584 — Aylar ayı, yıllar yılı.
 1585 — Ayna al da yüzüne bak.
 1586 — Aynaya bak da kendini gör.
 1587 — Aynaya da zıpzip, paraya da zıpzip.
 1588 — Aynayı alsın da yüzüne baksın.
 1589 — Ayrar budalası.
 1590 — Ayrar delisi.
 1591 — Ayrar içmeğe geldik, ara açmaya gelmedik.
 1592 — Ayrar içtim hatâyâ düştüm.
 1593 — Ayrarı kabarmış.

- 1594 — Ayranı yok içmeğe, gümüş köprü ister geçmeğe!
 1595 — Ayranım budur, yarısı sudur.
 1596 — Ayranım ekşi diyen olmaz.
 1597 — Ayranlığı şışti.
 1598 — Ayvası yok, narı yok, gören desin Şah Budak'ın bağı var.
 1599 — Ayvaz kasap, hep bir hesap.
 1600 — Ayyar tilki art ayağından tutulur.
 1601 — Ayyuka çıkardı.
 1602 — Az bunalmayınca medet ermez.
 1603 — Az çoğa tâbidir.
 1604 — Az el işte, çok el aşda.
 1605 — Az eli aşta gör, çok eli işde gör.
 1606 — Az ilim, çok amel gerek.
 1607 — Az işten çok iş çıkar.
 1608 — Az kaz, öz kaz, kapıyı büyükçe kaz!
 1609 — Az koyun, çok Karaman sahibini şaşırtır.
 1610 — Az lokma çok şefkat getirir.
 1611 — Az oku, öz oku, her kitaptan bir cüz oku.
 1612 — Az olsun, öz olsun.
 1613 — Az olup öz olsun, çok olup yavuz olacağına.
 1614 — Az sadaka çok belâ götürür.
 1615 — Az söyle, öz söyle.
 1616 — Az söylemek az yemek, melek eder mi adamı?
 1617 — Az söylemek, çok söylemekten hayırlıdır.
 1618 — Az söyleyen, çok rahat eder!
 1619 — Az tamah çok ziyan getirir.
 1620 — Az vakitte menzil aldı.
 1621 — Az ver, çok yalvar.
 1622 — Az veren candan, çok veren maldan.
 1623 — Az verir, çok yalvarır.
 1624 — Az yaşa, çok yaşa âkıbet gelir başa.
 1625 — Az ye çok şükret.
 1626 — Az ye de bir hizmetkâr tut.
 1627 — Az yenmez, çok artmaz.
 1628 — Az yiye az uyur, çok yiye güç uyur.
 1629 — Az yiye çok zaman yer, çok yiye çabuk bitirir.
 1630 — Aza demişler nereye? Çoğun yanına demiş.
 1631 — Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.
 1632 — Azan kurda kızan köpek.
 1633 — Azana Tanrı belâ verir.

- 1634 — Azdan az demişler, çoktan çok.
 1635 — Azdan az kalır, çoktan çok.
 1636 — Azgın atın sonu uyuzluktur.
 1637 — Azgın it ile uğraşılmaz.
 1638 — Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.
 1639 — Azı çocuğa, çoğu kocana gösterme.
 1640 — Azı çoğa tut.
 1641 — Azı yetinir, çoğu getirir.
 1642 — Azıcık aşım, ağrısız başım.
 1643 — Azığı olan yorulmaz.
 1644 — Azıksız yola çıkılmaz.
 1645 — Azılı düşmanla yola çıkılmaz.
 1646 — Azımızı çoğa tutsun.
 1647 — Azrail gibi insanın yakasında bitiyor?
 1648 — Azraile bahane bulunmaz.

— B —

- 1649 — Baba bilgisi ile adam adam olmaz.
 1650 — Baba bir, ana ayrı.
 1651 — “Baba bir hırsız tuttum”, “Al da gel” “Gelmiyor” “Bırak da gel”, “Bırakmıyor”.
 1652 — Baba borcu evlâda düşer.
 1653 — “Baba cennetliksin” demiş “umamıyorum oğlum” demiş.
 1654 — Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği.
 1655 — Baba “himmet”, oğul “hizmet” demiş.
 1656 — Baba hindi gibi kabarıyor.
 1657 — Baba ile ana ile yaşanılmaz.
 1658 — Baba malı tez tükenir.
 1659 — Baba mirası, yanan mum gibidir!
 1660 — Baba nasihatı tutmayan pişman olur.
 1661 — Baba ocağı!
 1662 — Baba oğlunun fena olduğunu istemez.
 1663 — Baba senin baban, trabzon babası değil.
 1664 — Baba vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk.
 1665 — Babadan mal kalır, kemal kalmaz!
 1666 — Babadan miras kalır, adamlık kalmaz.
 1667 — Babaları tuttu.
 1668 — Babalı arap.

- 1669 — Babalı fırın has çıkarır.
 1670 — Babalık ama kuru kalabalık.
 1671 — Babama söylersem seni de evlendirir.
 1672 — Babamın adı Hıdır, elimden gelen budur.
 1673 — Babasının gecelik külâhına nur insin.
 1674 — Babamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim.
 1675 — Baban canına nur yağsın.
 1676 — Baban turp, anan şalgam, sen nereden çıktın gülbeşeker?
 1677 — Babanı öldürdüysem yemedim ya.
 1678 — Babanın malı mı zannettin.
 1679 — Babanın öldüğünü ister misin? demişler - Allah esirgesin diyetini almak için öldürdüklerini isterim, demiş
 1680 — Babası ekşi elma yer, oğlunun dişi kamaşır.
 1681 — Babası köy kâhyası olunca, kendinin neden pervası olur?
 1682 — Babası oğluna bir bağ bağışlamış, oğlu babasına bir sal-kım üzüm vermemiş.
 1683 — Babası turp, anası şalgam...
 1684 — Babasına, anasına pay vermiş.
 1685 — Babasına dokuz taş çıkarır.
 1686 — Babasına hayrı olmayanın kime hayrı olur? +
 1687 — Babasından mal kalan mertegi içinden bitmiş sanır.
 1688 — Babasını kuduz dalamış, oğlunu yılan yalamış.
 1689 — Babasının canına rahmet.
 1690 — Babasının gecelik külâhına nur insin.
 1691 — Babasının hayırlı evlâdı.
 1692 — Babasının mülkünü satar.
 1693 — Babaya dayanma, karıya güvenme.
 1694 — Bâb-ı Âli efendisi.
 1695 — Bâb-ı Hümayun kapısı.
 1696 — Bâb-ı rızadan ayrılma.
 1697 — Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var.
 1698 — Bacası eğri, ama dumanı doğru çıkar.
 1699 — Ba'de harab ül-Basra.
 1700 — Bağ ayak bağıdır, üzümü asmadan görmeli.
 1701 — Bağ babadan, zeytin dededen kalır.
 1702 — Bağ bârısız, at tımarsız olmaz.
 1703 — Bağ bayırda, tarla çayırda.
 1704 — Bağ çapa ister, tarla sapan.
 1705 — Bağ demiş ki: "Bak bana, bakayım sana".
 1706 — Bağ dua değil çapa ister.

- 1707 — Bağa bak üzüm olsun, üzümü yemeğe yüzün olsun.
 1708 — Bağban, bir gül için bin hâra hizmetkâr olur.
 1709 — Bağdat gibi diyar olmaz, ana gibi yâr olmaz.
 1710 — Bağdat valisinin develeri çatlamış, dağlardaki ayılara ne? deme.
 1711 — Bağdat'a sâi lâzım ise ben gidemem.
 1712 — Bağdat'a tatar olacak?
 1713 — Bağdat'a tatar olmuş.
 1714 — Bağla atını, sonra ısmarla Hakka.
 1715 — Bağlasan it durmaz.
 1716 — Bağlı aslana tavşan bile saldırır.
 1717 — Bağlı düşmanı herkes keser.
 1718 — Bağlı koyun yerinde otlar.
 1719 — Bağrı başlı, gözü yaşlı.
 1720 — Bağrına taş bastı.
 1721 — Bahçıvanın beli, gelinin teli.
 1722 — Bahıl adam her dem zelil olur.
 1723 -- Bahıl cennete girmez, evliya bile olsa.
 1724 — Bahıl cennete girmez, girse de rahmet bulmaz.
 1725 — Bahıl gün olsa kimsenin üstüne doğmaz.
 1726 — Bahıl olan zelil yaşar.
 1727 — Bahşiş atın dişine bakılmaz.
 1728 — Bahşiş atın dizgini kopuk sayılmaz.
 1729 — Baht işi.
 1730 — Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.
 1731 — Bahtı bağlı.
 1732 — Bahtım olsaydı anamdan kız doğardım.
 1733 — Bahtım olsaydı başın kel olmazdı.
 1734 — Bahtına küssün.
 1735 — Bak bakışın, al alışın.
 1736 — Bak şu beyin gidişine, pabucunun çamuru omuzundan aşar.
 1737 — Bak şu feleğin kârına ayıya kaval çaldırır.
 1738 — Baka baka bakanağını çıkardı.
 1739 — Bakalım âyine-i kudret ne sûret gösterir!
 1740 — Bakan göze yasak olmaz.
 1741 — Bakar kör!
 1742 — Bakar şahin gibi anma sığırıktır.
 1743 — Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur. †
 1744 — Bakılmaz hâtır-ı ahaba hiç dilber hususunda.

- 1745 — Bakışın dileyişinden artık.
 1746 — Bâki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş.
 1747 — Bakkal bir müşteri için dükkân açmaz.
 1748 — Bakkal defteri gibi.
 1749 — Bakkal defteri gibi karalı mı karalı.
 1750 — Bakal fındığıyla yâr sevilmez.
 1751 — Bakkal ölülerin borcunu dirilere yükletir.
 1752 — Bakkal tebeşirini okuyamaz.
 1753 — Bakkala bırakma satar.
 1754 — Bakkalın beyniri tuzdan yenmez.
 1755 — Bakla değil, baklava olsa vakitsiz yenmez.
 1756 — Baklayı ağzından çıkardı.
 1757 — Bakmak ile usta olunsâ köpekler kasap olurdu.
 1758 — Bakmaz haline çulunu yırtar.
 1759 — Baktıkça alır insanı.
 1760 — Baktım deli, bıraktım.
 1761 — Baktım deli, dön geri.
 1762 — Baktım kar havası, eve gel kör olası.
 1763 — Bal alacak çiçeği bilir.
 1764 — Bal bal demekle ağız tatlanmaz.
 1765 — Bal dedin mi bel bel bakar.
 1766 — Bal dedin mi hemen banar.
 1767 — Bal demekle ağız tatlı olmaz.
 1768 — Bal dök yala.
 1769 — Bal ile kaymak isteyen akçasına kıymak gerek.
 1770 — Bal ile kaymak yenir ama her keseye göre değil.
 1771 — Bal istedik belâlıya düştük.
 1772 — Bal isterken belâ buldum.
 1773 — Bal olan yerde sinek de olur.
 1774 — Bal tutan parmağını yalar. ✕
 1775 — Bal verecek arı değil.
 1776 — Bal verecek arıya benzemiyor.
 1777 — Bal yapmaz arı gibi.
 1778 — Bal ye çık sokağa, yiyemezsen gir kovuğa.
 1779 — Bal yedik belâyâ düştük.
 1780 — Balaban aş pişirmiş, çocuklarını başına üşürmüş.
 1781 — Balcı ağlar, pekmezci ağlar, katırcının gözü çıksın.
 1782 — Balcı kızı daha tatlı.
 1783 — Balcıdan bal sakınmak olmaz.
 1784 — Balcının bal tası var, oduncunun baltası.

- 1785 — Balcıya pekmez satılmaz.
 1786 — Balçığı duvara vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş.
 1787 — Baldırandan tüfek.
 1788 — Baldırı çıplak.
 1789 — Baldırı çıplak, reftarlı.
 1790 — Baldırımın etini yerim, kasaba minnet etmem.
 1791 — Balı da senin, belâsı da.
 1792 — Balı dibinden, yağı yüzünden al.
 1793 — Balı olan bal yemez mi?
 1794 — Balı olan bayram eder.
 1795 — Balı parmağı uzun olan değil, kısmeti olan yemiş.
 1796 — Balı ye de arısını sorma.
 1797 — Balığa saçma atmışlar, buna baştan inme denir, demiş.
 1798 — Balığı baştan avladı!
 1799 — Balığın mekânı usta balıkçının oltası altıdır.
 1800 — Balık, ağa girdikten sonra akli başına gelir.
 1801 — Balık ağı gibi.
 1802 — Balık avlayanın yarı gövdesi suda gerek.
 1803 — Balık balığı yiyince balıkçı ne yesin?
 1804 — Balık balığı yutmasa, balık denizi tutardı.
 1805 — Balık baştan kokar.
 1806 — Balık gibi birbirini yer.
 1807 — Balık gibi ele avuca girmez.
 1808 — Balık isteyen gönlünü suya koyar.
 1809 — Balık kavağa çıkınca!
 1810 — Balık kavağa çıktığı vakit kösenin de sakalı biter.
 1811 — Balık kılçığıdır, boğaz da kalır!
 1812 — Balık kılçığıdır, ne yenir ne yutulur.
 1813 — Balık suda pazarlık olmaz.
 1814 — Balık sudan çıkınca hâpı yutar.
 1815 — Balık tavada, tavşan ovada.
 1816 — Balık tutan onmaz (unmaz); yiyen doymaz; alıp satan kâr eder.
 1817 — Balıkesrî abası, kâh oğlu giyer kâh babası.
 1818 — Balın âlâsı oğulun tazesinden.
 1819 — Balın olsun, sinek Bağdat'tan gelir.
 1820 — Ballı pide yeniçeriye yumuşatır.
 1821 — Balsız kovanda arı durmaz!
 1822 — Balta girmedik orman olmaz.
 1823 — Balta sapı uzun olur, şamatası güzün olur.

- 1824 — Baltada varsa sapında da var.
 1825 — Baltayı astı kapıya.
 1826 — Baltayı fare kapmış.
 1827 — Baltayı kendi ayağına vurdu.
 1828 — Baltayı taşa vurdu.
 1829 — Bam teline bastı.
 1830 — Bana ağız tanburası çalıyor.
 1831 — Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim durursa.
 1832 — Bana bir adım gelene iki adım varırım.
 1833 — Bana dokunmayan yılan kırk yıl yaşasın.
 1834 — Bana gelinceye kadar sabah olur.
 1835 — Bana göre bâî da bir gedâ da.
 1836 — Bana göre hava hoş.
 1837 — Bana iki taş arasından un getir.
 1838 — Bana kör diyenin elâ gözü olsa.
 1839 — Bana mesel oluyor.
 1840 — Bartın'dan kereste salı mı getirdin?
 1841 — Barut gibi.
 1842 — Barut gibi bir adam!
 1843 — Barut ile ateş bir yerde durmaz.
 1844 — Barut ile ateş oyunu olmaz.
 1845 — Barut kesildi.
 1846 — Barut kokusu geliyor.
 1847 — Barutu kerte almaz.
 1848 — Barutun ateşte işi ne?
 1849 — Bas mührü temessüklere, esnafı dolandır.
 1850 — Bas mühürü al parayı.
 1851 — Baskı altında bırakır işi.
 1852 — Baskıdaki altından, askıdaki salkım yeğdir.
 1853 — Baskın basanın, av vuranın.
 1854 — Baskısız tahtayı ya el alır, ya yel.
 1855 — Baskısız yongayı yel alır, sahipsiz tarlayı sel alır.
 1856 — Basma kalıp.
 1857 — Bastığı yeri bilmez.
 1858 — Baş açık yalın ayak.
 1859 — Baş ağır gerek kulak sağır.
 1860 — Baş ağrısı cehennem azabından betermiş.
 1861 — Baş ağrısı vermek.
 1862 — Baş ağrıyınca sivrisine davul çalar.

- 1863 — Baş ağrınınca sivrisinek davul olur.
 1864 — Baş başa bağlı, baş da padişaha.
 1865 — Baş başa verildi, mercimek fırın içine sürüldü.
 1866 — Başbaşa vermeyince iş bitmez.
 1867 — Başbaşa vermeyince taş yerinden kalkmaz.
 1868 — Baş belâsı.
 1869 — Baş, dil ile tartılır.
 1870 — Baş eğmek ile baş ağrımaz.
 1871 — Baş gidince ayak payidar olmaz!
 1872 — Baş göz etmek.
 1873 — Baş göz sadakası.
 1874 — Baş göz yarmak.
 1875 — Baş kesilir körk içinde, kol kırılır yen içinde.
 1876 — Baş kim ayak kim bellisiz.
 1877 — Baş nereye giderse, ayak da oraya gider.
 1878 — Baş ol da çeri başı ol.
 1879 — Baş ol dedik ise tavla başı ol demedik ya.
 1880 — Baş olsun külâh eksik değil.
 1881 — Baş sağ oldukça börk eksik olmaz.
 1882 — Baş sağlığı dünya varlığıdır.
 1883 — Baş sallamaktan kavuk eskidi.
 1884 — Baş üstüne deme, ayak altına al da işini gör.
 1885 — Baş ütölemek.
 1886 — Baş üzre yeri var.
 1887 — Başa gelen başta kalmaz.
 1888 — Başa gelen çekilir.
 1889 — Başa gelen mala gelsin.
 1890 — Başa gelmeyince bilinmez.
 1891 — Başa gelmez iş olmaz.
 1892 — Başa gelmez iş olmaz, ava gelmez kuş olmaz.
 1893 — Başa güreşir.
 1894 — Başa yazılan gelir.
 1895 — Başı arş-ı âlâya çıktı.
 1896 — Başı bacadan aşmadı ya!
 1897 — Başı baş eden ayak, ayağı baş eden dayak.
 1898 — Başı başkanın aklı da başka.
 1899 — Başı bez olsun yaşı yüz olsun.
 1900 — Başı büyük bey olur, ayağı büyük çoban.
 1901 — Başı büyük devletli, ayağı büyük mihnetli.
 1902 — Başı büyük kendi küçük şalgam efendi.

- 1903 — Başı göğe erdi.
 1904 — Başı gözü sadakası.
 1905 — Başı ile giden gelmez.
 1906 — Başı ile giden gelmez, ayağı ile giden gelir.
 1907 — Başı nâre yandı.
 1908 — Başı taşa geldi.
 1909 — Başı üzerinde değirmen çevirdi.
 1910 — Başı yastık yüzü görmez.
 1911 — Başiboş bırakmaya gelmez.
 1912 — Başım gözün üstüne.
 1913 — Başım üstünde yeri var.
 1914 — Başıma devlet olacak.
 1915 — Başıma gelenler.
 1916 — Başın göl, ayağın pınar olsun.
 1917 — Başın için olsun aklını başına devşir.
 1918 — Başın sağlığı dünya varlığı.
 1919 — Başın sıkıntısını ayak çeker.
 1920 — Başına belâ aldı.
 1921 — başına buyruk.
 1922 — Başına buyruk, arkasına kuyruk.
 1923 — Başına çelenk takarım.
 1924 — Başına devlet kuşu konmuş.
 1925 — Başına gelen başmakçıdır.
 1926 — Başına gelen bilir.
 1927 — Başına gün doğdu.
 1928 — Başına hırkayı çekti.
 1929 — Başına kargalar üştü.
 1930 — Başına kaynar su döküldü.
 1931 — Başına teller takınsın.
 1932 — Başında bez olsun isterse yaşı yüz olsun.
 1933 — Başında bir bitmedik arpa kaldı.
 1934 — Başında değirmen taşı dönse aldırış etmez.
 1935 — Başında kavak yeli eser.
 1936 — Başında torbası eksik.
 1937 — Başından büyük halteder.
 1938 — Başından neler geçmedi.
 1939 — Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu ek-
 sik etmesin.
 1940 — Başını, beğendiği taşa vursun.
 1941 — Başını boş bırakmaya gelmez.

- 1942 — Başını bu uğurda verdi.
- 1943 — Başını evde tutan, kalabalıkta kalpağını kaybeder
- 1944 — Başını hırkaya çekti.
- 1945 — Başını içeri, ayağını dışarı.
- 1946 — Başını istediğin taşa vur!
- 1947 — Başını kaşımağa vakti yok.
- 1948 — Başını kessen inadından dönmez.
- 1949 — Başını kestirir, sözünden dönmez.
- 1950 — Başını ortaya koydu.
- 1951 — Başını taşa vurmamak, aklı başına gelmez.
- 1952 — Başını taştan taşa vurdu!
- 1953 — Başının belâsını buldu.
- 1954 — Başkasına yük olmaktansa yükünü kendin taşı.
- 1955 — Başkasının ektiğini sen yediğin gibi sen de bir başkası için ek.
- 1956 — Başkasının sözünden ziyade kendi sözüne inan.
- 1957 — Başmak, balçıksız olmaz.
- 1958 — Başmakları çevirdiler.
- 1959 — Baştan ayağa donattı.
- 1960 — Baştan çıkarmak.
- 1961 — Baştan karaya uğrattı.
- 1962 — Batakçıya mal kaptırmadı ya.
- 1963 — Bay olsan iki kere göç.
- 1964 — Bayat pilâvdan taze ayran yeğdir.
- 1964 — Bayındır'ın adamları hâindir, dana pabuç yemez ama bu da bize oyundur.
- 1966 — Baykuş kısmeti.
- 1967 — Baykuş viraneyi gülistana değişmez.
- 1968 — Baykuşun kısmeti ayağına gelir.
- 1969 — Bayram geçtikten sonra kınayı başına çal.
- 1970 — Bayram günü borç ödeyecek olana ramazan uzun sürmez.
- 1971 — Bayram haftası, mangal tahtası.
- 1972 — Bayram istemiyen bayrama ermesin.
- 1973 — Bayramdan sonra mübarek olsun.
- 1974 — Bayramın pabucu olur musun?
- 1975 — Baz bazla, kaz kazla, kel tavuk, topal borozla.
- 1976 — Bebe demeğe dudak lâzım.
- 1977 — Bed'duadan korkmayan belâsına uğrar.
- 1978 — Bedava arasan başka kâpiya.
- 1979 — Bedava eşek attan yörük olur.

- 1980 — Bedava olsun da zift olsun.
 1981 — Bedava sirke baldan tatlıdır.
 1982 — Bedavadan gelen bedavaya gider.
 1983 — Bee... dediğin hep keçi olsa, dağ taş sürü kesilirdi.
 1984 — Beğendiğin dağın odununu kes.
 1985 — Beğendiğin yere baş vur.
 1986 — Beğenmediğin taş baş yarar.
 1987 — Beğenmediğin taş göz çıkarır.
 1988 — Beğenmeyen küçük kızını vermesin.
 1989 — Beğenmezsen verdiğin akçeni geri al.
 1990 — Beğim dedikçe işi azıttı.
 1991 — Bekâr gözü ile kız alınmaz.
 1992 — Bekârdır ama cebi omuzunda!
 1993 — Bekârın parasını it yer, yakasını bit.
 1994 — Bekârlık gibi sultanlık olmaz.
 1995 — Bekârlık maskaralıktır.
 1996 — Bekârlık sultanlıktır.
 1997 — Bekle gözlerim bekle, ne gelir var ne gider.
 1998 — Bekle sabaha yakın.
 1999 — Bekleye bekleye yaz olur.
 2000 — Bekri Mustafa!
 2001 — Bekri Mustafa kadı olunca, dünyanın ne olacağı anlaşılır.
 2002 — Bekrinin mekânı akşam meyhane, sabah işkembeci dükkânı.
 2003 — Belâ bârânı gibi gözyaşı döker.
 2004 — Belâ çarpsın domuzun alacasına da karacasına da.
 2005 — Belâ çekmeyince bal yenmez.
 2006 — Belâ dur, vardım demez.
 2007 — Belâ geliyorum demez.
 2008 — Belâlar mübâreki.
 2009 — Belâsını ben çektim, sefasını el sürdü.
 2010 — Belâsız bal olmaz.
 2011 — Belâya sabır gerek.
 2012 — Belâya sabr eden ecrini alır.
 2013 — Belâya sabr etmedir âlemde hüner.
 2014 — Beleş atın dişine bakılmaz.
 2015 — Beleş pazarlık olmaz.
 2016 — Beleşte pazarlık yoktur.
 2017 — Belinde bir tek tabancası var, boynu kayıştan görünmez.
 2018 — Belki altı üstünden iyi çıkar.

- 2019 — Bellenme, dillenme ellenme!
 2020 — Belli düşman, gizli dosttan yeğdir.
 2021 — Ben ağa, sen ağa, bu ineği kim sağa?
 2022 — Ben ağamı, ağam beni bilir.
 2023 — Ben ağamı gelişinden bilirim.
 2024 — Ben aradım mengüç gebeli, o gelir yanı sıpalı.
 2025 — Ben arardım bir binecek, Allah verdi götürecektir.
 2026 — Ben benim, amma sen kim?
 2027 — Ben çekemem böyle zoru.
 2028 — Ben çekeyim cefayı, eller sürsün sefayı.
 2029 — Ben demek şeytan işidir.
 2030 — Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası.
 2031 — Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur.
 2032 — Ben hadımım derim, o oğuldan, uşaktan nen var, der?
 2033 — Ben istemez miyim kaynatam kasap ola, kaynanam ha-
 mamcı.
 2034 — Ben ne vakit ölürsem kıyamet o zaman kopar.
 2035 — Ben oldum sencileyin, sen de olursun bencileyin.
 2036 — Ben öldükten sonra taş taş üstünde kalmasın.
 2037 — Ben ölürsem büyük kıyamet, karı beşe ölürse küçük kıya-
 met.
 2038 — Ben ölürsem yâre ne, yâr ölürse çâre ne?
 2039 — Ben sana hayran, sen cama tırman.
 2040 — Ben seni severim gördüğüm yerde.
 2041 — Ben senin kaç kırat adam olduğunu bilirim.
 2042 — Ben senin karanlıkta göz kırptığını ne bileyim?
 2043 — Ben sorarım ilm-i hikmetten, sen dersin çalmadım kilimi
 mektepten.
 2044 — Ben suçluyu tanırım, lâkin ara yerde borçlu olmasa!
 2045 — Ben şahımı bu kadar severim.
 2046 — Ben toprağa baş koyduktan sonra taş taş üstünde kalma-
 sın.
 2047 — Ben tutarım turnayı, o çalar zurnayı.
 2048 — Ben yiyemedim bâri sen ye.
 2049 — Benden bulma, Allahtan bul.
 2050 — Benden ırak olan düşman bin yıl yaşasın!
 2051 — Benden ırak olsun da Mısır'a sultan olsun.
 2052 — Benden uzak olsun da ceheneme direk olsun.
 2053 — Beni biri yiyecekse, tilki yiyeceğine arslan yesin.
 2054 — Beni bostan korkuluğu sandı.

- 2055 — Beni çekiştirenlerin canı çekilsin.
 2056 — Beni sayanın kuluyum, saymayanın sultanı.
 2057 — Beni sokmayan yılan bin yıl yaşasın.
 2058 — Beni unutsun da tatlı canına düşsün.
 2059 — Benim adım Hıdır, elimden gelen budur.
 2060 — Benim için handa bir, külhan da bir!
 2061 — Benim kadar başına taş düşsün.
 2062 — Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.
 2063 — Benim sakalım tutuştu sen sigara yakmak istersin.
 2064 — Benim yaram ağrıyor, senin neren ağrıyor?
 2065 — Benlik ile iman bir yerde olmaz.
 2066 — Benlik şeytana yakışır.
 2067 — Benzeyi benzeyi yaz olur, benzeyi benzeyi kış.
 2068 — Benzi hazan yaprağı gibi sararmış.
 2069 — Benzine kan geldi.
 2070 — Berber aynası gibi iki yüzlü.
 2071 — Berber, berbere benzer amma başına Allaha emanet.
 2072 — Berbere sormuşlar traşım ak mı kara mı? Önüne düşerse görürsün demiş.
 2073 — Berberin solumazı, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi.
 2074 — Bereket, harekette.
 2075 — Bereket versin tipiye, sürdü geldi kapıya.
 2076 — Bereketi içinde.
 2077 — Besi öküzü.
 2078 — Besili tazı.
 2079 — Besili tazı tüyünden bellidir.
 2080 — Besle kargayı oysun gözünü.
 2081 — Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı.
 2082 — Besledim vızı (arayı) kalmadı sızı.
 2083 — Beslemeden hanım olan bağırtisiyle hamamı yıkar.
 2084 — Beslemeden kadın, gül ağacından odun olmaz.
 2085 — Besleme okunmuş şeytan gibi kaçtı.
 2086 — Besmelesiz çıkma yola, başa gelir türlü belâ.
 2087 — Besmelesiz işe şeytan karışır.
 2088 — Besmelesiz hayır gelmez.
 2089 — Beş de beş, on beş de beş.
 2090 — Beş kardeş tadını tatmamış!
 2091 — Beş paraya bir kaz al da sende lâkırdıya karış.

- 2092 — Beş parmağım mahşerde yakasındadır (elim, iki elim, on parmağım).
- 2093 — Beş parmağımı mum diye yaktım, yine yaranamadım.
- 2094 — Beş parmağın hangisini kessen acımaz.
- 2095 — Beş parmak bir değil.
- 2096 — Beş parmak bir olmaz.
- 2097 — Beşik arkası bile gurbet.
- 2098 — Beş aşı borç, düğün aşı ödünç.
- 2099 — Bey danası gibi yatıp gevşer.
- 2100 — Bey dediğin ne, beğenmediğin ne?
- 2101 — Beyazın adı var, esmerin tadı!
- 2102 — Beyden gelen beydir.
- 2103 — Beydir ama cebi omuzunda.
- 2104 — Beygir diri iken yenir.
- 2105 — Beygir iyi olunca ya topal olur ya kör.
- 2106 — Beygir yağından da pilâv olur ama yenmez.
- 2107 — Beygirin iyisi yolu kısaltır.
- 2108 — Beygirin suretini değil, sür'atini överler.
- 2109 — Beyim sen de pek paşamsın.
- 2110 — Beyin verdiği atın, dişine bakılmaz.
- 2111 — Beyinsiz kafa.
- 2112 — Beyle bostan ekenin hali haraptır.
- 2113 — Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır.
- 2114 — Beyler sözü gevherdir sımak olmaz.
- 2115 — Beyler de zulüm olur yalan olmaz.
- 2116 — Beylere inanma, suya dayanma.
- 2117 — Beylerin sözü sözlerin beyidir.
- 2118 — Beylik çeşmeden su içme.
- 2119 — Beylik kaşık aşsız, kâgir bina taşsız kalmaz.
- 2120 — Beylik sarhoş.
- 2121 — Beylik söz.
- 2122 — Beylik vermekle yiğitlik vurmakla.
- 2123 — Beynamaz özrü.
- 2124 — Beynehu beynallah.
- 2125 — Bez alırsan Musul'dan al, kız alırsan asilden.
- 2126 — Bezden bebek.
- 2127 — Bezi daha kozada iken kızına koca arar!
- 2128 — Bezi herkesin arşınına göre vermezler.
- 2129 — Bezi tarağına koydu.
- 2130 — Bezirgân züğürtledikçe eski defterleri karıştırır.

- 2131 — Bıçağı kestiren yüzü suyu, kişiyi sevindiren kendi huyu.
 2132 — Bıçağına güvenen meydana gelsin.
 2133 — Bıçağını kınında buldu.
 2134 — Bıçak kadar boyu var, türlü türlü huyu var.
 2135 — Bıçak kemiğe dayandı.
 2136 — Bıçak kendi kınını kesmez.
 2137 — Bıçak kendi sapını kesmez.
 2138 — Bıçak yarası unulur, dil yarası unulmaz.
 2139 — Bildir ev yanmış bu yıl kokusu çıkmış.
 2140 — Bildirki turnalar bu yıl gözünü tırmalar.
 2141 — Bırak sarhoşu kendi yıkılsın.
 2142 — Bıyığına bakma muhannesin.
 2143 — Bıyığını balta kesmez.
 2144 — Bıyık falına vardı.
 2145 — Biberciden sor, kırlangıcın zararını.
 2146 — Biçare katır müfte satıldı semeri ile.
 2147 — Bildiğin gibi değil, bulduğun gibi!
 2148 — Bile bile lâdes.
 2149 — Bile doğmak neylesin, bile büyümeyince.
 2150 — Bileğinin hakkı.
 2151 — Bilen bilir, bilmeyen aslı var sanır.
 2152 — Bilen ile bilmeyen bir olmaz.
 2153 — Bilen ile bilmeyenin hali bir midir?
 2154 — Bilen söylemez, söyleyen bilmez!
 2155 — Bilen söyler, bilmeyen söyler.
 2156 — Bilerek yapan aldanmaz.
 2157 — Bilinir kadr-i abâ mevsim-i bârân olsun.
 2158 — Bilinmedik aş ya karın ağrıtır, ya baş.
 2159 — Bilir gibi yapar.
 2160 — Biliriz senin ne kumaş olduğunu.
 2161 — Bilmediğin işe karışma, bilmediğin yola gitme!
 2162 — Bilmediğin ot karın ağrıtır.
 2163 — Bilmediğin söze karışma.
 2164 — Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp.
 2165 — Bilmeyene bulut yük.
 2166 — Bilmeze danış, bildiğini işle.
 2167 — Bilmiş gibi söylediydi.
 2168 — Bilsem de bilmek işime elvermez.
 2169 — Bin akçelik kılıcı çek, bir akçelik yayı çekme.
 2170 — Bin altın varsa inişte in, bir altın varsa yokuşta bin.

- 2171 — Bin atmak bir vurmaya muhtaçtır.
 2172 — Bin bilsen de bir bilene danış.
 2173 — Bin bir ayak, bir ayak üstüne.
 2174 — Bin dereden su getirir.
 2175 — Bin dost az, bir düşman çok.
 2176 — Bin işçiye bir başçı lâzımdır.
 2177 — Bin işit, bir söyle.
 2178 — Bin kere Allah demekten bir kere eyvallah demek yeğdir.
 2179 — Bin kere söyle eşeğe, bir dirhem inmez aşağıya.
 2180 — Bin koyunluk baban kalacağına, bir eşekli anan kalsın.
 2181 — Bin merak bir borç ödemez.
 2182 — Bin nasihatten, bir musibet yeğdir.
 2183 — Bin ölç bir kes.
 2184 — Bin ölçüp, bir biçmeli!
 2185 — Bin tanıktan bir ikrar yeğ.
 2186 — Bin tarakta bezi var.
 2187 — Bin tasa bir borç ödemez.
 2188 — Binek taşı safra başı.
 2189 — Bini bir akçeye.
 2190 — Binin yarısı beş yüz.
 2191 — Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok.
 2192 — Binmiş dokuza inmez sekize.
 2193 — Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım.
 2194 — Bir acı kahvenin kırk yıl hakkı vardır.
 2195 — Bir adam azığını iki kişi yese, ikisi de aç kalır.
 2196 — Bir adamın adı çıkacağına, canı çıksın.
 2197 — Bir adamın karısı, o adamın yarısıdır.
 2198 — Bir adım geri giden, iki adım ileri atlar.
 2199 — Bir adımına anasının nikâhını ister.
 2200 — Bir ağacın altında bin koyun gölgelenir.
 2201 — Bir ağacın gölgesinde bir sürü yatar.
 2202 — Bir ağaç dikmek bir yıllık ibadete bedeldir.
 2203 — Bir ağaçta gül de biter diken de.
 2204 — Bir ağızdan çıkan bir ağıza yayılır.
 2205 — Bir ağızdan çıkan bin ağıza yayılır.
 2206 — Bir ağızdan çıkan bir orduya yayılır.
 2207 — Bir ahırda at da bulunur, eşek de.
 2208 — Bir akçe ile dokuz kubbeli hamam yapılmaz.
 2209 — Bir akıl, yaza mı kışa mı?
 2210 — Bir al iki ver, nerde bu bolluk.

- 2211 — Bir alan bir daha almamış ama su palûzesi kırk yıl geçinmiş.
- 2212 — Bir alan pişman bir almayan.
- 2213 — Bir aldanan bir daha aldanmaz.
- 2214 — Bir anaya bir kız, bir kafaya bir göz.
- 2215 — Bir anda var olan bir anda yok olur.
- 2216 — Bir arpa boyu mesafe.
- 2217 — Bir arzuya bir altın feda olsun.
- 2218 — Bir at bir mızrak, başka şey bulursan mezarda ver.
- 2219 — Bir at dört nalın üstünde daima kişneyip durmaz.
- 2220 — Bir atım barutu kalmış.
- 2221 — Bir atıp iki vurdu.
- 2222 — Bir avası yerde, bir avazı gökte!
- 2223 — Bir avuç altının olmaktansa bir avuç toprağın olsun.
- 2224 — Bir ayağı çukurda.
- 2225 — Bir ayak üstünde bin yalan söyler.
- 2226 — Bir ayak üstüne, bin yalanın belini бүker.
- 2227 — Bir ayna al da yüzüne bak.
- 2228 — Bir baba dokuz evlâdını besler, dokuz evlâd bir babayı besleyemez.
- 2229 — Bir balık başı bir kaya karası.
- 2230 — Bir balıya sap olamadı.
- 2231 — Bir bardak suyu içmek kadar kolay!
- 2232 — Bir baş nereye olsa sığar.
- 2233 — Bir baş soğanla geçinir.
- 2234 — Bir başa bir göz yeter.
- 2235 — Bir bilir bin satar.
- 2236 — Bir, bine küsemez.
- 2237 — Bir bit yeniği var.
- 2238 — Bir buldu iki ister, akçe buldu çıkın ister.
- 2239 — Bir bulut ile kış olmaz.
- 2240 — Bir çıktı pir çıktı.
- 2241 — Bir çıplağı bin zırhlı soyamaz.
- 2242 — Bir çiçek koparsa bir kişinin, kopmazsa bin kişininindir.
- 2243 — Bir çiçekle yaz olmaz.
- 2244 — Bir çiçeksin ki koklayanın burnu düşer.
- 2245 — Bir çöplükte iki horoz ötmez.
- 2246 — Bir çuval inciri berbat etti.
- 2247 — Bir dalda dokuz ceviz görmeyince taş atmaz.
- 2248 — Bir dalda durmaz.

- 2249 — Bir dalda durmaz serçe gibi pırpır eder.
 2250 — Bir damla bal ile sinek tutulur.
 2251 — Bir darlığın bir bolluğu, bir bolluğun bir darlığı.
 2252 — Bir defâ görmek bin defa okumaktan yeğdir. ~ ✓
 2253 — Bir deli bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.
 2254 — Bir deliği olan fâre çabuk tutulur.
 2255 — Bir demeden iki denmez.
 2256 — Bir deri, bir kemik.
 2257 — Bir dikili ağacı yok!
 2258 — Bir dikiş kaldı.
 2259 — Bir dilim ekmeğe verdiler.
 2260 — Bir dilim ekmeğin hem açılım, hem toku!
 2261 — Bir dinde durmaz.
 2262 — Bir dirhem çiçek takar, iki dirhem bir çekirdek olur.
 2263 — Bir dirhem et bin ayıp örter.
 2264 — Bir dolaşık iş ki, ucu bulunmaz.
 2265 — Bir dost kırk yılda kazanılır.
 2266 — Bir dostum bir postum.
 2267 — Bir dostun bir düşman kadar kahrı olur.
 2268 — Bir dönümün verdiğini bir şey veremez.
 2269 — Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte.
 2270 — Bir dudağı yeri, bir dudağı göğü süpürür.
 2271 — Bir düştüğün yerde bir daha düşme!
 2272 — Bir ekmek dokuz aç, durma oradan kaç.
 2273 — Bir eli yağda, bir eli balda.
 2274 — Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
 2275 — Bir elin şamatası çıkmaz.
 2276 — Bir elinin verdiğini öbür elin duymasın.
 2277 — Bir elle eker, iki elle biçer.
 2278 — Bir elmayı bin akçeye soy, bir armudu bir akçeye soyma.
 2279 — Bir emin iki yeminden evlâ (iki yeminden bir emin).
 2280 — Bir endaze çuhadan kırk gecelik kavuğu olmaz.
 2281 — Bir esnemek iki dirhem afyon yerini tutar.
 2282 — Bir eteğe pek yapışan maksûduna tez erişir.
 2283 — Bir ev donanır, bir çıplak donanmaz.
 2284 — Bir evde düzen olunca düzenbaz olmaz.
 2285 — Bir evde iki horoz olunca sabah güç olur.
 2286 — Bir eve bir baca, bir kadına bir koca.
 2287 — Bir felâket bin nasihattan evlâdır.
 2288 — Bir fena kırk iyiyi bozar, kırk iyi bin fenayı düzeltemez.

- 2289 — Bir fenanın yedi mahalleye zararı dokunur.
- 2290 — Bir fıçı sirkeden ziyade bir damla bal ile sinek tutulur.
- 2291 — Bir fidan gölgesinde bir koyun kurulu.
- 2292 — Bir fincan kahvenin kırk yıl hakkı var derler.
- 2293 — Bir fit bin büyü yerini tutar.
- 2294 — Bir gemi donanır bir kız donan.naz.
- 2295 — Bir gemide iki kaptan olmaz.
- 2296 — Bir gemiyi iki reis batırır.
- 2297 — Bir gömlek fazla eskitmiş.
- 2298 — Bir gömlek senden ziyade eskitmiş.
- 2299 — Bir göz ağlarken öbür göz gülmez.
- 2300 — Bir gözün ağladıysa bir gözün güldü.
- 2301 — Bir gül için bin dikene katlanılır.
- 2302 — Bir gün olur yüz yüze bakılır.
- 2303 — Bir günlük beylik, beyliktir.
- 2304 — Bir günlük rızık için iki gün çabalamak.
- 2305 — Bir halt eder ki içinde sade köftesi yok.
- 2306 — Bir hüner - ver yüz yılda zuhura gelir.
- 2307 — Bir içim su.
- 2308 — Bir içim suyun, yedi adım yolun hakkı vardır.
- 2309 — Bir inat bir murad.
- 2310 — Bir insanı tanımak için kendisiyle yol arkadaşlığı etmelidir.
- 2311 — Bir insanı tanımak için ya alış veriş etmeli ya yola gitmeli.
- 2312 — Bir iş, başlanmayınca uçlanmaz.
- 2313 — Bir işe başlamadan sonunu düşün.
- 2314 — Bir işi anlamazdan atılıp arnavut barutu gibi parlama.
- 2315 — Bir işi bitirmeyince, bir işe koşma!.
- 2316 — Bir iştir oldu ne çare?
- 2317 — Bir it bir leşi sürükler.
- 2318 — Bir it ürümekle bir kervan geri dönmez (it yürür).
- 2319 — Bir iyi şarap ve bir dilber avrat iki tatlı zehirdir.
- 2320 — Bir kadeh mey kişinin cümle hicabını giderir.
- 2321 — Bir kafaya iki göz gerek.
- 2322 — Bir kalendere "İman getir" demişler, "Ondan dahi vazgeçtim" demiş.
- 2323 — Bir kapıda iki dilenci olmaz.
- 2324 — Bir karga ile kış gelmez.
- 2325 — Bir karıyla bir koca dırdır eder her gece.

- 2326 — Bir kaşık ile dokuz abdal geçinir.
- 2327 — Bir kaşık ile dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış.
- 2328 — Bir kaşık su.
- 2329 — Bir kaşık suda boğmak ister.
- 2330 — Bir katarde iki deve kükremez.
- 2331 — Bir kere aldanan, ikinci defa aldanmaz.
- 2332 — Bir kişide iki hüner çok mudur?
- 2333 — Bir kişinin yediğini iki de yer ama ikisi de aç kalır.
- 2334 — Bir kişiyle ya alış veriş etmeli, ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin.
- 2335 — Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.
- 2336 — Bir korkak bir orduyu bozar.
- 2337 — Bir koyuna da bin koyuna da bir çoban gerek.
- 2338 — Bir koyundan iki post çıkmaz.
- 2339 — Bir toz için taş atılmaz.
- 2340 — Bir koza iki fındık içi atarlar.
- 2341 — Bir Köroğlu, bir Ayvaz,
- 2342 — Bir kötü gidince yerine daha iyisi gelmez.
- 2343 — Bir kötünün yedi mahalleye zararı dokunur.
- 2344 — Bir kulağından girer, bir kulağından çıkar.
- 2345 — Bir kulağını insan sağır etmelidir.
- 2346 — Bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar.
- 2347 — Bir küçük su görünür, eşkime nisbet deryâ.
- 2348 — Bir lokma, bir hırka!
- 2349 — Bir mih bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir vatan kurtarır.
- 2350 — Bir mıhtan ötürü nal, naldan ötürü bir at kaybolur.
- 2351 — Bir mum al da derdine yan.
- 2352 — Bir müslümana bir karı lâzım.
- 2353 — Bir müşteri için dükkân açılmaz.
- 2354 — Bir nalına, bir mihına.
- 2355 — Bir olan iki olur, iki olan üç.
- 2356 — Bir para için dokuz taklak atar.
- 2357 — Bir para için yıldıza kement atar.
- 2358 — Bir para için yorgan yakar.
- 2359 — Bir para verdim oyuna girdim, beş para verdim kurtulamadım!
- 2360 — Bir paraya dokuz taklak atar.
- 2361 — Bir parmak bal aldı.

- 2362 — Bir parmak üstünde çevirin.
 2363 — Bir pire için yorgan yakar.
 2364 — Bir pul etmez.
 2365 — Bir pula sattı.
 2366 — Bir sakız çiğnedi.
 2367 — Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde gir-
 ersin ele.
 2368 — Bir sınıdığını bir daha sına.ama.
 2369 — Bir söyle, iki işit.
 2370 — Bir söz söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur.
 2371 — Bir sözü, bir sözüne uymaz.
 2372 — Bir suçla adam asılmaz.
 2373 — Bir sürçen atın başı kesilmez.
 2374 — Bir sürüye bir çoban.
 2375 — Bir sürüye bir kurt yeter.
 2376 — Bir şehire iki hâkim hükmedemez.
 2377 — Bir şem ki hak yaka, cinan üflese sönmez!
 2378 — Bir şeyi anlamadan atılma!
 2379 — Bir şeyi çok çekersen kırılır.
 2380 — Bir şeyin dibine darı ekme.
 2381 — Bir şeyin önüne bakma, sonuna bak!
 2382 — Bir şeyin pek ilerisine gitme!
 2383 — Bir şinik çavdarı var, baş değirmene öğütmeğe gider.
 2384 — Bir tadan pişman bir tatmayan.
 2385 — Bir tahtası eksik.
 2386 — Bir tahtta iki şah olmaz.
 2387 — Bir tarafım domuz, bir tarafım deniz.
 2388 — Bir taş attı iki kuş vurdu.
 2389 — Bir taş ile iki kuş vurulmaz.
 2390 — Bir taşla duvar yapılmaz.
 2391 — Bir tavuğun zekâtı bir yumurta.
 2392 — Bir tek papuç bulsa bayram eder.
 2393 — Bir tilkinin derisi iki defa soyulmaz.
 2394 — Bir tutam ot deveye hendek atlatır.
 2395 — Bir Türk cihana bedeldir.
 2396 — Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler.
 2397 — Bir vakit ki kuyrukla bile hasbıhal olmaz.
 2398 — Bir varmış, bir yokmuş.
 2399 — Bir vurmakla ağaç devrilmez.
 2400 — Bir ye de, bin şükret!

- 2401 — Bir yer yıkılmayınca, bir yer yapılmaz.
 2402 — Bir yiğit kırk yılda yiğit olur.
 2403 — Bir yiğit ne kadar kahraman olsa, sevdiğine yenilir.
 2404 — Bir yiğit nice kahraman olsa sevdiğine yenilir.
 2405 — Bir yokuşun bir inişi vardır.
 2406 — Bir yükü götüreceğin kadar yüklen!
 2407 — Bir zeytin verir ağzına bir tulum tutar ardına.
 2408 — Bir ziyan bin bühtana sebep olur.
 2409 — Birdenbire gelen devlette hayır yoktur.
 2410 — Birer birer bin olur, damlaya damlaya göl olur.
 2411 — Biri eker, biri biçer.
 2412 — Biri eşikte, biri beşikte.
 2413 — Biri giderse biri gelir.
 2414 — Biri ölmeyince diğeri gün görmez.
 2415 — Biri yapar, biri bozar dünya böyle gider.
 2416 — Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar.
 2417 — Biri yıkıldı, biri tıkıldı.
 2418 — Birini yer, birine nişan kor.
 2419 — Birinin ocağını yık, beni içine tık.
 2420 — Bismillâhsız yere basmaz.
 2421 — Bitli baklanın kör alıcısı olur.
 2422 — Bitmeyen iş olmaz.
 2423 — Bitmeyen yere ekilmez.
 2424 — Bitmez işin anasını uyku ağlatır.
 2425 — Bitmez ne var kösenin sakalından başka?
 2426 — Biz attık kemik diye, âlem kaptı ilik diye.
 2427 — Biz de ehl-i teliz ama hasır dokuruz.
 2428 — Biz değirmenin önünde değiliz, unundayız!
 2429 — Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.
 2430 — Biz kozumuzu, kendimiz paylaşıyoruz.
 2431 — Biz leblebi deyinceye kadar pazar savulur.
 2432 — Biz ondan yoğurt umarız, o bizden ayran umar.
 2433 — Biz oynadık, parsayı o topladı.
 2434 — Bizde sabah geç olur.
 2435 — Bize de mi lolo.
 2436 — Bize göre hava hoş.
 2437 — Bize göre iç yüzü karanlık.
 2438 — Bizim ağanın hoşafına gitti.
 2439 — Bizim boz eşek'de bu havadan gitti.
 2440 — Bizi çarık sizin çorba içinde, sizin tavuk bizim torba içinde.

- 2441 — Bizim evde yallanırsın, Kırkor'un bağında mı ürürsün?
- 2442 — Bizim gelin bizden kaçır ele başını açar.
- 2443 — Bizim köpek sizin köye balta getirdi mi?
- 2444 — Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar yedi mahalle duyar, elin kırsığı küheylan doğurur hiç sesi çıkmaz.
- 2445 — Bizim yâdigârın buhurcusu.
- 2446 — Bizim yerde bir yel esti, sabah kahvaltısını kesti.
- 2447 — Bizim yerler, bizim yerler, bizim yerde yatsılık yerler.
- 2448 — Bizimle olaydı da kubbe kadar kanburu olaydı.
- 2449 — Boğaz değil bakkal hunisi.
- 2450 — Boğaz dokuz boğumdur.
- 2451 — Boğaz dokuz boğumdur, sözünü yutkuna yutkuna söyle.
- 2452 — Boğaz içinde yangın var.
- 2453 — Boğaz tokluğuna.
- 2454 — Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister.
- 2455 — Boğaza yumruk yaramaz.
- 2456 — Boğazdan geçer şey değil.
- 2457 — Boğazı tokluğuna hizmet, parasız pulsuz himmet, nerede bu bolluk?
- 2458 — Boğazımdan geçmedi.
- 2459 — Boğazına aman vermez.
- 2460 — Bol bol yiyen bel bel bakar.
- 2461 — Bomba gibi patladı.
- 2462 — Borça için iki defa sarhoş olur.
- 2463 — Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.
- 2464 — Borcun yoksa kefil ol, vaktin çoksa şahit ol.
- 2465 — Borcunu vermiyen bir daha bulmaz.
- 2466 — Borç benim kasâvet senin mi?
- 2467 — Borç benim kasâvet senin mi?
- 2468 — Borç bini aştıktan sonra baklava ye, börek ye.
- 2469 — Borç bini aştıktan sonra korkma.
- 2470 — Borç gırtlakta.
- 2471 — Borç iyi güne kalmaz.
- 2472 — Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır.
- 2473 — Borç verilmekle, yol yürümekle tükenir.
- 2474 — Borç yiğitin kamçısıdır.
- 2475 — Borç yiyen kesesinden yer.
- 2476 — Borçlu lâkırdı almaz (lâkırdıyla borç ödenmez).
- 2477 — Borçlu ölmez, benzi sararır.
- 2478 — Borçlu suçlu durur.

- 2479 — Borçlunun dili kısa gerek.
 2480 — Borçlunun duacısı alacaklısıdır.
 2481 — Borçlunun yalımı alçak olur.
 2482 — Borçluyu alımlı öder.
 2483 — Borçsuz adam yoksul beyden yeğdir.
 2484 — Borçsuz bir Allah.
 2485 — Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir.
 2486 — Borçtan korkan kapısını geniş açmaz.
 2487 — Borçtan korkan, kapısını küçük açar!
 2488 — Boru kuşu kemik yutarsa evvel ölçer sonra yutar.
 2489 — Boruda peşrev olmaz.
 2490 — Boruda peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına!
 2491 — Borusu ötüyor.
 2492 — Bostan korkuluğu.
 2493 — Bostan oluğu gibi düzme.
 2494 — Bostancı yağmur ister, kiremitçi kurak.
 2495 — Bostancıya kelek satar.
 2496 — Bostancıya tere satılmaz.
 2497 — Boş ambar, dipsiz kile.
 2498 — Boş atıp dolu tutuyor.
 2499 — Boş boşuna bekleyen, kollarını sallayarak gider.
 2500 — Boş böğründen vuruldu.
 2501 — Boş çuval ayakta durmaz.
 2502 — Boş çuval dik durmaz.
 2503 — Boş fıçı çok langırdar.
 2504 — Boş geldi boş gitti.
 2505 — Boş gezenin boş kafası.
 2506 — Boş gezmekten aylak işlemek yeğdir.
 2507 — Boş gitti dolu gelsin, elin Dimyat'a varsın.
 2508 — Boş hazne gibi gürler.
 2509 — Boş ite menzil olmaz (dolaşır gelir Van'ı).
 2510 — Boş keseden beleş bağışlar.
 2511 — Boş keseden beş de daha!
 2512 — Boş küp gibi öter!
 2513 — Boş lâkırdı karın doyurmaz.
 2514 — Boş oturmaktansa aylak işlemek yeğdir.
 2515 — Boş söz, boş lâkırdı.
 2516 — Boş torbaya eşek bile gelmez.
 2517 — Boş tüfek iki adam korkutur.
 2518 — Boş yere kolunu yormaz.

- 2519 — Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.
 2520 — Boşan da semerini ye.
 2521 — Boşboğaz lâkırdısı karın doyurmaz.
 2522 — Boşboğazı ateşe atmışlar “Odun yaş” diye haykırmış.
 2523 — Boşboğazlık karın doyurmaz.
 2524 — Boşboğazlık para etmez.
 2525 — Boşuna çabalar.
 2526 — Boşuna çalışmak akıntıya kürek çekmek olur.
 2527 — Boşuna telâş, dikine traş.
 2528 — Boyacı küpü değil ya hemen daldırıp çıkarasın.
 2529 — Boyacıya: Hangi rengi seversin? demişler, “Altın sarısıyla, gümüşî” demiş.
 2530 — Boynu bükük.
 2531 — Boynu eğri.
 2532 — Boynu uzun, beyni boş, tut kulağından çifte koş.
 2533 — Boynum kıldan ince.
 2534 — Boynuz isterken kulaktan oldu.
 2535 — Boynuzlu koyunun boynuzsuzda da hakkı var.
 2536 — Boyu uzun, aklı kısa.
 2537 — Boyu uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş.
 2538 — Boyuma göre boy buldum, huyuma göre huy bulamadım.
 2539 — Boyuna bakmaz, söze karışır!
 2540 — Boyuna göre biçilmiş kaftan.
 2541 — Boyunun ölçüsünü aldı.
 2542 — Boz atın yanında duran ya tüyüne çeker, ya huyuna.
 2543 — Boza keyfi söyletir.
 2544 — Bozan olmadıkça, düzen olmaz.
 2545 — Bozulmadan düzelmez.
 2546 — Borküm eski, sözüm geçmez.
 2547 — Böyle ağanın böyle hizmetkârı olur.
 2548 — Böyle baş böyle tıraş.
 2549 — Böyle duânın böyle olur âmini.
 2550 — Böyle duaya âmin denmez.
 2551 — Böyle eyyam-ı gamın böyle olur nevruzu.
 2552 — Böyle gam, böyle keder, böyle gelir, böyle gider.
 2553 — Böyle şâha kul olan ister mi âzâd olmayı?
 2554 — Böyledir ahval-i âlem gâhi şadi gâhi gam.
 2555 — Bu ağız onda iken daha çok sakız çiğner.
 2556 — Bu ağıza kayık yanaştırmam.
 2557 — Bu baştır, helvacı kabağı değil.

- 2558 — Bu, beynamaz özüdür.
- 2559 — Bu bir demir leblebidir.
- 2560 — Bu bir demirden leblebi ki, yutulmaz.
- 2561 — Bu bir demirden leblebidir. çiğneyene aşk olsun.
- 2562 — Bu bir gidiş ki ihtimal-i avdeti yok.
- 2563 — Bu bir kervansaraydır konan göçer.
- 2564 — Bu bir kuyruklu yıldızdır, ayda yılda bir, doğar.
- 2565 — Bu bir kuyruklu yıldızdır, kırk yılda bir doğar.
- 2566 — Bu bir kuyruklu yıldızdır ki her zaman doğmaz.
- 2567 — Bu bir panayırdır, çok sürmez geçer.
- 2568 — Bu candır patlıcan değil.
- 2569 — Bu çokluk armudun ne sayı, ne suyu olur.
- 2570 — Bu da geçer ama insanın ciğerine geçer.
- 2571 — Bu da geçer yahu.
- 2572 — Bu da Karaosmanoğlu'nun olsun.
- 2573 — Bu da sana caba.
- 2574 — Bu da senin olsun çobanoğlu.
- 2575 — Bu devr-i felekte kesilmez ümit.
- 2576 — Bu dünya bir çark-ı felektir, aşkolsun çevirebilene.
- 2577 — Bu dünya bir değirmendir, övütür bir gün bizi.
- 2578 — Bu dünya dört direk üzerine bir bina.
- 2579 — Bu dünya dört direk üzerine bir bina, ben yiyeyim sen yeme, ben iyiyim sen fena.
- 2580 — Bu dünya fânidir, gelen bilmez, giden bilmez.
- 2581 — Bu geliş bir yaman geliş, savulun yol üstünden.
- 2582 — Bu geliş yaman geliştir.
- 2583 — Bu gelişte olmadıysa öbür gelişte.
- 2584 — Bu gidişle hâli yamandır.
- 2585 — Bu iş Ermeni perhizi kadar uzadı.
- 2586 — Bu kadar kusur kadı kızında da bulunur.
- 2587 — Bu kuru kafa neler görmüştür.
- 2588 — Bu oyunun da sakalı bitti, ver ütücüye.
- 2589 — Bu perhiz ne, bu lahana turşusu ne?
- 2590 — Bu sığağa kar mı dayanır?
- 2591 — Bu yatış bizde, bu kalkış sizde iken, bu gün de burdayız yarın da.
- 2592 — Bugün bana ise yarın sana.
- 2593 — Bugün buldum bugün yerin, yarına Allah Kerim.
- 2594 — Bugün dünkünden güzelsin dedik yine yaranamadık.
- 2595 — Bugün dünya, yarın ahret!

- 2596 — Bugün peşin, yarın veresiye.
 2597 — Bugünkü işini ferdaya salma!
 2598 — Bugünkü işini yarına bırakma.
 2599 — Bugünkü tavuk, yarınki kazdan iyidir.
 2600 — Bugünün yarını var, yarının bir başka günü var.
 2601 — Buğday başak verince orak kıymetlenir.
 2602 — Buğday eker, arpa çıkar.
 2603 — Buğday eker, darı çıkar.
 2604 — Buğday ekmeğin yok ise arpa unun da mı yok?
 2605 — Buğday yanında acı ot da sulanır.
 2606 — Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince.
 2607 — Bukalemûn gibi renkten renge girer!
 2608 — Bulamaçtan dönenin kaşığı kırılsın.
 2609 — Bulan bulgur kaynatır, bulmayan omuzunu oynatır.
 2610 — Bulanık suda balık avlar.
 2611 — Bulduk bal alacak çiçeği.
 2612 — Buldukça bunar.
 2613 — Buldum bilemedim, bildim bulamadım.
 2614 — Buldun bir börek, sahibi ne gerek.
 2615 — Buldun bir kabak, ye de zevkine bak.
 2616 — Buldun bir koyun ye de doyun, neylersin oyun moyun.
 2617 — Bulgur bulamaç ne bulursak yer ona şükrederiz.
 2618 — Burgurluya gelin mi gidecek?
 2619 — Bulsa bir kaşık suda boğar.
 2620 — Bulunmaz Hind kumaşı değil ya.
 2621 — Bulursa yer, bulmazsa ağzını poyraza açar!
 2622 — Bulut arasında hava kollar!
 2623 — Bulut arasından ay doğdu.
 2624 — Bulut yelkene sığmaz.
 2625 — Buluttan çıkan gün pusudan çıkan er.
 2626 — Buluttan nem kapar.
 2627 — Buna akan sular durur.
 2628 — Bunda maymun mu oynuyor?
 2629 — Bundan ötesi can sağlığı.
 2630 — Bundan sonra önü söğütlü değirmen olacak değil ya?
 2631 — Burnu büyüdü.
 2632 — Burnu Kaf dağında.
 2633 — Burnu Kaf dağından büyük.
 2634 — Burnu Kaf dağından su içer!

- 2635 — Burnu sürttü.
 2636 — Burnunda tütmek.
 2637 — Burnundan düşen, bin parça olur.
 2638 — Burnundan gelmek.
 2639 — Burnundan kıl aldırılmaz.
 2640 — Burnunu her deliğe sokar.
 2641 — Burnunu değiştirir.
 2642 — Burnunu şişirir.
 2643 — Burnunun doğrusuna gider.
 2644 — Burnunun yeli, harman savurur.
 2645 — Burun burmak.
 2646 — Buru buruna.
 2647 — Burun değil kemer patlıcan.
 2648 — Burun kulak başa sadaka olsun.
 2649 — Burun yüzden götürülmez.
 2650 — Buz gibi.
 2651 — Buz gibi soğudu.
 2652 — Buz üstüne bina çıkmaz.
 2653 — Buz üstüne çıkmış danaya döndü.
 2654 — Buz üstüne yazı yazar.
 2655 — Bu üstünde yazı yazmağa benzer.
 2656 — Buzağısız ineği salhaneye salarlar.
 2657 — Bükemediğin eli öp de başına koy.
 2658 — Bülbül dalına kargalar kondur.
 2659 — Bülbül gibi altın kafeste besledim.
 2660 — Bülbül gibi söyler.
 2661 — Bülbül gibi şakıyor.
 2662 — Bülbül ile karıncanın yoldaşlığı, softa ile dervişin arkadaşlığı.
 2663 — Bülbül sustu soldu gül, şimdiden sonra ister ağla ister gül.
 2664 — Bülbüle altın kafes zindandır.
 2665 — Bülbüle: "Gül!" demişler, feryad ile ağlamaya başlamış.
 2666 — Bülbülü altın kafese komuşlar ah vatanım demiş.
 2667 — Bülbülün çektiği dili belâsıdır.
 2668 — Bülbülün yerini karga tutmuş.
 2669 — Bütün dünya benim olsa, gam gitmez nedendir bu?
 2670 — Büyüğü döğki küçük ibret alsın.
 2671 — Büyüğünü tanımayan Allahını tanımaz.
 2672 — Büyük balık küçük balığı yer.

- 2673 — Büyük başın büyük olur ağrısı.
 2674 — Büyük büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilir-
 mi?
 2675 — Büyük dağın dumanı büyük olur.
 2676 — Büyük hastalığa büyük ilâç lâzım.
 2677 — Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
 2678 — Büyük söyleme başına gelir.
 2679 — Büyük sözüme tövbe.
 2680 — Büyükler huzurunda az söyle, tez kalk!
 2681 — Büyüklerde söz bir olur.
 2682 — Büyüklere hürmet eden saadet bulur.
 2683 — Büyüklerin sözü altın gibidir, yerde kalmaz, biri almazsa
 öbürü alır.
 2684 — Büyüklük Tanrıya yakışır.
 2685 — Büyükten küçülmüş diyesin.
 2686 — Büyümüş de küçülmüş.
 2687 — Büyüsüne tavşan başı.

— C —

- 2688 — Caba koyunu yok ki biz de alalım.
 2689 — Cadı gibi gece yarısı uyumaz.
 2690 — Cahil adam meyve vermeyen ağaca benzer.
 2691 — Cahil ile konuşan cahil olur.
 2692 — Cahil kendinin düşmanıdır, başkasına nasıl dost olabilir?
 2693 — Cahil olan kimse vakitsiz öten horoz gibidir.
 2694 — Cahile söz anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür.
 2695 — Cahilin âlim katında sözünün miktarı yok - kendi eşek,
 giydiği çul, başının yuları yok.
 2696 — Cahilin dostluğundan âlimin düşmanlığı yeğdir.
 2697 — Cahilin sofusu, şeytanın maskarasıdır.
 2698 — Cahilin sözü, eşeğin anırması.
 2699 — Cahilin sözüne bakılmaz.
 2700 — Cami dururken mescitte namaz kılınmaz.
 2701 — Cami kapısını bilmez, sofuluk taslar.
 2702 — Cami ne kadar büyük olsa yine imam bildiğini okur.
 2703 — Cami yıkılsa da mihrap yerindedir.
 2704 — Can almaya geliyorsan sepetin nerede?
 2705 — Can başa sıçrar.

- 2706 — Can benim canım, elin canı çıksa da olur.
 2707 — Can bir cihan iki, istemeyiz.
 2708 — Can boğazdan gelir.
 2709 — Can bostanda bitmiş.
 2710 — Can cana, baş başa.
 2711 — Can canın yoldaşdır.
 2712 — Can, cefadan da usanır, safadan da.
 2713 — Can cömertliği kolay olmaz.
 2714 — Can cömertliği lâkırdı ile olmaz.
 2715 — Can cümleden aziz.
 2716 — Can çekişmeden ölmek yoktur.
 2717 — Can çekişmektense ölmek yeğdir.
 2718 — Can çıkar, huy çıkmaz.
 2719 — Can çıkmayınca huy çıkmaz.
 2720 — Can elden gitmedikçe canan ele girmez.
 2721 — Can evi, babam evi.
 2722 — Can evinden vuruldu.
 2723 — Can evine dokundu.
 2724 — Can gibi bağına bastı.
 2725 — Can havli.
 2726 — Can kulağıyla dinlesene.
 2727 — Can maldan tatlıdır.
 2728 — Can onun, cehennem Allahın.
 2729 — Can pekmezden tatlı.
 2730 — Can sıkısı, Trabzon hurması.
 2731 — Can tatlıdır.
 2732 — Canan, canın yoldaşdır.
 2733 — Canana sefa lâzım, bize can lâzım değil.
 2734 — Canbaz iptе, balık dipte gerek.
 2735 — Canbaz oyunu.
 2736 — Canbaz oyunu eder.
 2737 — Canbazın canbazlığı seyircinin bakması ile.
 2738 — Candan ahabap, kandan şarap olmaz.
 2739 — Candan gördüğünü tanır, yandan gördüğünü tanımaz.
 2740 — Canı acıyan eşek, atı geçer.
 2741 — Canı burnuna geldi.
 2742 — Canı cana ölçmeli.
 2743 — Canı cana ölçmeli insaf etmeli!
 2744 — Canı cana ölçmüşler, artanını kesmişler.
 2745 — Canı cebinde.

- 2746 — Canı cehenneme.
 2747 — Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır.
 2748 — Canı kemiğe bitişik!
 2749 — Canım dedikçe canın çıksın der.
 2750 — Canına karîm (garim) olsun.
 2751 — Canına minnet amma biraz da naz etmeli.
 2752 — Canına yandığım tecelli.
 2753 — Canını yabanda mı bulmuş?
 2754 — Canla oyun olmaz.
 2755 — Canlı cenaze.
 2756 — Cansız koyundan süt sağlar.
 2757 — Car başında, çarık ayağında.
 2758 — Car car etmekten çenesi düşmüş.
 2759 — Cebi delik.
 2760 — Cebi delik tafrasından geçilmez.
 2761 — Cebi delik, yordamından geçilmez.
 2762 — Cebi halka, cevri bana mı?
 2763 — Cebinde otuz iki diş var (bin diş var).
 2764 — Cebinden korkan cibinliği beraber taşır.
 2765 — Cefası yâr-ı bî-vefanın sefa değil de nedir?
 2766 — Cefayı biz çektik kaymağı Kasbar Godes.
 2767 — Cefayı çekmeyen âşık safanın kadrini bilmez.
 2768 — Ceffe'l - kalem cevap verdi.
 2769 — Cehalet daima nedamete sebep olur.
 2770 — Cehd ve sabırla, sıçan tahtayı deler.
 2771 — Cehdin elinden bir şey kurtulmaz.
 2772 — Cehennem direği.
 2773 — Cehennem kütüğü.
 2774 — Cehennem zebanisi.
 2775 — Cehennem zebanisi suratlı.
 2776 — Cehenneme giderken de yoldaş arar.
 2777 — Cehenneme girse yüzü kızarmaz.
 2778 — Cehenneme kadar yolu var.
 2779 — Cehenneme nisbet araf cennettir.
 2780 — Cehli itiraf, bilgiçlikten iyidir.
 2781 — Cemaat ne kadar çok olsa imam yine bildiğini okur.
 2782 — Cemal gider ama kemal seninle kalır.
 2783 — Cemal gösterir kemali.
 2784 — Cemaziyülevvelini bilirim.
 2785 — Cemre bizim keseye düşmüş.

- 2786 — Cenâbetten keramet umulmaz.
 2787 — Cennet!.. Canıma minnet!
 2788 — Cennet cehennem dünyada, hangisini kazanırsan.
 2789 — Cennet kuşu!
 2790 — Cennet kuşu, bir şeye aklı ermez zavallı.
 2791 — Cennet öküzü sade her şeyin tatlısını yemeği bilir.
 2792 — Cennete girse fidan kırar, cehenneme girse kazan deler.
 2793 — Cennetin kapısını cömert açar.
 2794 — Cennetin yazlığı, cehennemin kışlığı.
 2795 — Cennete bile imtizaç etmez.
 2796 — Cennetten çıkmış, huri gibi güzel.
 2797 — Cep elması gibi.
 2798 — Cepte cephe tükendi.
 2799 — Cer hocası gibi.
 2800 — Cerre çıkmış softa gibi.
 2801 — Cevherin kıymetini cevahirici bilir.
 2802 — Ceviz diker, kızılçık biter.
 2803 — Ceviz gölgesi yavuz gölgesi, söğüt gölgesi, yiğit gölgesi.
 2804 — Ceviz ile tâze ekmek yemesi, güzel ile kalıp cilve etmesi.
 2805 — Cezasız cürmün sahibi çok olur.
 2806 — Ceza-yı amelindir, çek!
 2807 — Cezâyir dayısı gibi kurulur.
 2808 — Cezayir'de düşeni kaldırmazlar.
 2809 — Cezayir'de kese bir çıkar.
 2810 — Cırcır böceğinin ömrü az olur.
 2811 — Cırık dese de, mırık dese de olacak vesselâm.
 2812 — Cibiliyeti bozuk.
 2813 — Cici bebek olmuş.
 2814 — Cicimama tatlı geldi.
 2815 — Cihan bir yana, o bir yana.
 2816 — Cihan durdukça dursun.
 2817 — Cihan kadar mal, kümes kadar dam.
 2818 — Cihan tutuşsa içinde hasırı yok.
 2819 — Cihanda bir dertsiz yoktur.
 2820 — Cihanda işitilmemiş haber olmaz!
 2821 — Cihanda yar ol, bâr olma.
 2822 — Cihanı soydu soğana çevirdi.
 2823 — Cihanı yıkan zulümdür, kazma kürek değil.
 2824 — Cihaz (çeyiz) katırı gibi donanmış.
 2825 — Cim karnında bir nokta.

- 2826 — Cimri öldü, gönlü ölmedi.
 2827 — Cimrinin oğlu inatçı.
 2828 — Cimrinin zararı, cömertin harcından ziyade olur.
 2829 — Cin akıllı.
 2830 — Cin akıllıdır.
 2831 — Cin başka, şeytan başka.
 2832 — Cin çarpmışa döndü.
 2833 — Cin fikirli!
 2834 — Cin gibi aklı var.
 2835 — Cin gibi her işe aklı erer.
 2836 — Cin ile şeytan bir değil.
 2837 — Cin olmazdan adam çarpıyor.
 2838 — Cin tutana bir muska yeter.
 2839 — Cin tutmuş parası var.
 2840 — Cin tuttu.
 2841 — Cinleri başına çıktı.
 2842 — Cins cinse çeker.
 2843 — Cins cinse meyleder.
 2844 — Cins horoz yumurtada öter.
 2845 — Cins kedi ölüsünü göstermez.
 2846 — Cömerdin bir akçesi cimrinin hazinesinden bereketli.
 2847 — Cömerdin kıymetini cevahirici bilir.
 2848 — Cömert babanın cimri oğlu.
 2849 — Cömert derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler.
 2850 — Cömert eli kimse kesemez.
 2851 — Cömert kesesini hayırlıdan, hayırsızdan esirgemez.
 2852 — Cömert kısmı atası için adam seçmez.
 2853 — Cömert, vergisini hayırlıdan hayırsızdan esirgemez.
 2854 — Cömertle nâkesin (nekes) harcı birdir.
 2855 — Cuma ile pazar, onu da yelle yağmur bozar.
 2856 — Cumartesi kibarı!
 2857 — Cumbur cemaat.
 2858 — Curcunaya çıkacağız.
 2859 — Cümlemiz bir tavada kavruluruz,
 2860 — Cümlemizin gireceği kara topraktır.
 2861 — Cümlelerin maksudu bir amma rivayet muhtelif.
 2862 — Cümleye muhalefet kuvve-i hatâdandır.
 2863 — Cünbüşlenmiş amma biraz da ziyadece.
 2864 — Cümrü kadar yer yakar.

— Ç —

- 2865 — Çabalama kaptan ben gidemem.
 2866 — Çabuk parlayan çabuk söner.
 2867 — Çabuk veren iki verir.
 2868 — Çadırı yanmış çingene karısı gibi yaygara eder.
 2869 — Çağırılan yere erinme; çağırılmayan yere görünme.
 2870 — Çağırılmadığın yere taş olma.
 2871 — Çağırılmayan yere kedi ile köpek gider.
 2872 — Çağırsalar da gitmesem, çağırmasalar da sitem etsem.
 2873 — Çakalsız köy olmaz.
 2874 — Çakar almaz, atar vurmaz.
 2875 — Çakır keyif.
 2876 — Çakır pençeli.
 2877 — Çakmazsa gürelemez.
 2878 — Çala çala, bir havaya benzer.
 2879 — Çala kalem.
 2880 — Çala kamçı.
 2881 — Çaldık kesmedi, dürttük geçmedi.
 2882 — Çalgı düğün evine yakışır.
 2883 — Çalı çarpı.
 2884 — Çalı çırpıyla ev yapılmaz harç ister.
 2885 — Çalı dibinde tavşan yuvası.
 2886 — Çalı dibinde yuvası böyle götürür havası.
 2887 — Çalı idi çırpı idi evim idi ya, ayı idi uyu idi kocam idi ya.
 2888 — Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.
 2889 — Çalıkuşu gibi bir yerde durmaz.
 2890 — Çalıkuşu gibi daldan dala konar.
 2891 — Çalım para etmez.
 2892 — Çalımından geçilmiyor.
 2893 — Çalının yırttığı çobanın dürttüğü.
 2894 — Çalışmak ibâdetin yarısı.
 2895 — Çalışmakla her iş tamam olur.
 2896 — Çalıyı tepesinden sürüme.
 2897 — Çalma çırpma.
 2898 — Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.
 2899 — Çalmadan oynar.
 2900 — Çalmazdan (çalmadan) oynama, sabırlı ol.

- 2901 — Çam ağacı gibi upuzun.
 2902 — Çam ağacından ağıt olmaz, el oğlundan oğul olmaz.
 2903 — Çam devirdi.
 2904 — Çamın hacetini ayıdan sormalı!
 2905 — Çamın kökü, yalancının sözü bitmez.
 2906 — Çamlıcanın suyu Göksu'nun kurbağası.
 2907 — Çamsakızı çoban armağanı.
 2908 — Çamur olmazsa hamur olmaz.
 2909 — Çamura bastım, çaliya astım.
 2910 — Çamura bat da kalıbını seyreyle.
 2911 — Çamura batan arabayı koca öküz götürür.
 2912 — Çamura yat da kalıbına bak.
 2913 — Çamura yattı, boyunun ölçüsünü aldı.
 2914 — Çamurdan çıkardı onu.
 2915 — Çamurdan çıktı batağa saplandı.
 2916 — Çamuru karnında, çiçeği burnunda.
 2917 — Çanağa ne doğrarsan kaşığına o çıkar.
 2918 — Çanağın, çömleğin lâkırdısı olmaz.
 2919 — Çanak açıyor.
 2920 — Çanak çanağa değer kırılır.
 2921 — Çanak çömlek.
 2922 — Çanak tutmak.
 2923 — Çanak yalayıcı.
 2924 — Çanakkalesi çanağıdır, ondan sır çıkmaz.
 2925 — Çanına ot tıkalıdır.
 2926 — Çanına ot tıktı.
 2927 — Çantada keklik.
 2928 — Çapağı alırken gözünü çıkardı.
 2929 — Çapak siler.
 2930 — Çapak silerken göz çıkarır.
 2931 — Çapkın at boğazını kendi çıkarır.
 2932 — Çaputuna çuluna, âşıklık ne hâline.
 2933 — Çare ne şive-i takdire rızadan gayrı.
 2934 — Çâresiz derde, Lokman bile âciz kalır!
 2935 — Çaresiz derde Lokman neylesin?
 2936 — Çaresizliktir bu derdin çaresi.
 2937 — Çarığa bakma, yürüğe bak.
 2938 — Çarmıha gerildi.
 2939 — Çarşamba karısı!
 2940 — Çarşamba karısı âlemin maskarası.

- 2941 — Çarşamba pazarı.
 2942 — Çarşambanın gelişinden perşembe bellidir.
 2943 — Çat şurada, çat burada, çat kapı arkasında.
 2944 — Çatal kazık yere çakılmaz.
 2945 — Çattık belâya.
 2946 — Çattık, teyellenmesi kaldı.
 2947 — Çavdar unundan baklava olmaz.
 2948 — Çay bin olur, çeşme bir.
 2949 — Çay kenarında kuyu kazar.
 2950 — Çay kuşu ayağından tutulur.
 2951 — Çay kuşu, çay taşıyla vurulur.
 2952 — Çaya susuz götürür, susuz getirir.
 2953 — Çaya varmazdan ayağından çarığını çıkarır.
 2954 — Çaya varmazdan çemrenir.
 2955 — Çaya varmadan, paçalarını sıvar!
 2956 — Çaydan geçersin arkta boğulursun.
 2957 — Çayı geçinceye kadar keçiye Abdurrahman Çelebi derler.
 2958 — Çayı görmeden paçaları sıvar.
 2959 — Çayın kenarında sen de gel soyun.
 2960 — Çayır piresi üflemekle ölmez.
 2961 — Çaylağa sormuşlar: “Anasını koyup yavrusunu neye ka-
 parsın? Avazı kulağıma hoş gelir” demiş.
 2962 — Çaylak, yavru kapar gibi.
 2963 — Çehre zügürdü.
 2964 — Çehresi devrik!
 2965 — Çehresinden düşen bin parça!
 2966 — Çek deveyi, güt koyunu, gittikçe beylenirsin.
 2967 — Çekdirmeyi gördüm, imrendim; içine girdim, iğrendim!
 2968 — Çeke çeke çekemez olur.
 2969 — Çeken bilir.
 2970 — Çeken bilir, Borlu belinin kışını.
 2971 — Çekidüzen vermek.
 2972 — Çekirdekten yetişme.
 2973 — Çekirdekten yetiştirdi mürvetini gördü.
 2974 — Çekirge bir sıçrar iki sıçrar, üçüncüsünde ele geçer.
 2975 — Çekirgeyi suya göndermişler yine çekirge getirmiş.
 2976 — Çekişmeyince pekişmez.
 2977 — Çekitaşı çekiden kalmaz.
 2978 — Çekitaşı gibi ağır.
 2979 — Çektiğim ceza amelimdir.

- 2980 — Çektim yün, teptim keçe oldu, burdum külâh.
 2981 — Çektim gelmiyor, kap salıver.
 2982 — Çektiri'yi gördüm imrendim, içine girdim iğrendim.
 2983 — Çelebi değiliz ya bugün de keçi eti yemeyiz.
 2984 — Çelik çomak mı oynuyor.
 2985 — Çelik gibi sert.
 2986 — Çenelerini bıçak açmıyor.
 2987 — Çenesi düşük!
 2988 — Çenesi düşük kocakarı.
 2989 — Çenesine hırsız taşı.
 2990 — Çeneye kuvvet, keseye bereket.
 2991 — Çengelde kokmuş etim yok ya!
 2992 — Çengele geldi.
 2993 — Çengele taktı.
 2994 — Çengi ölüsü çalgı ile kalkar.
 2995 — Çerçi kızı boncuğa âşıktır.
 2996 — Çerçi yükün ne tutar tuttukça tutar.
 2997 — Çerçöpten saray yapılmaz ya, olacağı kulübe.
 2998 — Çerden, çöpten.
 2999 — Çeribaşı târizi eder.
 3000 — Çeşmeye gidenin testisi kırılır.
 3001 — Çeşmeye gitse kurutur.
 3002 — Çeşm-i insaf gibi kâmile mizan olmaz, kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz.
 3003 — Çeşmime kan geldi.
 3004 — Çevik kuşu iki ayağından tutulur.
 3005 — Çevir kaz yanmasın! ~
 2006 — Çıbandan korkan cibinliği beraber taşır.
 3007 — Çıfıt çarşısı.
 3008 — Çıfıt enginarı gibi boy boy.
 3009 — Çığlığı kırk köyün köpeğini başına toplar.
 3010 — Çık çık eden nalçadır, iş bitiren akçadır.
 3011 — Çıkacak cana cefa ne?
 3012 — Çıkacak kan damarda durmaz.
 3013 — Çıkmadık canda ümit var.
 3014 — Çıkmadık candan ümit kesilmez.
 3015 — Çıkmış dokuza, inmez sekize.
 3016 — Çınarcığın kabağı kantara vur.
 3017 — Çıngıraklı deve kaybolmaz.
 3018 — Çıra gibi karanlık olur.

- 3019 — Çıra dibinde büyümemiş.
 3020 — Çıra dibinde büyümüş.
 3021 — Çıra dibine ışık salmaz.
 3022 — Çıra dibine ziya vermez.
 3023 — Çıra gibi yandı.
 3024 — Çıra is vere vere yanar.
 3025 — Çırak ustayı geçer.
 3026 — Çırçır gibi yiyor.
 3027 — Çiçeği burnunda.
 3028 — Çiçek olan yerde bal da olur.
 3029 — Çift basar tek atlar.
 3030 — Çift çubuk sahibi.
 3031 — Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin.
 3032 — Çift ile koyun kalamı oyun.
 3033 — Çiftçi yağmur ister, yolcu kurak.
 3034 — Çiftçinin anbarı sabanın ucundadır.
 3035 — Çiftçinin karnını yarmışlar kırk dâne gelecek yıl çıkmış.
 3036 — Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak - cümlemin muradın verecek Hak.
 3037 — Çifte gitmeyen öküzün olsun, işe gitmeyen oğlun.
 3038 — Çiftini çubuğunu devşirdi.
 3039 — Çiğ sözden kem gözden irak.
 3040 — Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.
 3041 — Çil kuruş.
 3042 — Çil yavrusu gibi dağıldılar.
 3043 — Çil yavrusu gibi dağıttı.
 3044 — Çile çekmek.
 3045 — Çile doldurmak.
 3046 — Çileye girdi.
 3047 — Çilingir sofrası.
 3048 — Çingene borcu.
 3049 — Çingene çalar, kürt oynar!
 3050 — Çingene çalar kürt oynar, ben böyle düğün görmedim.
 3051 — Çingene çergesi gibi oradan oraya sürür.
 3052 — Çingene çoğaldıkça çeribaşı sevinir.
 3053 — Çingene düğünü.
 3054 — Çingene düğünü davulsuz, kürt düğünü zurnasız olmaz.
 3055 — Çingene ele kızmış, kendi çocuğunun ağzını yırtmış.
 3056 — Çingene evinde ekşi yoğurt.

- 3057 — Çingene evinde kaymak bulunmaz.
 3058 — Çingene evinde musandıra arar.
 3059 — Çingene horozu gibi ayağından çakılır.
 3060 — Çingene kavgası.
 3061 — Çingene mezarı gibi yerle bir.
 ✓3062 — Çingene pişirir, yemeden karnını şişirir.
 3063 — Çingene ustası!
 3064 — Çingenede iman.
 ✓3065 — Çingeneden çoban olmaz, Yahudiden pehlivan.
 3066 — Çingenenin ekmeği rüyasına girer!
 3067 — Çingeneye mansıp değse evvelâ atasını asar.
 3068 — Çingeneye şehir içi zindan gelir.
 3069 — Çirkefe taş atma.
 3070 — Çirkefe taş atma üstüne sıçratırsın.
 3071 — Çirkin bürünür, güzel görünür. ✓
 ✓3072 — Çirkin ile bal yeme, güzel ile taş taşı. ✓
 3073 — Çirkin karı evin toplar, güzel karı düğün gezer. ✓
 ✓3074 — Çirkine güzel dedikçe bir daha sallanır.
 3075 — Çiroz gibi kurumuş.
 3076 — Çitten duvar, pisten sıra.
 3077 — Çivi çiviye söker.
 3078 — Çivisiz tahtayı yel alır.
 3079 — Çizmeden bozma.
 3080 — Çizmeden yukarı çıkma.
 3081 — Çizmeyi çekti ayağına.
 ✓3082 — Çoban aldı bağa gitti, kurt aldı dağa gitti.
 3083 — Çoban armağanı, çam sakızı!
 3084 — Çoban armağanı kuru kızılıcık.
 3085 — Çoban çorabını kendi örer.
 3086 — Çoban güttüğü, çırak durduğu kadar alır.
 3087 — Çoban itikadı sağlam olur.
 ✓3088 — Çoban köpeği gibi ne yer ne yedirir.
 ✓3089 — Çoban köpeği gibi sürüden ayrı durma.
 3090 — Çoban olan koyun güder, oğul babanın huyun gütmek gerektir.
 ✓3091 — Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.
 3092 — Çobana yağ kaygusu, keçiye can korkusu.
 3093 — Çobanın gönlü olunca tekeden peynir çıkarır.
 3094 — Çobansız koyunu kurt kapar.
 3095 — Çobansız sürü olmaz.

- 3096 — Çocuğa güven olmaz.
- 3097 — Çocuğa iş buyur, arkasından koş koş dur. ✓
- 3098 — Çocuğa iş buyuran ardınca kendi gider.
- 3099 — Çocuğum yok ağlayacak, çorbam yok taşacak!
- 3100 — Çocuğun derdi çörek.
- 3101 — Çocuğun olduğu yerde gıybet olmaz.
- 3102 — Çocuğun yediği helâl, giydiği haramdır.
- ✓3103 — Çocuğuna iyi kötü huy anadan gelir.
- 3104 — Çocuk büyür, deli uslanmaz.
- 3105 — Çocuk büyötmek, taş kemirmek.
- 3106 — Çocuk doğmadan kaftan biçilmez. ✓
- 3107 — Çocuk düşse kalka büyür. ✓
- ✓3108 — Çocuk gibi ağlar, deli gibi güler. ✓
- 3109 — Çocuk ile yoğurt yiyen elbette ağzına yüzüne bulaştırır.
- 3110 — Çocuk ile yola çıkma.
- 3111 — Çocuk ile yola gitme, yükün düşerse güler!
- 3112 — Çocuk över, kız sever. ✓
- ✓3113 — Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte. ✓
- 3114 — Çocuklar başı deli Ömer.
- ✓3115 — Çocuklar uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ölür. ✓
- 3116 — Çocuklu kadın, kargalı çınar.
- 3117 — Çocukluk gibi sultanlık olmaz.
- ✓3118 — Çocuksuz kadın meyvesiz ağaca benzer.
- 3119 — Çocuktan al haberi!
- 3120 — Çoğu gitti azı kaldı.
- 3121 — Çoğu zarar, azı karar.
- 3122 — Çok açılma soğuk alırsın.
- 3123 — Çok açılma, üşürsün! ~
- 3124 — Çok ağız bir olunca, bir ağız hiç olur. ✓
- 3125 — Çok arayandan çok soran yeğdir.
- 3126 — Çok arpa atı çatlatır.
- 3127 — Çok azan başını yer.
- 3128 — Çok belâdan kurtarır insanı: "Bilmem, görmedim"
- 3129 — Çok bereket çok hareketten. ✓
- 3130 — Çok bilen çok yanılır. ✓
- 3131 — Çok bilmiş.
- 3132 — Çok çabalayan çok yorulur.
- 3133 — Çok çalışan çarık yırtar, iş odur Hakka vara.
- 3134 — Çok çalıştım senin için, şimdi oldu benim için. ✓
- 3135 — Çok çocuk anayı şaşkın, babayı düşkün eder.

- 3136 — Çok dinleyip, az söylemek gerek.
 3137 — Çok eli işde gör, az eli aşta gör.
 3138 — Çok gezen çok bilir.
 3139 — Çok gezenin ayağına çöp batar. ✓
 3140 — Çok gezenler çok yaşayanlardan ziyade bilirler.
 3141 — Çok gülen çok ağlar. ~
 3142 — Çok hâcıların çıktı haçı zîr-i begalde.
 3143 — Çok havlayan köpek ısırılmaz.
 3144 — Çok isteyen belâsını ister.
 3145 — Çok karınca deveyi öldürür.
 3146 — Çok karıştırma çapanoğlu çıkar.
 3147 — Çok koyunun çok olur kuzusu. ~
 3148 — Çok kucaklayan, az düşürür.
 3149 — Çok lâkırdı baş ağrıtır.
 3150 — Çok lâkırdı değirmende olur.
 3151 — Çok lâkırdı para etmez.
 3152 — Çok nâz âşık usandırır.
 3153 — Çok okuyan değil, çok gezen bilir.
 3154 — Çok seğırtten çabuk yorulur.
 3155 — Çok söyleme, ağzın büyük olur?
 3156 — Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin.
 3157 — Çok söyleme arsız olur.
 3158 — Çok söyleme arsız olur, az verme hırsız olur. ✓
 3159 — Çok söyleme arsız olur, parasız koma hırsız olur.
 3160 — Çok söyleme tel kırarsın.
 3161 — Çok söyleyen çok yanılır.
 3162 — Çok söyleyen kalbini yorar.
 3163 — Çok söz hamamda yaraşır.
 3164 — Çok söz, ozanda yaraşır.
 3165 — Çok söz söyleyen çok söz işitir.
 3166 — Çok söz yalansız, çok para haramsız olmaz.
 3167 — Çok süren ikbâl beyaz kargaya benzer.
 3168 — Çok şecaat cinnetten kısımdır.
 3169 — Çok şecaat delilik sayılır.
 3170 — Çok taş kaldıran ya yılanı uğrar ya çıyana.
 3171 — Çok yaşayan değil, çok gezen bilir.
 3172 — Çok yiyen ahmak olur.
 3173 — Çok yiyeyim diyen aç kalır.
 3174 — Çok yüz buldu, arsız oldu.
 3175 — Çokluğa darı saçılmaz.

- 3176 — Çokluğa taş atılmaz.
 3177 — Çorap söküğü gibi gider.
 3178 — Çorba gibi karıştı.
 3179 — Çorba nizamı.
 3180 — Çorbaya dönmek.
 3181 — Çorbaya kıl düştü.
 3182 — Çömlek hesabı.
 3183 — Çömlek hesabına bakılırsa, ayın kırkbeşi.
 3184 — Çömlekçi ayrıntı testiden içer.
 3185 — Çöpçatan.
 3186 — Çöpçatan, çatmış.
 3187 — Çöpten minareye değme yıkılır.
 3188 — Çöreğin büyüğü un çokluğundan olur.
 3189 — Çöreğinde şüphen yok ise gam yeme.
 3190 — Çözen tilki, bağlayan tilki.
 3191 — Çubuğu tellendirdi.
 3192 — Çubuğu yaş iken eğmek gerek.
 3193 — Çubuğun üzerinden meşe kömürünü eksik etme!
 3194 — Çubuk, kötü arkadaştan iyidir.
 3195 — Çubuk yaş iken eğilir.
 3196 — Çuhasını giymedikse, kenarını kuşandık.
 3197 — Çukura düşmüş çıkamaz, pırpır eder uçamaz.
 3198 — Çul çuval.
 3199 — Çul içinde küheylan.
 3200 — Çul tutmaz.
 3201 — Çul tutmazın birisi.
 3202 — Çulha mekiği gibi bir yandan bir yana gider.
 3203 — Çulsuz tazi.
 3204 — Çulu çula dikmişler.
 3205 — Çulu çuvalı yedi.
 3206 — Çuluna bakma, tazısına bak.
 3207 — Çulunu sarkıtıp geziyor.
 3208 — Çuval almazsa harar alır.
 3209 — Çuvalın ağzını bırakır da dibini deler.
 3210 — Çürük baklanın bir gün alıcısı olur.
 3211 — Çürük baklanın kör alıcısı olur.
 3212 — Çürük bina temel tutmaz.
 3213 — Çürük diş ağrısı çekilmez, çektirilir.
 3214 — Çürük ipe kuyuya inilmez.
 3215 — Çürük merdivenle dama çıkılmaz.

- 3216 — Çürük tahta çivi tutmaz.
 3217 — Çürük tahta mih tutmaz.
 3218 — Çürük tahtaya bastı.
 3219 — Çürüksüz koz, kemiksiz et olmaz.

— D —

- 3220 — Dadanmış kudurmuştan beterdir.
 3221 — Dağ aşip gelmedi ya!
 3222 — Dağ başı dumansız olmaz.
 3223 — Dağ başında harman sivrulmaz.
 3224 — Dağ başında harman yapma savurursun yel içinde. Sel önünde de (ği) rmen yapma öğütürsün sel içinde.
 3225 — Dağ başından duman, insan başından yaman eksik olmaz.
 3226 — Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz.
 3227 — Dağ çalisız kalmaz, yol kenarı dikensiz.
 3228 — Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
 3229 — Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur. ✓
 3230 — Dağ deviren, zincir kıran.
 3231 — Dağ deyip dıngıldama ardında adam bulunur.
 3232 — Dağ gibi yiğit.
 3233 — Dağ ile yarışan duvarından çıkar.
 3234 — Dağ kail olmuş, tavşan kail olmamış.
 3235 — Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda yakışır.
 3236 — Dağ ne kadar yüce olsa, bir geçidi bulunur.
 3237 — Dağ ne kadar yüce olsa yol onun da üstünden aşar.
 3238 — Dağ ne kadar yüksek olsa, kervan elbet aşar.
 3239 — Dağ tavşansız olmaz.
 3240 — Dağ üstü bağ.
 3241 — Dağ yıkılmazsa dere dolmaz.
 3242 — Dağ yürümezse abdal yürür.
 3243 — Dağda duman ola, kırmızı tuman ola.
 3244 — Dağda gez, belde gez insafı elden bırakma.
 3245 — Dağda gezen ayıya da rasgelir kurda da.
 3246 — Dağda kuşun kırkı bir akçeye!
 3247 — Dağdaki tavşanın suyu ocağa vurulmaz.
 3248 — Dağdan dağa kuş uçurdum, vaktimi boş geçirdim.
 3249 — Dağdan gelen dağa gider.
 3250 — Dağdan gelip bağdakini kovdu.

- 3251 — Dağdan taş yuvarlar gibi lâf söyler.
 3252 — Dağı bağ eden himmet, dağı da sağ eder.
 3253 — Dağına bakar kar verir, bağına bakar bâr verir.
 3254 — Dağına göre kâr yağar.
 3255 — Dağına göre odun, sapına göre saman olur.
 3256 — Dağlar her zaman misafir almaz.
 3257 — Dağlar kadar günaha, darı kadar sevap.
 3258 — Dağlar kadar kamburu olsaydı da, bizimle beraber olsaydı.
 3259 — Dağlar misafir almaya başladı.
 3260 — Dağlara taşlara.
 3261 — Daha çelik çomak oynar.
 3262 — Daha çok su götürür yeri var.
 3263 — Daha Hanya'yı Konya'yı bilmez, devenin gevişine güler.
 3264 — Daha suyunu almamış.
 3265 — Dahası dağda yarısı evde.
 3266 — Dahası dağda, yarısı yolda.
 3267 — Dahl eden dinimize bâri müslüman olsa.
 3268 — Dal ağacı gösterir.
 3269 — Dal bastı.
 3270 — Dal budak saldı.
 3271 — Dal gibi.
 3272 — Dal küçükken eğilir.
 3273 — Dala çıka geldi.
 3274 — Daldan dala.
 3275 — Dalga geçiyor.
 3276 — Dalı budağı sende, kökü bende.
 3277 — Dalını aldım, meyvesini aldım.
 3278 — Dalını eğdin, meyvesini aldın.
 3279 — Dalkılıç oldu, daldı.
 3280 — Dalkıran baş keser.
 3281 — Dam alçak değnek kalkmaz.
 3282 — Dam altında deli çok.
 3283 — Dam altında eşek gibi bağırır.
 3284 — Dam ardında eşek bulmuş da erkeğini dişisini soruyor.
 3285 — Dam demezden bacadan düşer.
 3286 — Dam üstünde saksagan, vur beline kazmayı.
 3287 — Dam yanarsa içindeki sıçan da yansın.
 3288 — Dama düşürdü.
 3289 — Dama taşı gibi oynatmak.

- 3290 — Damak varken diş yoktu.
 3291 — Damara göre kan alınır.
 3292 — Damarı tuttu.
 3293 — Damarına girdi kurnaz.
 3294 — Damdan düşen damdan düşenin halinden bilir.
 3295 — Damdan düşen halden anlar.
 3296 — Damdan düşen köpeğe dönmüş.
 3297 — Damdan düşer gibi.
 3298 — Damdan düşse kedi gibi dört ayağı üstüne düşer.
 3299 — Damgalı eşeği âlem tanır.
 3300 — Damı çok olanın karı çok olur.
 3301 — Damızlıksız yoğurt tutmaz.
 3302 — Damlacıktan sel olur.
 3303 — Damlaya damlaya göl olur.
 3304 — Damlaya damlaya göl olur, aka aka sel olur.
 3305 — Damlaya damlaya göl olur, düşmanın gözü kör olur.
 3306 — Dana bilir süt tadını.
 3307 — Dana büyür amma çulu büyümez.
 3308 — Dana oynar, mihini berkitir.
 3309 — Dana, yediği taşı bilir.
 3310 — Danayı çok alan öküzü dahi uğurlar.
 3311 — Dandini bebeğim.
 3312 — Danışan dağı aşmış.
 3313 — Danışan dağı aşmış, danışmayan düz ovada yolu şaşmış.
 3314 — Danışık döğüşü.
 3315 — Danışıkçın yok ise borkün yanına ko.
 3316 — Danışıklı döğüş.
 3317 — Dar yerde yemek yemektense, geniş yerde dayak yemek evlâdır.
 3319 — Darb-ı mesele döndü.
 3320 — Dargınlık yorgunluk.
 3321 — Dâr-ı dünyada bir evlât.
 3322 — Darı ekmeği domuza devlet.
 3323 — Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz.
 3324 — Darıca enginarı gibi irili ufaklı.
 3325 — Darıldın ise darı ye.
 3326 — Darılmış ise akşam kapaklı sahanları göndermesin.
 3327 — Darılmış ise akşam kapaksız sahanları göndermesin.
 3328 — Darılmış kudurmuştan beter.
 3329 — Darısı başına.

- 3330 — Darısı başına, kınası başına.
 3331 — Darısı dostlar başına.
 3332 — Dâva için bir kadı, isbat için iki şahid lâzımdır.
 3333 — Dâvacı razı oldu, şahid kail olmuyor.
 3334 — Dâvacı danişmend oldu, yardımcın Allah olsun.
 3335 — Dâvacın kadı ise, yardımcın Allah olsun.
 3336 — Dâvacısı kadı olanın yardımcısı Allah olsun.
 3337 — Dâvacısız mahkemeye giden bıyıklarını bükerek çıkar.
 3338 — Davarın anmıyan haramzâde.
 3339 — Dâvasını bilmeyene şahit olma.
 3340 — Dâvete icabet lâzımdır.
 3341 — Dâvetsiz gelen döşeksiz oturur.
 3342 — Dâvetsiz misafir.
 3343 — Davud umma gönlünü avut.
 3344 — Davul çalsan işitmez.
 3345 — Davul dengi dengine diye çalar.
 3346 — Davul görür oynar, mihrap görür ağlar.
 3347 — Davul tozu.
 3348 — Davul tozu ilâç olur.
 3349 — Davul tozu, minâre gölgesi.
 3350 — Davul tozuyla minare gölgesi arar.
 3351 — Davul, zurna ile adam aramağa gider.
 3352 — Davul zurna mehterhane.
 3353 — Davul zurnasız çingene düğünü olmaz.
 3354 — Davulda zurnaya, hamamda kurnaya.
 3355 — Davuldan gelen, zurnaya gider.
 3356 — Davulsuz düğün, köpeksiz köye benzer.
 3357 — Davulu biz çaldık parsayı el topladı.
 3358 — Davulu o çaldı, parsayı başkası topladı.
 3359 — Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
 3360 — Dayak cennetten çıkmadır.
 3361 — Dayak cennetten çıkmadır, iyi olsa çıkmazdı.
 3362 — Dayak yoksulu.
 3363 — Dayı kalksana ne oturuyorsun? demiş, kalkamadığımdan oturuyorum, demiş.
 3364 — Dayı nerede, dâva nerede?
 3365 — Dayım kim, gâvur kim belli değildir.
 3366 — Dayısı olan dayısına yanaşır.
 3367 — Dayıya yeğen gerek, gemiye yelken kürek.
 3368 — Dazlayan daza düşer, bir kel başlı kıza düşer.

- 3369 — Debbağ sevdiği deriyi yerden yere vurur.
 3370 — Debbağa sorarsan dünyada fena koku olmaz.
 3371 — Dede, yediğin öde.
 3372 — Dedenin gömleği terlidir, kendi burada yerlidir.
 3373 — Dedesi koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış.
 3374 — Dediği geldi çıktı.
 3375 — Dedikodu ile bütün ömrü geçti.
 3376 — Dedikodu ile ömür geçirir.
 3377 — Dediler: "Mola aş gidiyor". Dedi: "Bana ne?". Dediler: "Size gidiyor". Dedi: "Sana ne?"
 3378 — Defter nerede, hesap nerede?
 3379 — Defterde ismi okunmaz.
 3380 — Değil kürsüye vâiz arşa çıksa adam olamaz.
 3381 — Değirmen beygiri gibi dolaşır.
 3382 — Değirmen beygiri gibi döner durur.
 3383 — Değirmen döner ama suyu nereden.
 3384 — Değirmen gitmiş çakmak taşını arar.
 3385 — Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan.
 3386 — Değirmen kerteşi yağlamayınca dönmez.
 3387 — Değirmen taşının altından diri çıkar.
 3388 — Değirmen taşsız öğütmez.
 3389 — Değirmenci köpeği gibi su şartılısına ürür.
 3390 — Değirmenciye hırsızlık ayıp değil, başka ayıbını ara.
 3391 — Değirmene dadanan köpek dere sıyırtır.
 3392 — Değirmene gelen, nöbetine kail olur!
 3393 — Değirmene kılık girmez.
 3394 — Değirmene varan nöbet öğer.
 3395 — Değirmene varan un öğütür, evdeki nöbet savar.
 3396 — Değirmenin kerteşi bağlanırsa döner.
 3397 — Değirmenin sesini işitiyoruz, ununu gördüğümüz yok.
 3398 — Değirmenin ününde değil, unundadır.
 3399 — Değme babayığitin kârı değil.
 3400 — Değneği yiyenle sayan bir değil.
 3401 — Değnekli kavas, atlı ases.
 3402 — Dehr içinde hangi gün vardır akşam olmadık.
 3403 — Deli, âdemi beyan eder.
 3404 — Deli ağlamaz, akıllı gülmez. ✓
 3405 — Deli akşamdan sonra azar.
 3406 — Deli alacayı sever.
 3407 — Deli arlanmaz, soyu soppu arlanır.

- 3408 — Deli balkabağından olmaz ya.
 3409 — Deli başına devlet kuşu.†
 3410 — Deli boncuğu.
 3411 — Deli deli akarı, bura bura tıkarlar.
 3412 — Deli deliden hoşlanır, imam ölüden.
 3413 — Deli deliyi görünce, çomağını gizler.
 3414 — Deli deliyi sever, danışmend uluyu.
 3415 — Deli, devran sürer, akıllı vakit bekler.
 3416 — Deli dolu söyler.
 3417 — Deli düşündüğünü, tavuk eşindiğini.†
 3418 — Deli fişek.
 3419 — Deli gelin, deli karı.
 3420 — Deli ile çıkma yola, başa gelir her türlü belâ.
 3421 — Deli ile devletli bildiğini işler.
 3422 — Deli ile helva yemekten, uslu ile savaş yeğdir.
 3423 — Deli ile karara girilmez.
 3424 — Deli ise kime ne?
 3425 — Deli ise tımarhane var.
 3426 — Deli kazanmış, akıllı yemiş.
 3427 — Deli kısmı kendi söyler, kendi işitir.
 3428 — Deli kız deli gelin olur.
 3429 — Deli kız düğün etmiş, kendi baş sedire geçmiş.
 3430 — Deli kız evde kalmaz, delikli boncuk yerde.
 3431 — Deli kıza her gün bayram.
 3432 — Deli kızın çeyizi.
 3433 — Deli kızın düğününe döndü.
 3434 — Deli lala, tülbent salla.
 3435 — Deli neyler hâli, akıllı neyler mâli.
 3436 — Deli neyler mâli, akıllı neyler hâli.
 3437 — Deli ol ki dünya için gam yiye, Allah bilir kim kazana kim yiye.
 3438 — Deli oldur ki bir düştüğü çukura bir daha düşer.
 3439 — Deli oldur ki kendi söyler kendi işitir.
 3440 — Deli pazarı.
 3441 — Deli saçması.
 3442 — Deli söylemiş de akıllı oynatmış.
 3443 — Deli sözü kaleme gelmez.
 3444 — Deli verdi, uslu yedi.
 3445 — Delice doğan kuş tuttu.
 3446 — Deliden korkmayan adam delidir.

- 3447 — Deliden uslu haber.
- 3448 — Delidir ol ki zengindir ve lâkin fıkara gibi geçinir.
- 3449 — Delik büyük, yama küçük
- 3450 — Delik kapta su durmaz.
- 3451 — Delikanlının gönlü tez olur.
- 3452 — Delikli boncuk yerde durmaz, kız kısmı evde kalmaz.
- 3453 — Delikli taş yerde kalmaz.
- 3454 — Deliler başına çörek-otu.
- 3455 — Delilik parayla pulla değil ya.
- 3456 — Delilsiz cennete bile girilmez.
- 3457 — Delilsiz dâva görür.
- 3458 — Delilsiz dâva, kadısız mahkeme.
- 3459 — Delinin diline perhiz yoktur.
- 3460 — Delinin düşünmesine, tavuğun eşinmesine derman olmaz.
- 3461 — Delinin gözü, sarhoşun sözü.
- 3462 — Delinin rızkını görüp kızını verme.
- 3463 — Delinin sözü kaleme gelmez.
- 3464 — Delinin yüreği ağzındadır, akıllının dili yüreğindedir.
- 3465 — Deliye bakın geç, fıkardan sakın geç.
- 3466 — Deliye bal tatırma köyde katran tulumu komaz.
- 3467 — Deliye bal tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış.
- 3468 — Deliye baş atmak.
- 3469 — Deliye değ de geç, akıllıya uy da geç.
- 3470 — Deliye her gün bayram.
- 3471 — Deliye kendi belâsı yeter.
- 3472 — Deliye pösteği saydırır.
- 3473 — Deliye pösteği saydırmağa döndü.
- 3474 — Deliye taş andırma.
- 3475 — Deliye taş atma, kaldırır başını yarar.
- 3476 — Deliye taş de, başına taş yağdırsın.
- 3477 — Deliye uyan zırdelidir.
- 3478 — Deliyi düğüne götürmüşler burası bizim evden beter demiş.
- 3479 — Deliyi düğüne götürmüşler burası bizim evimizden iyidir, demiş.
- 3480 — Dem diyenin dümbeleşti olmaz.
- 3481 — Deme kış yaz, durma heman oku yaz.
- 3482 — Demesin kimse sana gözün üzere kaşın var.
- 3483 — Deminde, kaçmak dahi erliktir.
- 3484 — Demir ayak, demir çarık, demir baş.
- 3485 — Demir kızgın iken dövülür.

- 3486 — Demir nemden çürür, insan gamdan.
 3487 — Demir paslanır, deli uslanır.
 3488 — Demir tavında, dilber çağında.
 3489 — Demir tavında dövülür.
 3490 — Demir tavında yaraşır.
 3491 — Demir yalayıp ateş püskürür.
 3492 — Demir yürekli.
 3493 — Demirci yüreği demirden sert gerek.
 3494 — Demirciden kömür alınmaz.
 3495 — Demirden leblebi.
 3496 — Demirden leblebi yutulmaz, yiyene salâ.
 3497 — Demişler ibret alsın görmeyen şahı otağından.
 3498 — Demler o demler idi, zaman o zaman.
 3499 — Deniz ateşe mi yandı?
 3500 — Deniz bir padişaktır, söz dinlemez.
 3501 — Deniz dalgasız, kapı halkasız, mektep falakasız olmaz.
 3502 — Deniz derya ayak altında.
 3503 — Deniz kenarında kuyu kazar!
 3504 — Deniz kenarında susuz kaldım.
 3505 — Deniz melikesi gibi.
 3506 — Deniz söz dinlemez.
 3507 — Deniz suyu ne içilir, ne geçilir.
 3508 — Denizdeki balık pazar olmaz. +
 3509 — Denizden bir avuç kum!
 3510 — Denizden bir avuç su!
 3511 — Denizden bir damla.
 3512 — Denizden bir katre su almak gibidir!
 3513 — Denizden çıktı kuyuya düştü.
 3514 — Denizden geçip de çayda boğuldu.
 3515 — Denize düşen yılanı sarılır. +
 3516 — Deniz gibi ne içilir, ne geçilir.
 3517 — Denize düşen yosundan imdat umar.
 3518 — Denize girse kurutur.
 3519 — Denize su götürür.
 3520 — Denizi geçer, çayda boğulur.
 3521 — Denizi kuruttu.
 3522 — Denizi yakamazsam da cızlatırım ya!
 3523 — Denizin menfaatinden, karanın selâmeti evlâdır.
 3524 — Derde bak ki yine kızlarağası'nın bir oğlu olmuş!
 3525 — Derde dert ile deva, zehire panzehir ile şifa gerek.
 3526 — Derde fütursuzlukla deva lâzım.

- 3527 — Derdi veren, dermanını da verir.
 3528 — Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen.
 3529 — Derdini Marko Paşaya anlat.
 3530 — Derdini saklayan derman bulamaz.
 3521 — Derdini söyleyen devasını bulur.
 3522 — Derebeyi kesilmiş.
 3533 — Derede tarla sel için, tepede harman yol için.
 3534 — Dereden tepeden lâkırdı eder.
 3535 — Dereyi görmeden paçayı sıvar.
 3536 — Derilegelen dağıla gider.
 3537 — Derilen dağılır.
 3538 — Dersini almış.
 3539 — Dersini ezberlemiş.
 3540 — Dert ağlatır, aşk söyletir.
 3541 — Dert benim derdim, tasa senin mi?
 3542 — Dert birken iki oldu.
 3543 — Dert çeken derman arar.
 3544 — Dert, çekene göredir.
 3545 — Dert derde benzemez.
 3546 — Dert derdi açar.
 3547 — Dert gezer, illet gezer, itikattadır nazar.
 3548 — Dert gider, ama yeri boş kalmaz.
 3549 — Dert ile bimâr olan elbette dermanın arar.
 3550 — Dert ortağı.
 3551 — Dertle gelen dağla gelir.
 3552 — Dertli inler, âşık ırlar.
 3553 — Dertlinin söylediğini deli söylemez.
 3554 — Dertsiz baş, yarasız ağaç olmaz.
 3555 — Dertsiz başı terkide gerek.
 3556 — Dertsiz başını derde sokma.
 3557 — Dertsiz deva unulmaz, davasız dert unulmaz.
 3558 — Dertsiz kul olmaz.
 3559 — Derviş, Horasan'ı buldu, sen hâlâ tarikat ararsın.
 3560 — Derviş olan dilsiz olur.
 3561 — Derviş şeyhine, "Baba, himmet" demiş, şeyhi de "Oğul, hizmet" demiş.
 3562 — Derviş tekkede, hacı Mekke'de.
 3563 — Dervişe "Bağdat'ta pilâv var!" demişler, "Yalan değilse irak değil!" demiş.
 3564 — Dervişe bir lokma, bir hırka gerek.

- 3565 — Dervişin fikri ne ise zikri odur.
 3566 — Dervîştir, hoş görür.
 3567 — Derya kadar mal, alabildiğin kadar al.
 3568 — Deryada balık tutmak, deveyi hamutla yutmak.
 3569 — Deryadaki balık satılmaz.
 3570 — Deryadan bir katre.
 3571 — Deryadil.
 3572 — Deryadil ol ki, rahat bulasın.
 3573 — Deryanın suyu, hanımın huyu.
 3574 — Derya-yı hayrete dalmış.
 3575 — Destursuz bağa girilmez.
 3576 — Destursuz dama girenin hali budur.
 3577 — Dev anası.
 3578 — Dev aynası.
 3579 — Dev aynasına bakmış.
 3580 — Dev gibi.
 3581 — Devâsız dert olmaz.
 3582 — Deve adını satar, eşek odunu.
 3583 — Deve ağır gider ama yol alır.
 3584 — Deve ahmak olduğundan kılavuzu eşektir.
 3585 — Deve bile, darılsa hamuru yutmaz.
 3586 — Deve bir akçeye, deve bin akçeye.
 3587 — Deve boynuz ararken iki kulaktan da olmuş.
 3588 — Deve boynuzu gibi yok olmuş.
 3589 — Deve büyüktür ama beşini bir eşek yeder.
 3590 — Deve çökecek yeri bulur.
 3591 — Deve değil ki yedi yerden boğazlana.
 3592 — Deve, deve yerine çöker.
 3593 — Deve gibi, doğru yeri yok.
 3594 — Deve gibi hamuttan yeriz.
 3595 — Deve gitti! Kulağını mı arıyorsun?
 3596 — Deve gitti, yularını arar.
 3597 — Deve hamur yutar gibi.
 3598 — Deve ile itiş olmaz.
 3599 — Deve ile yetiş olmaz.
 3600 — Deve Kâbe'ye gitmekle hacı olmaz.
 3601 — Deve kadar büyümüştün, kulağı kadar haysiyetin yok.
 3602 — Deve kendi kamburunu görmez karşısındakini görür.
 3603 — Deve kılavuzu gibi hemen öne düşer.
 3604 — Deve kırk yıl Mekke'ye gitmekle hacı olmaz.

- 3605 — Deve, kırk yılda intikam almış “Ne erken oldu” demiş.
 3606 — Devi kini.
 3607 — Deve kini tutuyor.
 3608 — Deve kulaklı, somun ayaklı.
 3609 — Deve ne halde, deveci ne halde.
 3610 — Deve ne kadar kıvrak yürürse yine katarını gözetin.
 3611 — Deve ölürse eşeğe yük olur.
 3612 — Deve silkinse eşeğe yük çıkar.
 3613 — Deve tabanı, gezer yabanı,
 3614 — Deve tabanı gider.
 3615 — Deve tabanı, kaz ayağı, kuş tırnağı.
 3616 — Deve yük çeker, köpek solur.
 3618 — Deve yürüyüşü.
 3619 — Deveci ile dost olan kapısını büyük yaptırır.
 3620 — Devede kulak.
 3621 — Deveden büyük fil var.
 3622 — Deveden düşenin anası ağlamamış, eşekten düşenin ağlamış.
 3623 — Devekuşu gibi yüke gelince: “kuşum!”, uçmağa gelince: “deveyim!..” der.
 3624 — Devekuşu, yüke gelince kanadını, uçmağa gelince ayağını gösterir.
 3625 — Develer gelir Mardin’den, bak neler çıkar ardından.
 3626 — Develerin çanı dengine dengine diye çalar.
 3627 — Devenin ayağı altında karınca ezilmez.
 3628 — Devenin derisi, eşeğe yüküdür.
 3629 — Devenin nalbant dükkânına baktığı gibi bakma.
 3630 — Devenin silkintisi eşeğe yük olur.
 3631 — Devenin tepmesi yumuşaktır ama can alır.
 3632 — Devenin yükü, eşek yükü olur.
 3633 — Devenin yükünü karınca çeker mi?
 3634 — Devesi hacı!
 3635 — Deveye bindikten sonra çalı ardında gizlenmek olmaz.
 3636 — Deveye binenin yar pususu olmaz.
 3637 — Deveye binip koyun arasında gezilmez.
 3638 — Deveye borç gerekirse boynun uzatır.
 3639 — Deveye boynun eğri demişler, nerem doğru demiş.
 3640 — Deveye demişler ki: “İnişi mi seversin, yokuşu mu?”
 “Düz, başıma mı yıkıldı neden söylemedin?” demiş.
 3641 — Deveye diken gerek olunca boynun uzatır.

- 3642 — Deveye diken, insana kötülük eden.
 3643 — Deveye hendek atlatır.
 3644 — Deveye “Kalk evine git” demişler, bir çam bir çardak yıkmış.
 3645 — Deveye külâh, horoza peçe giydirir.
 3646 — Deveye merdivensiz biner.
 3647 — Deveye ot lâzımsa boynunu uzatır.
 3648 — Deveye sanatını sormuşlar: “kazzazlık!..” demiş, “Eline, ayağına yakışır ya!” demişler.
 3649 — Deveye sormuşlar: “İnişi mi seversin, yokuşu mu?” “Yük olduktan sonra ikisini de şeytan alsın” demiş.
 3650 — Deveyi bağla da yine tevekkül et.
 3651 — Deveyi dizinden, pireyi gözünden vurur.
 3652 — Deveyi hamuduyla yutar!
 3653 — Deveyi sağlam bağla, sonra Allaha emanet et.
 3654 — Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.
 3655 — Deveyi yel alsa, keçiyi gökte ara.
 3656 — Deveyi yüzdük kulağına geldik.
 3657 — Devlet, adama ayağıyla gelmez.
 3658 — Devlet ayağına dolaşır.
 3659 — Devlet düşkünü.
 3660 — Devlet, er başından ırak değil.
 3661 — Devlet, kaza yanındadır.
 3662 — Devlet kuşu başa bir defa konar.
 3663 — Devlet mansıbı bir güvercinliktir, konan göçer.
 3664 — Devlet oğul, mal tahıl, mülk değirmen.
 3665 — Devlet olmayınca başta, yastık neyler başta.
 3666 — Devlet yâr olmadı.
 3667 — Devlete göre güçlük olmaz.
 3668 — Devlete yaranmış yoktur.
 3669 — Devletini tepti.
 3670 — Devletli gözü perdeli olur.
 3671 — Devletli konuğu kulplu gelir.
 3672 — Devletli ol kişidir ki, düşmanın bile.
 3673 — Devletlinin eşeğine bile yaldızlı çul vururlar.
 3674 — Devletliye devlet olamadım, devletsizlikten kaçıp kurtulamadım.
 3675 — Devletliye dokun geç, fıkardan sakın geç.
 3676 — Devletsiz ile pazar eyleme, deveye kullanığı gösterme.

- 3677 — Devletsizin oğlu olmaktan, devletliye kul olmak yeğdir.
 3678 — Devletsizin yedi ev komşusuna dek ziyarı dokunur.
 3679 — Devletten inen kişi attan eşeğe binmiş gibidir.
 3680 — Devran sürenindir.
 3681 — Dıral dedenin düdüğü gibi ötme.
 3682 — Dış kapının dış mandalı.
 3683 — Dışarı eli yakar, içerisi beni.
 3684 — Dışı doğru, içi eğri.
 3685 — Dızdığının dızdığı dış kapının mandalı.
 3686 — Dibi görünmeyen sudan geçme.
 3687 — Dibi görünmeyen tasta su içme.
 3688 — Dibine darı eker.
 3689 — Dideler ruşen.
 3690 — Dik başlı!
 3691 — Dikenden gül biter, gülden diken.
 3692 — Dikensiz gül olmaz, engelsiz yar olmaz.
 3693 — Dikili ağacı yok.
 3694 — Dikine gitmek.
 3695 — Dikine tıraş.
 3696 — Dikine tıraş, boşuna taban.
 3697 — Dikiş tutturmak.
 3698 — Dil adamı beyan eder.
 3699 — Dil, ağrıyan dişe gider.
 3700 — Dil bilmez, dediğini tutmaz.
 3701 — Dil dilden kalmaz.
 3702 — Dil ebesi, tandır kebesi.
 3703 — Dil ile düğümlenmiş şey dişle çözülmez.
 3704 — Dil insanı yaya bırakır.
 3705 — Dil kılıçtan çabuk öldürür.
 3706 — Dil kılıçtan keskindir.
 3707 — Dil küçük, belâsı büyüktür.
 3708 — Dil söylenir haklanır, baş belâya katlanır.
 3709 — Dil sükût ederse baş selâmet bulur.
 3710 — Dil uzatılan yere el uzatılmaz.
 3711 — Dil yarası unulmaz.
 3712 — Dilberde vefa olmaz.
 3713 — Dilbere dildade, sofuya seccade aranılmaz!
 3714 — Dilde niyaz, elde piyaz.
 3715 — Dilden dile düştü.
 3716 — Dilden gelen elden gelse, fıkara bahtiyar olur!

- 3717 — Dilden gelen elden gelse her dilenci padişah olur.
 3718 — Dilden gelen elden gelse her yokusl bir bay olur.
 3719 — Dile alınmaz.
 3720 — Dile düşmek.
 3721 — Dile gelmek.
 3722 — Dilenci bir olsa şekerle beslenir.
 3723 — Dilenci değneğine dönmüş.
 3724 — Dilenci selâm almaz.
 3725 — Dilenci torbasından ekmek yemiş.
 3726 — Dilenciden evvel, asâsı gider.
 3727 — Dilencinin çanağından para çalar.
 3728 — Dilencinin hakkından dolandırıcı gelir.
 3729 — Dilencinin torbası olmaz.
 3730 — Dilencinin yüzü kara, torbası doludur.
 3731 — Dilenciye bir hıyar vermişler iğri diye beğenmemiş.
 3732 — Dilenen doymaz, dilenmeyen acıkmaz!
 3733 — Dileyen tanrısını bulur.
 3734 — Dili belâsıdır bülbülün kafes.
 3735 — Dili ekmekçi küreği kadar uzun!
 3736 — Dili kısa, kulağı delik.
 3737 — Dili olmasa, onu köpekler yer! †
 3738 — Dilim, bana giydirir kilim.
 3739 — Dilim, seni dilim dilim dileyim.
 3740 — Dilimde tüy bitti.
 3741 — Dilin cirmi küçük, cürmü büyüktür.
 3742 — Dilin kemiği yok ama, kemiği kırar!
 3743 — Dilin kemiği yok, bildiğini söyler.
 3744 — Dilin kemiği yok, nereye çevirsen oraya döner.
 3745 — Dilinde tüy bitti, söyleyi söyleyi.
 3746 — Dilini eşek arısı soksun! †
 3747 — Dilini tut, danayı güt.
 3748 — Dilini zapteden başını kurtarır.
 3749 — Dilinin belâsını çeken.
 3750 — Diliyle düştü tuzağa.
 3751 — Diliyle yakalandı.
 3752 — Dillere destan oldu.
 3753 — Dillere düştü.
 3754 — Dilli düdük.
 3755 — Dilsiz de olsa kâmil belli olur.
 3756 — Dilsiz dili bilir.

- 3757 — Dilsiz olmak çok söylemekten yeğdir.
 3758 — Dimyat pirincidir çok su kaldırır.
 3759 — Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan oldu.
 3760 — Din, akli değil naklidir.
 3761 — Din, iman hak getire.
 3762 — Dini bütün bir Müslüman.
 3763 — Din-i mübin uğruna.
 3764 — Dini olmayanın insafı olmaz.
 3765 — Dini yiyip imanı arkasına atmış.
 3766 — Dinince dinlensin.
 3767 — Dininden döner, dediğinden dönmez.
 3768 — Dinini pula satan dininden de olur, puldan da.
 3769 — Dinini seven dünyasını da sever.
 3770 — Dinlemediğinden, çok adam hiç bir şey bilmez ve yanlış eder.
 3771 — Dinleyen söyleyenden ârif olmalı.
 3772 — Dinsiz ile konuşanın eli kılıçta gerek.
 3773 — Dinsizin hakkından imansız gelir.
 3774 — Dipsiz kile, boş anbar.
 3775 — Dipsiz kile boş anbar ha doldur ha doldur.
 3776 — Dipsiz tencere camsız pencere.
 3777 — Dirhem dirhem satmak.
 3778 — Dirhemini yiyen köpek kudurur.
 3779 — Diri olan dirlik edinir.
 3780 — Diriye gülmez, ölüye ağlamaz!
 3781 — Dirliği yok.
 3782 — Dirlik olmayan yerde varlık olmaz.
 3783 — Dirsek çürütmek.
 3784 — Diş biler.
 3785 — Diş biler düşmanına.
 3786 — Diş eti karın doyurmaz.
 3787 — Diş geçirmek.
 3788 — Diş ne kadar güzel olsa ağrıyınca çıkarırlar.
 3789 — Diş veren, dişlik de verir.
 3790 — Dişe dokunur.
 3791 — Dişi ağrıyan dilini kesmeli, gözü ağrıyan elini.
 3792 — Dişi katır doğurunca!
 3793 — Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca er köpek ardına düşmez.
 3794 — Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı.

- 3795 — Dişi kuştur yuvayı yapan.
 3796 — Dişi tırnağı döküldü.
 3797 — Dişin ağrıdığı yere dili dokunur.
 3798 — Dişinden, tırnağından artırıp mal sahibi oldu!
 3799 — Dişine dayandı.
 3800 — Dişini saydırır!
 3801 — Dişleri, döküldü; çoluk çocuk maskarası oldu!.
 3802 — Divan atı!
 3803 — Divan yolunda fidan büyötmek.
 3804 — Divriğı dilencisi gibi asılır.
 3805 — Diyeceğini fikir eyle, öyle söyle.
 3806 — Diyen bilmez, demez.
 3807 — Dize gelmek.
 3808 — Dizlerinin bağı çözüldü.
 3809 — Doğdu, boğmaya gelmez.
 3810 — Doğduğı gibi halâ gözleri bağı.
 3811 — Doğduğuna inanır, öleceğine inanmaz.
 3812 — Doğduğuna pişman, gözündeki sineğı kovmaya kadir de-
 ğil.
 3813 — Doğmadık çocuğa kaftan biçilmez.
 3814 — Doğmadık oğlana ad komak olmaz.
 3815 — Doğmadık sıpaya torba biçme.
 3816 — Doğmaz, doğuramaz bir Allah!
 3817 — Doğru bilinmeyince eğri bilinmez.
 3818 — Doğru, eğri bir şey söylemeli!
 3819 — Doğru giden geyiğın gözünden başka yarası yok.
 3820 — Doğru gidenin başı duvara çarpmaz.
 3821 — Doğru, Mevlâsından başka kimseden korkmaz.
 3822 — Doğru, sarsılır ama yıkılmaz.
 3823 — Doğru söyleyene ölüm yoktur.
 3824 — Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.
 3825 — Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek.
 3826 — Doğru söyleyici sen mi kaldın?
 3827 — Doğru söz acıdır.
 3828 — Doğru söz çok kişiye batar.
 3829 — Doğru söz yemin istemez.
 3830 — Doğru söze akan sular durur.
 3831 — Doğru söze canım kurban.
 3832 — Doğru söze ne denir?
 3833 — Doğru yol usandırır ama selâmettir.

- 3834 — Doğruluk hak kapısıdır.
 3835 — Doğruluk minarede kalmış, muhabbet çalıda.
 3836 — Doğruluk minerede kalmış onun da içi eğri.
 3837 — Doğruluk su kabağıdır batmaz.
 3838 — Doğrunun yardımcısı Allahtır!
 3839 — Doğrusu da bu, eğrisi de.
 3840 — Doğruya Tanrı yardımcı.
 3841 — Doğruya zeval yoktur, çekseler bin divana.
 3842 — Doğuştan amâya elvandan bahs olunmaz.
 3843 — Doğuşuna bak gelişine bak.
 3844 — Doğuşuna bakma, gelişine bak!
 3845 — Dokuz abdal bir kaşıkla geçinir.
 3846 — Dokuz abdal kilimde uyur, iki padişah bir iklime sığmaz.
 3847 — Dokuz at bir kazığa bağlanmaz.
 3848 — Dokuz ay anasının karnında nasıl sabretmiş?
 3849 — Dokuz ayın çarşambası bir araya geldi.
 3850 — Dokuz çulha bir eşeğe yükletilmez.
 3851 — Dokuz doğurdu.
 3852 — Dokuz günlük ömür için on günlük nafaka lâzım.
 3853 — Dokuz kaftan bir kürk.
 3854 — Dokuz keçili kürt beyi gibi kurulur.
 3855 — Dokuz körün bir değneği.
 3856 — Dokuz köyden kovulmuş.
 3857 — Dokuz kurda, bir hurda.
 3858 — Dokuz mahalleyi dolaşmış.
 3859 — Dokuz öksüz bir mağaraya mı kapandı?
 3860 — Dokuz ölç, bir biç.
 3861 — Dokuz vermeyince onu kurtaramazsın.
 3862 — Dokuzu, bir eşekle gelmiş.
 3863 — Dokuzunda ne ise, doksanında da odur.
 3864 — Dolaba koymak.
 3865 — Dolandırıcıya mal kaptırmış gibi telâş eder.
 3866 — Dolap beygiri gibi döner.
 3867 — Dolap düzmek.
 3868 — Doldu, doldu boşandı.
 3869 — Dolu bardak su almaz.
 3870 — Dolu dizgin.
 3871 — Dolu dizgin gider.
 3872 — Dolu dizgin uçar gider.

- 3873 — Dolu küpün sesi çıkmaz.
 3874 — Dolu testiye su konmaz.
 3875 — Doludan ıslanmışın, yağmurdan pervası olmaz.
 3876 — Doluya kodum almadı, boşa kodum dolmadı.
 3877 — Doluya tutulmuş zağara dönmüş.
 3878 — Domuz, çelebi deyince çalı dolaşır.
 3879 — Domuz derisinden post olmaz, eski düşman dost olmaz.
 3880 — Domuz domuzu çalmaz.
 3881 — Domuz gibi burnunun doğrusuna gider.
 3882 — Domuz ne bilir cevherin kıymetini.
 3883 — Domuza dalanma.
 3884 — Domuza dalanmaktan ise çalıyı dolanmak yeğdir.
 3885 — Domuzdan bir kıl çekmek.
 3886 — Domuzdan bir kuş esirgenmez.
 3887 — Domuzdan domuz doğar, koyundan koyun.
 3888 — Domuzdan insan doğmaz.
 3889 — Domuzdan kıl çekmek hünerdir.
 3890 — Domuzu an, baltayı hazırla.
 3891 — Domuzun burnunu, kulağını kesmişler, yine domuz yine domuz.
 3892 — Don yağıyla, bulgur pilâvı.
 3893 — Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.
 3894 — Donup taş kesildi.
 3895 — Dost acı söyler.
 3896 — Dost ağlatır, düşman güldürür.
 3897 — Dost ararsan dostunun dostuyla, düşmanın düşmanını bul!
 3898 — Dost başa bakar, düşman ayağa.
 3899 — Dost, beni arasın da bir yeşil yaprak ile olsun.
 3900 — Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.
 3901 — Dost, bizi iyi yola öğütleyendir.
 3902 — Dost, dost için çiğ tavuk yer.
 3903 — Dost, dosttan sır saklamaz.
 3904 — Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.
 3905 — Dost düşman deniyor.
 3906 — Dost, düşman içinde!
 3907 — Dost gibi görünür, düşman gibi bulunur.
 3908 — Dost hak ama doğru minare.
 3909 — Dost ile ye, iç! Alış veriş etme!
 3910 — Dost ile ye iç, pazar eyleme.

- 3911 — Dost kara günde belli olur.
- 3912 — Dost kazan, anan düşman doğurur.
- 3913 — Dost kusura kalmaz, düşman ise beğenmez.
- 3914 — Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı.
- 3915 — Dost yoluna post olmalı.
- 3916 — Dost yüzünden, düşman gözünden bellidir!
- 3917 — Dost zindan kapısından bellidir.
- 3918 — Dosta bir yeşil yaprak.
- 3919 — Dosta çok varan ekşi yüz görür.
- 3920 — Dosta düşman bakışlı.
- 3921 — Dosta düşmana karşı.
- 3922 — Dosta iltifat, düşmana müdara.
- 3923 — Dostlar alış verişte görsün.
- 3924 — Dostluğu buz üstüne yazı yazmak gibidir.
- 3925 — Dostluk bir yeşil yapraktır.
- 3926 — Dostluk kantarla, alış veriş miskalle.
- 3927 — Dosttan zarar gelmez.
- 3928 — Dostu göstermekle düşman ezilmez.
- 3929 — Dostu methedersen yerecek yerini ko.
- 3930 — Dostum beni ansın da bir elme ile olsun.
- 3931 — Dostun attığı gül unulmaz yara açar.
- 3932 — Dostun attığı taş, baş yarmaz.
- 3933 — Dostun düşmandan çok olsun.
- 3935 — Dostun yenisi, kaşığın eskisi.
- 3934 — Dostun ekmeğini düşman gibi ye.
- 3936 — Dostun zahmeti düşmanınkinden çok olur.
- 3937 — Dostuna borçlu olma!.
- 3938 — Dostuna dost, düşmanına düşman.
- 3939 — Dostundan zarar gelmez.
- 3940 — Dostunu medh edersen biraz yerecek yerini koy.
- 3941 — Doyulmaz nesne olmaz.
- 3942 — Doyumluk değil, tadımlık.
- 3943 — Döğme kapımı, döğerler kapını.
- 3944 — Döğüş arasında yumruğa bakılmaz.
- 3945 — Dökülen çanak geri dolmaz.
- 3946 — Dökülen darıya, kile kantar olmaz.
- 3947 — Dökülen su, kabını doldurmaz.
- 3948 — Döner taşım yok, öter kuşum yok.

- 3949 — Döngel ile oruç tutulmaz.
 3950 — Dönme dolap gibi iki yüzlü.
 3951 — Dörtbaşı mâmur.
 3952 — Dört duvar içinde kalmış.
 3953 — Dört el ile sarıl!
 3954 — Dört göz bir evlât içindir.
 3955 — Dört gözle bakar!
 3956 — Dört gözle başgöz eder!
 3957 — Dört paralık adamın sekiz para keyfi olur.
 3958 — Dört paralık mum al da derdine yan.
 3959 — Dört ucunu koyuverdi, bir yere getiremedi.
 3960 — Dört ucunu salıverdi.
 3961 — Dört yanını dikiz aldı.
 3962 — Dövmek eşeğe yarar, edepsizlik etme.
 3963 — Dubâra ile kazanılan helva ile yenmez.
 3964 — Dudağım yarık, ısıklık çalamam; ayağım büyük, çalı söke-
 mem.
 3965 — Dudu (Tûtî) kuşu gibi ne işitirse onu söyler.
 3966 — Dudu (Tûtî) kuşu söyler ama insan olmaz.
 3967 — Dul karı kendi sabunuyla yıkanır.
 3968 — Duman attırır.
 3969 — Dumanı doğru çıksın.
 3970 — Dumanı üzerinde bardak eriği!
 3971 — Dumansız baca, çekilmedik karı koca olmaz.
 3972 — Dumansız baca olmaz.
 3973 — Dur tırnağı uzasın da sen görürsün.
 3974 — Durağın cennet olsun.
 3975 — Durdu durdu da turnayı özünden vurdu.
 3976 — Durma, haraccı geliyor!
 3977 — Durmuş dede.
 3978 — Dut ağacı silker gibi.
 3979 — Dut demeye dudak ister.
 3980 — Dut yaprak açtı soyun, döktü giyin.
 3981 — Dut yemiş bülbüle döndü.
 3982 — Duvarı nem, insanı gam yıkar.
 3983 — Duyulmadık haber olmaz.
 3984 — Duyulmadık nesne olmaz, her ne kadar gizli olsa.
 3985 — Düzen olan evde düzen mi olur?
 3986 — Düdüğü çaldı.
 3987 — Düdüğü çaldı, pöstekiye kurtardı.
 3988 — Düdük elin, yel Allahın, istediğin kadar öttür.

- 3989 — Dügüm düğüm üstüne vurur.
 3990 — Dügümü, dokuz üstüne vurur!
 3991 — Dügün aşıyla dost kazanır.
 3992 — Dügün bizim, oyna kızım.
 3993 — Dügün değil, elâleme örnek.
 3994 — Dügün dernek, hep bir örnek.
 3995 — Dügün el ile, harman yel ile.
 3996 — Dügün evi.
 3997 — Dügün evi gibi giren çıkan belirsiz.
 3998 — Dügün evini bilmez; çanak çömlek taşır!
 3999 — Dügün evini bilmez de kabın tıkırdısına gider.
 4000 — Dügün fodulluğu ediyor.
 4001 — Dügün iki kişiye, bir de deli komşuya.
 4002 — Dügün olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya.
 4003 — Dügün pilâvı ile dost gönüller.
 4004 — Dügün pilâvı ile köpeğin karnı doymaz.
 4005 — Dügüncü düğünü uzatırsa, döğünür.
 4006 — Dügünde Fatmacığın adı mı okunur?
 4007 — Dügünde kalbur ile su taşıyacağım.
 4008 — Dügünde misafir, sonunda borçlu ağırlanır!
 4009 — Dügünde olur dernek, biz sizden aldık örnek.
 4010 — Dügünde zurna hamamda kurna.
 4011 — Dügünde zurnaya, hamada kurnaya nail olur.
 4012 — Dügüne giden dövünür, evde kalan övünür.
 4013 — Dügüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez.
 4014 — Dügünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz!
 4015 — Dügünü davetçi mekruhlar!
 4016 — Dügününde, kalburla su taşıyacağım!
 4017 — Dümen almadı, yelkenler mayna!
 4018 — Dümen feneri.
 4019 — Dümen kırmak.
 4020 — Dümen suyundan ayrılma.
 4021 — Dün bir bugün iki dur bakalım.
 4022 — Dün cin oldu bugün adam çarpıyor.
 4023 — Dün garibindir.
 4024 — Dün kabak oldu, bugün etrafa boyun uzatıyor.
 4025 — Dün öleni dün gömdüler.
 4026 — Dün yumurtadan çıkmış bugün kabuğunu beğenmez.
 4027 — Dünkü çocuk.

- 4028 — Dünkü  ocuk daha ağız süt kokuyor.
- 4029 — Dünkü köleliğine bakma, bugünkü efendiliğine bak!
- 4030 — D nk nden bugün güzelsin.
- 4031 — Dünya başına dar geliyor.
- 4032 — Dünya başına zindan oldu.
- 4033 — Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini göreyim seni.
- 4034 — Dünya bir kararda durmaz.
- 4035 — Dünya bir yağı kuyruktur, yiyebilene aşkolsun.
- 4036 — Dünya evine girmemiř.
- 4037 — Dünya gözü ile Allah göstersin.
- 4038 — Dünya gözüne görünmez oldu.
- 4039 — Dünya gözüne zindan kesildi.
- 4040 — Dünya güzeli, dünya düzeni!
- 4041 — Dünya Hazreti S leymana kalmamış.
- 4042 — Dünya ile yerin bir farkı varmış.
- 4043 — Dünya k firin cennetidir.
- 4044 — Dünya karıncalı k t ge benzer.
- 4045 — Dünya karıncalı k t ge benzer, gelen bilmez, giden bilmez.
- 4046 — Dünya kazan, biz kepçe.
- 4047 — Dünya kime kalmış ki sana kalacak.
- 4048 — Dünya küfr ile değıl, zulm ile harap olur.
- 4049 — Dünya malı dünyada kalır.
- 4050 — Dünya müminlere cehennemdir.
- 4051 — Dünya rüya gibidir.
- 4052 — Dünya tamah dünyasıdır.
- 4053 — Dünya tükenir, düşman tükenmez.
- 4054 — Dünya üç şey üstünde durur idare, d bara, m dara.
- 4055 — Dünya  mit dünyasıdır.
- 4056 — Dünya Van, ahirete iman.
- 4057 — Dünya varlığına güvenilmez.
- 4058 — Dünya yansa kaydında değıl.
- 4059 — Dünya yıkılmış o altında kalmış.
- 4060 — Dünya yıkılsa umurunda değıl.
- 4061 — Dünyada bir eři yok varsa budur.
- 4062 — Dünyada dost gibi aziz, ihsan gibi leziz bir şey olmaz.
- 4063 — Dünyada eken ahrette biçer.
- 4064 — Dünyada insanın namıdır kalan, kusuru yalandır yalandır inan.

- 4065 — Dünyada mekânsız ahrette imansız.
 4066 — Dünyada oğlan uşağı ölmese, kör kız da ere gider.
 4067 — Dünyada rahat yaşamak isteyen her şeyi hoş görmeli
 4068 — Dünyada tamah varken, dolandırıcı açlıktan ölmez.
 4069 — Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.
 4070 — Dünyada ümitsiz yaşanılmaz.
 4071 — Dünyada van, Ahirette iman.
 4072 — Dünyanın bir kumpası var.
 4073 — Dünyanın direğini aldı.
 4074 — Dünyanın en müşkül işi söz anlamaza söz anlatmak.
 4075 — Dünyanın kaç bucak olduğunu bilmez.
 4076 — Dünyanın kavgası para üstüne!
 4077 — Dünyanın konuştuğunda değil, göçtüğünde değil.
 4078 — Dünyanın malını ver gene doymaz.
 4079 — Dünyanın tahammülü yok.
 4080 — Dünyanın ucu uzun.
 4081 — Dünyanın ucuna yetiştik.
 4082 — Dünyanın üstü varsa altı da var.
 4083 — Dünyaya direk kakacak değilsin ya?
 4084 — Dünyayı başına zindan etti.
 4085 — Dünyayı birbirine kattı.
 4086 — Dünyayı sana mı ısmarladılar.
 4087 — Dünyayı ümit ile yemişlerdir.
 4088 — Dürbünün tersi ile bakmak.
 4089 — Dürüm dürüm dürmüş.
 4090 — Düş, uykudan sonra gelir.
 4091 — Düşe kalka.
 4092 — Düşen kalkar, yorulan çöker.
 4093 — Düşenin dostu olmaz.
 4094 — Düşenin dostu olmaz, hele bir yol düş de gör.
 4095 — Düşüş attı.
 4096 — Düşüş attım, kazandım.
 4097 — Düşkünlerin ehinden yapışana, Mevlâ yardımcıdır.
 4098 — Düşman düşmana rahmet okumaz.
 4099 — Düşman düşmanın halinden bilmez.
 4100 — Düşman eteğin altından çıkar.
 4101 — Düşman karınca ise sen fil san.
 4102 — Düşmana fırsat verme.
 4103 — Düşmana sahip çıkan düşman sayılır.
 4104 — Düşmanı aşağılarsan başa çıkar.

- 4105 — Düşmanı hariçte arama.
 4106 — Düşmanı sen kendinden yeğin (kuvvetli) gör, zayıf çıkar-
 sa bahtına.
 4107 — Düşmanı zebun eden müdaradır.
 4108 — Düşmanın eline kılıç verilmez.
 4109 — Düşmanın kanına susamış.
 4110 — Düşmanın karınca olsa kendini merdane tut!
 4111 — Düşmanın ömrü akçe gibi olsun.
 4112 — Düşmansız adam olmaz.
 4113 — Düşmez kalkmaz bir Allah.
 4114 — Düşmüşlerin elini tut, Rab elinden seni tutar.
 4115 — Düşte görsem hayra yormam.
 4116 — Düştüğün yerden kalk!
 4117 — Düştün ise toprağa sarıl!
 4118 — Düşü azmış.
 4119 — Düşün deli gönül düşün, et mi alınır kışın?
 4120 — Düşüne düşüne görmeli bir işi, sonra pişman olmamalı
 kişi.
 4121 — Düşünme, Allah kerim.
 4122 — Düşünmeden söyleme.
 4123 — Düz yerde sivri belâ.
 4124 — Düzen bozulursa yıkım gelir.
 4125 — Düztaban.
 4126 — Düz taban uğur mu getirir?

— E —

- 4127 — Ebabil kuşu.
 4128 — Ebe kadar yaşar hamam ustası.
 4129 — Ebe teknesinden beri su görmemiş.
 4130 — Ebenin burnu karnında, gebenin karnı burnunda.
 4131 — Ebegümeci gibi yüzüme bakma.
 4132 — Ebesi göbeğini keseceğine biraz dilini keseydi.
 4133 — Ebleh açlıktan ölmez.
 4134 — Ebsem olmak, çok söylemekten yeğdir.
 4135 — Ecel beşiği gibi korkulu.
 4136 — Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.
 4137 — Ecel ne bir saat, geri ne bir saat ileri.
 4138 — Ecel yastığına baş komuş.

- 4139 — Ecelden başka herşeye çâre bulunur.
 4140 — Ecelden kaçılmaz nerde olsa gelir bulur.
 4141 — Ecele çâre olmaz.
 4142 — Ecele çâre olsaydı, Lokman hekim bulurdu.
 4143 — Ecele derman, fakire ferman.
 4144 — Eceli gelen köpek cami duvarına siğer.
 4145 — Eceli gelen köpek çobanın ekmeğini yer.
 4146 — Eceli gelenle lâf olmaz.
 4147 — Eceli gelmiş düşecek yer arar.
 4148 — Eceline susamış.
 4149 — Ecelsiz kul olmaz.
 4150 — Ecelsiz kul ölmez.
 4151 — Ecinni çarpmış.
 4152 — Ecinniler içinde top oynuyor.
 4153 — Ecinniye külâhı ters giydirir.
 4154 — Edâninin cefası güç çekilir.
 4155 — Edebi edepsizden öğren.
 4156 — Edebini takınsın.
 4157 — Eden bulur, inleyen ölür.
 4158 — Edene ederler.
 4159 — Edep en hayırlı mirastır.
 4160 — Edep yahu.
 4161 — Edepli edebi edepsizden öğrenmiş.
 4162 — Edepsiz karşısındakini edepsiz eder.
 4163 — Edepsizden edep öğrenmeli.
 4164 — Edepsizden ırzını satın al.
 4165 — Edepsizlik parayla pulla değil.
 4166 — Edirne'de ırmak akar, Bursa'nın dağı anber kokar, İstanbul'da irfan çıkar.
 4167 — Edirne'nin dili. Bursa'nın yalanı.
 4168 — Edirne'nin Tuncası, Bursa'nın kaplıcası, Üsküdar'ın Çamlıcası.
 4169 — Efendi adam.
 4170 — Efendim nerde, ben nerde.
 4171 — Efendinin nazarı ata tımardır.
 4172 — Efendiyi efendi eden uşağıdır.
 4173 — Eğilen baş kesilmez.
 4174 — Eğilen boynu vurmazlar.
 4175 — Eğilmeyen başın ayağı öpülür.
 4176 — Eğlence kuru kestane.

- 4177 — Eğri ağaca yayım, her gördüğüne dayım deme.
 4178 — Eğri ağaçsız orman olmaz.
 4179 — Eğri bacanın tütününü doğru çıkar.
 4180 — Eğri bakandan doğru iş beklenmez.
 4181 — Eğri büğrü yol doğru.
 4182 — Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.
 4183 — Eğri dikilen taze nihâl, büyürse doğrulmak mahâl.
 4184 — Eğri, düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez.
 4185 — Eğri ekmişler bitmemiş.
 4186 — Eğri gemi doğru sefer.
 4187 — Eğri mastardan doğru çizgi çıkmaz.
 4188 — Eğri otur, doğru söyle.
 4189 — Eğri oturalım, doğru konuşalım.
 4190 — Eğri oturalım doğru söyleşelim.
 4191 — Eğride tok, doğruda aç görmedim.
 4192 — Eğrikapı'nın eğrisidir, mahallenin doğrusudur.
 4193 — Eğrilerle doğru söyleşmek hata.
 4194 — Eğrinin iki yakası bir araya gelmez.
 4195 — Eğrisi doğrusuna denk geldi.
 4196 — Eğriyim neden korkarım, doğruyum neden korkarım?
 4197 — Ehl-i dil birbirini bilmemek insaf değil.
 4198 — Ehl-i ırzın hünerin elindedir feneri.
 4199 — Ehl-i irfan meclisinde hiç bulunmaz helzele, nadan ile sohbet etme, kapıyı rezele.
 4200 — Ehl-i irfan solıbeti lâl, mercan, incidir. Nadan olanın ki, daim insan incidir.
 4201 — Ehl-i kemâl, kemali arar.
 4202 — Ehl-i kemâl, kemâli sükût ile bulmuştur.
 4203 — Ehl-i keyfe açtırma kutunun kapağını.
 4204 — Ehl-i keyfe keyf bağışlar kahvenin kaynaması, eşeği yol-
 dan çıkarır sıpanın oynaması.
 4205 — Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını.
 4206 — Ekâbir gözü perdeli olur.
 4207 — Eken biçer, konan göçer.
 4208 — Eken bilmez, biçen bilir.
 4209 — Ekene, doğurana ne mutlu.
 4210 — Ekersen biçersin.
 4211 — Ekinci çiftinde gerek.
 4212 — Ekinci kırk yılda biter, bezirgân kırk günde.

- 4213 — Ekinci yağmur ister, yolcu kurak; her ikisinin muradını verir hak.
- 4214 — Ekini belli etme!
- 4215 — Ekini belli etmez, izde gezer.
- 4216 — Ekli kuyruk tez kopar.
- 4217 — Ekmeden biçilmez.
- 4218 — Ekmediğin yerde biter.
- 4219 — Ekmeğe mama, suya büva diyor bicik.
- 4220 — Ekmeğe papa suya bua der.
- 4221 — Ekmeği bana bana, sonunu saya saya.
- 4222 — Ekmeği dizinde, imanı yüzünde.
- 4223 — Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver.
- 4224 — Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur.
- 4225 — Ekmeğin büyüğü undan olur.
- 4226 — Ekmeğin hakkı varsa tuz onu komaya.
- 4227 — Ekmeğine yağ sürüldü.
- 4228 — Ekmeğini al da dirliğini alma.
- 4229 — Ekmeğini ayağıyla tepti.
- 4230 — Ekmeğini katığına denk eden bir vakit aç kalmaz.
- 4231 — Ekmeğini kendi yiyen yükünü kendi kaldırır.
- 4232 — Ekmeğini suya batırıp yer de minnet etmez.
- 4233 — Ekmeğini taştan çıkarır.
- 4234 — Ekmeğini yalnız yiyen yükünü dışıyla kaldırır.
- 4235 — Ekmek çiğnenmeyince yutulmaz.
- 4236 — Ekmek diştten artmaz, para işten artar.
- 4237 — Ekmek ekmeğin mayası, gelin kaynananın tayası.
- 4238 — Ekmek elden, su gölden.
- 4239 — Ekmek Hızırın, su Bedirin, yiyin için kudurun.
- 4240 — Ekmekçi beygiri gibi her kapıya uğrar.
- 4241 — Ekmekçi çetelesine döndü.
- 4242 — Ekmekçiden ekmek bir de baş.
- 4243 — Ekmeksiz aş, sevdasız baş.
- 4244 — Ekmeksiz ev, köpeksiz köy olmaz.
- 4245 — Ekmekten kaşık olur ama her yoğurda göre değil.
- 4246 — Ekmeyince biçilmez.
- 4247 — Ekrat ile Urban birbirinden yaman.
- 4248 — Eksğin namus nesi.
- 4249 — Eksik etme.
- 4250 — Eksik olma, bayır turpu gibi.
- 4251 — Eksiklikle (zaruretle) büyüyenin yalımı alçak olur.

- 4252 — Ekşi yemedim ki kursağım ağrısın.
 4253 — Ekten pükten, öksüze kaftan.
 4254 — Ekten pükten sarı kıza kaftan.
 4255 — Ektiğin yerde biter.
 4256 — El açmak.
 4257 — El adamı kullanan sığır yüreği yutmalı.
 4258 — El ağzına bakan aç kalır.
 4259 — El ağzına bakan, karısını tez boşar.
 4260 — El ağzıyla kuş tutulmaz.
 4261 — El altında iş görür.
 4262 — El ârı, Cehennem nârı.
 4263 — El ârı, düşman gayreti.
 4264 — El âriftir, tez duyar.
 4265 — El âşığı arsız sanır, âşık eli gözsüz sanır.
 4266 — El atına binen tez iner.
 4267 — El attığı taş irak gider.
 4268 — El benden, etek senden.
 4269 — El benden onartmak Allahtan.
 4270 — El benden, sebep Allahtan.
 4271 — El beş parmaktır hangisi bir boyda?
 4272 — El çekmek.
 4273 — El derdi bize masal gelir.
 4274 — El el için ağlamış, başına kara bağlamış.
 4275 — El el ile, değirmen yel ile.
 4276 — El el üstünde olur, ev ev üstüne olmaz.
 4277 — El el üzerinde kimin eli var?
 4278 — El elde baş başta.
 4279 — El elden ayıksı olmaz, türesi ayırık olur.
 4280 — El elden hükmeder.
 4281 — El elden kalmaz dil dilden.
 4282 — El elden üstündür ta arşa varınca.
 4283 — El eli bilir, deli kuşak beli bilir!
 4284 — El eli boyar, iki el yüzü boyar.
 4285 — El eli ile kuş tutulmaz.
 4286 — El eli yuyarsa, el de gözü yuyar.
 4287 — El elin aynasıdır.
 4288 — El elin iyisinde kötüsünde değildir.
 4289 — El elin parasız gözcüsüdür.
 4290 — El eliyle yılan tutar.
 4291 — El emeğine ayak direnmez.

- 4292 — El emri fevkal edep.
 4293 — El ermez, güç yetmez.
 4294 — El etse ellisi, göz etse tellisi gelir.
 4295 — El garip at garip.
 4296 — El gönlü dolaşık ibrişimdir açılmaz.
 4297 — El gözü mihenktir.
 4298 — El için ağlayan gözden olur, yâr için dövünen dizden.
 4299 — El için ağlayan gözsüz kalır.
 4300 — El için eşek kuyruğunu kesme, kimi uzun der, kimi kısa.
 4301 — El için kuyu kazan iptida kendi düşer.
 4302 — El için yanma nara yak çubuğunu keyfini ara.
 4303 — El ile alınmayan elli yıl durur.
 4304 — El ile arslan tutulur, güç ile güç tutulmaz.
 4305 — El ile çözüleni dişe bırakma.
 4306 — El ile ellenmeyen elli yıl durur.
 4307 — El ile gelen düğün bayramdır.
 4308 — El ile iş görülmez.
 4309 — El ile kuş tutulmaz.
 4310 — El ile yılan tutulmaz!
 4311 — El insanın hâlinden ne bilsin; herkes çektiğini kendi bilir.
 4312 — El işde akıl oynasta.
 4313 — El işler baş buyurur.
 4314 — El kaldırmayınca yer boşalmaz.
 4315 — El kanadıyla uçar.
 4316 — El kapısı hem geç, hem güç açılır.
 4317 — El kazanı ile aş kaynamaz.
 4318 — El kesesinden cömertlik olmaz.
 4319 — El kesesinden ikram etmek kolaydır.
 4320 — El kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım.
 4321 — El kişi.
 4322 — El, kol ile kuvvet bulur.
 4323 — El kuyruk yağıdır, yiye gör.
 4324 — El malıyla zenginlik olmaz.
 4325 — El mi yaman, bey mi?
 4326 — El mizan, göz terazi.
 4327 — El seni işte görsün.
 4328 — El sözü harman tozu.
 4329 — El sözüne uyar.
 4330 — El şakası hoyrat şakası.
 4331 — El şarap içsin biz humârını mı çekelim?

- 4332 — El ulağım evde kalmış sen ise belde.
 4333 — El uşağı.
 4334 — El uzatılan yere dil uzatılmaz.
 4335 — El üstünde tutmak.
 4336 — El var, âr var.
 4337 — El vergisi, gönül sevgisi.
 4338 — El yahşi biz yaman, el buğday biz saman.
 4339 — El yarası unulur, dil yarası unulmaz.
 4340 — El yuduk etek silktik.
 4341 — El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu Bozdağı'nın ar-
 mutı sanır.
 4342 — El yumruğunu yiyen, kendini kahraman sanır!
 4343 — Elâlem maskarası.
 4344 — Elâlem örneği.
 4345 — Elâleme karşı aslan malı.
 4346 — Elâleme karşı utanmak.
 4347 — Elbet sen de bir gün bu köprüden geçersin.
 4348 — Elbette bir baltaya sap olur.
 4349 — Elbette olur ev yıkanın hanesi viran.
 4350 — Elbirliği.
 4351 — Elçabukluğu.
 4352 — Elçiye zeval olmaz.
 4353 — Elde âdet, bizde bid'at mı?
 4354 — Elde altın bileziktir sanat.
 4355 — Elde avuçta.
 4356 — Elde bir deste gül.
 4357 — Elde değil.
 4358 — Elde haber çok olur.
 4359 — Elde istidat olunca iş kendini gösterir.
 4360 — Eldeki bülbülden, bendeki karga elbette iyidir.
 4361 — Eldeki fırsatı kaçırma bir daha geçmez ele.
 4362 — Eldeki yara, yarasıza duvar deliği gelir.
 4363 — Elden çıkan ele girmez.
 4364 — Elden çıkan şeye tasa boştur.
 4365 — Elden çıkan şeyle övünülmez.
 4366 — Elden ele geçer.
 4367 — Elden gelen hayrı diriğ etme.
 4368 — Elden gelen oluş olmaz, olsa da vaktinde gelmez.
 4369 — Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
 4370 — Elden giden ele gelmez.

- 4371 — Elden kalan, elli gün kahr.
 4372 — Elden vefa, zehirden şifa.
 4373 — Ele almak.
 4374 — Ele avuca sığmaz.
 4375 — Ele bakmak.
 4376 — Ele dayanma.
 4377 — Ele eden sana da eder.
 4378 — Ele giden yele gider.
 4379 — Ele güne karşı.
 4380 — Ele güne karşı arlanmak.
 4381 — Ele iğne sokmak isteyen en ibtidâ çuvaldızı kendine sok-
 malıdır.
 4382 — Ele kazdığı çukura kendi düştü.
 4383 — Ele sen soracağına el sana sorsun.
 4384 — Ele uyan eşlerin boşar.
 4385 — Ele veren talkını, kendi yutar salkımı!
 4386 — Ele verir öğüdü, kendi kırar söğüdü.
 4387 — Ele vermek.
 4388 — Eleğim var, sacım var, komşuya ne borcum var?
 4389 — Elek elek aramak.
 4390 — Elek elek her biri elemiş, dünyanın dört köşesini aramış.
 4391 — Elek yeni olunca asacak yer bulunur.
 4392 — Elem emelden gelir.
 4393 — Eli açık.
 4394 — Eli ağır.
 4395 — Eli ağır eskiciden ayağı ağır dilenci yeğdir.
 4396 — Eli altın kesiyor.
 4397 — Eli bağlı dili uzun.
 4398 — Eli bağlı olanı kim olsa döver.
 4399 — Eli boşa ağa uyur derler, eli doluya ağa buyur derler.
 4400 — Eli bayraklı.
 4401 — Eli bayraklı ağzı çelikliden kork.
 4402 — Eli boş.
 4403 — Eli böğründe kaldı.
 4404 — Eli cebine varmaz.
 4405 — Eli çabuk.
 4406 — Eli çolak, cebi delik.
 4407 — Eli doyurmuş var mı?
 4408 — Eli ermez, gücü yetmez.
 4409 — Eli hamur, karnı aç.

- 4410 — Eli ile getirir, ağzı ile götürür.
 4411 — Eli ile hamur ovalar, gözü dana kovalar.
 4412 — Eli iş güç tutmaz.
 4413 — Eli kim doyursun?
 4414 — Eli kulağında.
 4415 — Eli nasıl bilirsin? Kendim gibi.
 4416 — Eli tutar, gözü görür.
 4417 — Eli uzun, dili uzun.
 4418 — Eli uzun uğursuz.
 4419 — Eli uzundur her şeye uzanır.
 4420 — Eli varmamak.
 4421 — Eli yanan ağzına götürür.
 4422 — Eli yüzü yanmadık, Allah kulun demedik.
 4423 — Elifi görse bâb-ı mahkemeye yollar.
 4424 — Elifi görse direk, bâb-ı görse mertek sanır.
 4425 — Elifi görse mertek sanır.
 4426 — Elifin hecesi var, gündüzün gecesi var.
 4427 — Eliften “ye” ye kadar.
 4428 — Elim yakasındadır (beş parmağım, iki elim).
 4429 — Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi.
 4430 — Elimi vurdum dizime, âşına çıktı sözüme.
 4431 — Elin acısı ele kici gelir.
 4432 — Elin ağzı torba değil ki çekip büzesin.
 4433 — Elin ağzı tutulmaz.
 4434 — Elin ağzına bakan aç kalır.
 4435 — Elin ağzını tutmak olmaz.
 4436 — Elin ârı, dağın karı.
 4437 — Elin attığı taş uzak düşer.
 4438 — Elin ayıbını söyleyen seninkini de söyler.
 4439 — Elin billûr sarayından bizim tavhanemiz yeğdir.
 4440 — Elin derdi ele masal gelir.
 4441 — Elin geçtiği köprüden sen de geç.
 4442 — Elin gözü taşı eritir.
 4443 — Elin gözündeki çöpü görür de kendi gözündeki merteği görmez.
 4444 — Elin gülü ele kokmaz.
 4445 — Elin ile ettiğin hayrı dilin ile zayi etme.
 4446 — Elin ile koymadığın şeye dokunma.
 4447 — Elin ile koymadığına el, bilmediğine dil uzatma.
 4448 — Elin ile ver, ayığın ile ara.

- 4449 — Elin ile verirsen aş olur, sonra kalan savaş olur.
 4450 — Elin işde gözün eşte olsun.
 4451 — Elin iyisi ormanın çalılarından çoktur.
 4452 — Elin kâşanesinden bizim viranemiz yeğdir.
 4453 — Elin öğüdünü el alır, ananın babanın öğdüğü evde kalır.
 4454 — Elin şikâr taamından tarhanamız yeğdir.
 4455 — Elin tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür.
 4456 — Elin terazisi yoktur.
 4457 — Elin tuttuğu kuşun kuyruğu kısa olur.
 4458 — Elin türlü taamından bizim tarhanamız.
 4459 — Elin umuru, senin tasan mı?
 4460 — Elinde bereket, kendinde meymenet yok.
 4461 — Elinde de var dilinde de.
 4462 — Elinde kezzap mı var acep?
 4463 — Elindeki ile koynundakinin farkı vardır.
 4464 — Elinden gelen hayırı diriğ etme.
 4465 — Elinden geleni ardına bırakma.
 4466 — Elinden gelmeyen işi diline dolar.
 4467 — Elinden gelmezse, bari dilinden gelsin!
 4468 — Elinden gelse bir kaşık suda boğar.
 4469 — Elinden gelse canını alır.
 4470 — Elinden gelse kanını içer.
 4471 — Elinden kör eşek yem yemez.
 4472 — Eline ağır.
 4473 — Eline ağır dikişçiden, ayağına çabuk dilenci yeğdir.
 4474 — Eline diline perhizi yok.
 4475 — Eline geç ustadan ayağına çabuk dilenci yeğdir.
 4476 — Eline kına koysun.
 4477 — Eline su dökemez.
 4478 — Elini öp duasını al.
 4479 — Elini veren kolunu alamaz.
 4480 — Elinin hamuriyle erkek işine karışır.
 4481 — Elinle komadığın şeye dokunma.
 4482 — Elle gelen düğün bayram.
 4483 — Ellere körlük verir, kendi kamburuna bakmaz.
 4484 — Elli kemdir, yüz karar, herkes dengini arar.
 4485 — Elması çamura atmışlar, yine elmas yine elmas.
 4486 — Elmasın irisi ufağı olmaz.
 4487 — Elmastraş bardak lâtif olur.
 4488 — Eloğlu.

- 4489 — Eloğlu adamı gözü ile yer.
 4490 — Eloğlu evlâd olmaz.
 4491 — Eloğlu yumurtaya kulp takar.
 4492 — Eloğluna dayanma.
 4493 — Eloğluna güven olmaz.
 4494 — Eloğluna oyun olmaz.
 4495 — Eloğluna yaranılmaz!
 4496 — Elpençe.
 4497 — Elti eltiden kaçır, görümceler bayrak açar.
 4498 — Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz.
 4499 — Emanet at insanı yaya bırakır.
 4500 — Emanet hayvanın küskünü yokuşta kopar.
 4501 — Emanete hıyanet olmaz.
 4502 — Eme, seme yaramaz.
 4503 — Eme varma, emsiz kalma.
 4504 — Emece günü bulutlu görmeyene ne mutlu.
 4505 — Emeği, sağdıç emeğine döndü.
 4506 — Emek olmazsa yemek olmaz.
 4507 — Emek vermek.
 4508 — Emeksiz yemek olmaz.
 4509 — Emellerin hayırlısı akıbeti hayr olanındır.
 4510 — Emeksiz âlim, yağmursuz bulut gibidir.
 4511 — Emelsiz âlim, yemişsiz ağaç gibidir.
 4512 — Emir ile Ermeni belli değil.
 4513 — Emir kulu.
 4514 — Emir in iti.
 4515 — Emir in iti gibi tirtir titrer.
 4516 — Emmim, dayım kesem, elimi soksam yesem.
 4517 — Emmim, dayım, hepsinden aldım payım.
 4518 — Emret fındık kabuğuna gireyim.
 4519 — Emreyle atın kişnesin.
 4520 — En büyük hatır sulh talipleri ile harp etmektir.
 4521 — En fena züğürtlük akıl eksikliğidir!
 4522 — En hayırlı miras edebtir.
 4523 — En iyisinin ege kemiği kırılısın.
 4524 — En son gelen, en iyi gelir.
 4525 — En son gülen iyi güler.
 4526 — End, bend oldu hayretinden.
 4527 — Endam aynası cici bebek.
 4528 — Endaze konak, üç gün oturmak.
 4529 — Engel olsun da, ne yüzden olursa olsun.

- 4530 — Engel ölsün, ne yüzden ölürsen ölsün.
 4531 — Engele aşık atılmaz.
 4532 — Engelsiz dernek olmaz.
 4533 — Engelsiz düğün.
 4534 — Ense değil ya, takkeci kalıbı.
 4535 — Ensende boza pişiririm.
 4536 — Ensesi kalın.
 4537 — Ensesi kilise direği.
 4538 — Ensesinde bir araba yonca var.
 4539 — Ensesinde boza pişirir.
 4540 — Er adı ile, deve hamudu ile söylenir.
 4541 — Er altında at, gayret altında er olur.
 4542 — Er başında devlet ırağ olmaz.
 4543 — Er çekişmeyince barışmaz.
 4544 — Er dayıya, kız halaya.
 4545 — Er doğruya, hak doğruya.
 4546 — Er ekmeği er kursağında kalmaz, meğer ki eğlene.
 4547 — Er ekmeği minnetsiz.
 4548 — Er erden biter, tohum yerden.
 4549 — Er getire Hak getire.
 4550 — Er gönlü ibrişim.
 4551 — Er ikrarından, hayran yularından.
 4552 — Er isen meydana çık.
 4553 — Er karır, gönül karımaz.
 4554 — Er kocar, gönül kocamaz.
 4555 — Er kocarsa koş olur, karı kocarsa hiç olur.
 4556 — Er lokması, er kursağında kalmaz.
 4557 — Er oğlu erdir.
 4558 — Er oğlu üçe kadar.
 4559 — Er ol da baş yar!
 4560 — Er ol da meydana çık.
 4561 — Er olan ekmeğini taştan çıkarır.
 4562 — Er olan meydana çıksın. (Er isen çık meydana)
 4563 — Er olsun gelsin söyleşsin.
 4564 — Er oyunu üç kez.
 4565 — Er oyunu üçe kadar.
 4566 — Er ölür, adı kalır.
 4567 — Er sözü bir, eyer kökü üç.
 4568 — Erbab-ı garaz bir gün olur belli olur.
 4569 — Erbab-ı hüner pabuçlukta kalmaz.

- 4570 — Erde gayret gerek.
 4571 — Erdiğine erer, ermediğine taş atar.
 4572 — Ere giderken büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız.
 4573 — Ere inanma, suya dayanma.
 4574 — Erede derede tuğrasının ucu nerede?
 4575 — Erenler hazıra kılmış duayı.
 4576 — Erenlerin ardı önü bir olur.
 4577 — Erenlerin helvası, insanların kavgası!
 4578 — Erenlerin sağı solu olmaz.
 4579 — Ergen gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma.
 4580 — Ergene, karı boşanması kolaydır.
 4581 — Ergine var ergine, tasasız gir yorgana.
 4582 — Eri söylet, oku fırlat.
 4583 — Erim alan canım alan.
 4584 — Erim er olsun da yerim çalı dibi olsun.
 4585 — Erine göre bağla başını tencerene göre kaynat aşını.
 4586 — Erkeğin eli kınası, kadının yüzü karası.
 4587 — Erkeğin nefsi birdir, kadınınki dokuzdur.
 4588 — Erkeğini öğren sonra evlen.
 4589 — Erkek arslan arslan da, dişi arslan arslan değil mi?
 4590 — Erkek arslan dışından kuvvet alır.
 4591 — Erkek koyun kasap dükkânına yakışır.
 4592 — Erkek kuş gezer havai havai, dişi kuş yapar yuvayı.
 4593 — Erkek kuzu kurban için.
 4594 — Erkek öküz altında yavru arar (öküz altında buzağı arar).
 4595 — Erkeklik on ise dokuzu hiledir.
 4596 — Erken evlenen döl alır, er kalkan yol alır.
 4597 — Erken evlenen yanılmamış.
 4598 — Erken evlenenden döl olur.
 4599 — Erken kalktık ele yaradık.
 4600 — Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma.
 4601 — Erken uyanan matlubuna erer.
 4602 — Erken yanan ocak küllü olur.
 4603 — Erle avrat arasına giren nâdim olur.
 4604 — Erle avrat arasına girenin hürmetsizliği kalır.
 4605 — Erlik on ise dokuzu oyun.
 4606 — Ermeni gelini gibi kırıtır.
 4607 — Ermeni gibi gammaz.
 4608 — Ermenide irfan, Yahudide pehlivan bulunmaz.
 4609 — Ermeniden dönme, sonradan görme.

- 4610 — Erteye kalan arkaya kalır.
 4611 — Erteye kalan kazadan korkma.
 4612 — Erzak-ı mukadderde tevakkuf olmaz.
 4613 — Erzurum'un soğuşu, gelin beni Gerede'de bulun, demiş.
 4614 — Esamisi okunmaz.
 4615 — Ese dostum, Musa dostum, dolaştım Şam ve Halebi kuyumundaki kese dostum.
 4616 — Eser ama yağmaz.
 4617 — Eser savurur.
 4618 — Eser yağar yolcu yolunda gerek.
 4619 — Eseyi, Musayı tanımaz salt kendini bilir.
 4620 — Esin esin esnersin, bildim ekmek istersin ya ecinnisin, ya susuz, ya gayretle uykusuz.
 4621 — Esirciye kız beğendirmek gibi güç.
 4622 — Esirgenen göze çöp batar.
 4623 — Eski ağıza yeni taam.
 4624 — Eski bakır takırtısı.
 4625 — Eski bakırın takırtısı, öyle adamın lâkırdısı.
 4626 — Eski baş ağrısı.
 4627 — Eski bina akrebi gibi her delikten çıkar.
 4628 — Eski çamlar bardak oldu.
 4629 — Eski defterleri karıştırır.
 4630 — Eski derdin tazeler.
 4631 — Eski diye atma kürkünü, lâzım olur бүтүнүрсүн bir gün.
 4632 — Eski dost düşman olmaz.
 4633 — Eski dost düşman olmaz, yenisinden vefa gelmez.
 4634 — Eski dost kara gün bineği.
 4635 — Eski dostu yâd eyleme bir gün olur buluşursun, nimet yediğin kapıya hiyanet etme bir gün olur сүрүнүрсүн.
 4636 — Eski dünyaya yeni âdetler koydular.
 4637 — Eski dünyaya yeni temel koymak.
 4638 — Eski düşman dost olmaz, domuz derisinden post olmaz.
 4639 — Eski göz ağrısı.
 4640 — Eski hamam eski tas.
 4641 — Eski har, eski palan.
 4642 — Eski hasır gibi vurdukça tozar.
 4643 — Eski kaçır, iplik tutar.
 4644 — Eski köye yeni âdet.
 4645 — Eski kurt yolunu şaşmaz.
 4646 — Eski kütük.

- 4647 — Eski oynaş, eğrlenmiş at.
 4648 — Eski pamuk bez olmaz ve yaramaz demirden kılıç olmaz.
 4649 — Eski samanları karıştırır.
 4650 — Eski saraydan zekât çıktı.
 4651 — Eski süpürgeyi dama atarlar.
 4652 — Eski şehire yeni âdet.
 4653 — Eski un çuvaldır, vurdukça tozar.
 4654 — Eski varlık varlıktır, yenisinin başı çorludur.
 4655 — Eskici Kasbar.
 4656 — Eskiler Bit pazarına.
 4657 — Eskisi süprüntülüğe.
 4658 — Eskiye itibar olsaydı bit pazarına nur yağardı.
 4659 — Eskiye çıfıta (cühuda) satarlar.
 4660 — Esması gökten iner.
 4661 — Esması yandı sofunun.
 4662 — Esmayı üstüne sıçrattı.
 4663 — Esmedi bir dem ki rüzgârı bahtımın, kaldı bu dil har-
 manında daneler saman ile.
 4664 — Esmere al bağla karşısına geç ağla.
 4665 — Esmeyince kıpırdamaz.
 4666 — Esnaf, esnaf bozuntusudur.
 4667 — Esnek esnek getirir; esnek uyku getirir; ne olduysa sa-
 manlıktaki kocakarıya oldu.
 4668 — Esrik devenin çulu eğri gerek.
 4669 — Esti savurdu, âlemi yaktı kavurdu.
 4670 — Esvab kabası.
 4671 — Esvabı üzerinden düşer endamsız.
 4672 — Esvap düşkünü.
 4673 — Esvap elvan öğretir, para akıl.
 4674 — Eşeğe binmek bir ayıp, çşekten düşmek iki ayıp.
 4675 — Eşeğe gücü yetmeyen semerini döver.
 4676 — Eşeğe semeri yük değil.
 4677 — Eşeğe sormuşlar “Bugün kante gidersin?” “Onu modul
 bilir” demiş.
 4678 — Eşeğe ters binenin hali budur.
 4679 — Eşeği bağla, işini sağla.
 4680 — Eşeği berk bağla, komşuya hırsız etene.
 4681 — Eşeği boyayıp babasına satmış.
 4682 — Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir.
 4683 — Eşeği düğüne çağırılmışlar, ya odun eksik, ya su demiş.

- 4684 — Eşegi ıssı (sahibi) dediği yere bağla.
 4685 — Eşegi sa (sağlam) kazığa bağla, sonra Tanrıya ısmarla.
 4686 — Eşegi sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin.
 4687 — Eşegi yedi, kuyruğuna gelince naz eder.
 4688 — Eşegi yoldan çıkararak sıpasının oynaması.
 4689 — Eşegin adı sakar, kendi adını bana takar.
 4690 — Eşegin anırmazı olmaz.
 4691 — Eşegin anırtısı kendine hoş gelir.
 4692 — Eşegin canı yanınca, attan yörük olur.
 4693 — Eşegin hesabı başka, eşekçinin başka.
 4694 — Eşegin kulağını kesmekle küheylan olmaz.
 4695 — Eşegin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır.
 4696 — Eşegin kuyruğunu kalabalıkta kesince kimi uzun der, kimi kısa.
 4697 — Eşegin ölümü ite düğündür.
 4698 — Eşegin ölümü sudandır.
 4699 — Eşegin semeri kendine yük gelmez.
 4700 — Eşegin sözüne inanır da bana inanmaz.
 4701 — Eşeginden çulu yeğdir.
 4702 — Eşegine bakmaz da Hasan dağına oduna gider.
 4703 — Eşegini maldan sayar.
 4704 — Eşek altın yular taksa; yine eşek yine eşek.
 4705 — Eşek arısı gibi bal yapmaz.
 4706 — Eşek arısı gibi vızlar.
 4707 — Eşek at olmaz, ciğer et olmaz.
 4708 — Eşek atın ne yoldaşı, yoksul beyin ne kardeşi.
 4709 — Eşek baş olunca encam hayr olmaz.
 4710 — Eşek bile bir düştüğü yere bir daha düşmez.
 4711 — Eşek bile makamla anırır.
 4712 — Eşek büyüdü, semer küçüldü.
 4713 — Eşek çamura batınca yol gösteren çok olur.
 4714 — Eşek dağda ölür, zararı eve gelir.
 4715 — Eşek değil mi sürme ile yürür.
 4716 — Eşek dokuz türlü yüzme bilir, ırmak kenarına gelince hepsini unuttur.
 4717 — Eşek eşegi borç kaşır.
 4718 — Eşek eşegi ödünç kaşır.
 4719 — Eşek eşekten kalırsa, ya kulağı ya kuyruğu.
 4720 — Eşek eti diri iken tatlıdır.
 4721 — Eşek hoşaftan ne anlar suyunu içer tanesini bırakır.

- 4722 — Eşek ile gitme yola, başına gelir belâ.
 4723 — Eşek karpuz kabuğu gördü.
 4724 — Eşek kocamakla tavla başı olmaz.
 4725 — Eşek küçüktür ama dokuz deveyi yeder.
 4726 — Eşek küle, gül bülbüle âşıktır.
 4727 — Eşek parasını çıkarırsa kırk para ziyade eder.
 4728 — Eşek sudan gelinceye kadar.
 4729 — Eşek yine eşektir atlastan çulu olsa.
 4730 — Eşek yine o eşek amma çulu değişmiş.
 4731 — Eşek yüklü olunca anırmaz.
 4732 — Eşekli pazar, mideyi bozar.
 4733 — Eşeksiz ahıra döndü.
 4734 — Eşekten doğma katır ne hal bilir ne hatır.
 4735 — Eşekten düşmek attan düşmekten tehlikelidir.
 4736 — Eşin altın yanında, işin üstün yanında.
 4737 — Eşini ağlatan gülmemiş.
 4738 — Eşini, aşını, işini bil.
 4739 — Eşkin at yemini arttırır.
 4740 — Et giren yere dert girmez.
 4741 — Et ile tırnak, ara yere giren kırnak.
 4742 — Et ile tırnak arasına girilmez.
 4743 — Et ile tırnak arasında giren kıymıktır.
 4744 — Et kafalı.
 4745 — Et kanlı, yiğit canlı gerek.
 4746 — Et lokması can sefası.
 4747 — Et ne kadar arık olsa, ekmek üstünde yaraşır.
 4748 — Et pişer azalır, kocanın çehresin saz alır!
 4749 — Ete bakma dona bakma, içindeki cana bak.
 4750 — Eteği belinde.
 4751 — Eteği düşük savruk.
 4752 — Eteği peşine uymaz.
 4753 — Etekleri ıslık çalar.
 4754 — Etekleri tutuştu.
 4755 — Etekleri tutuşur, fırsat geçer.
 4756 — Etekleri zil çalıyor.
 4757 — Eti benim kemiği senin.
 4758 — Eti senin, kemiği benim.
 4759 — Etini yer, kemiğine göz diker.
 4760 — Etli tırnaklı, ayrılmaz.
 4761 — Etme bulma dünyası.

- 4762 — Etme bulma, eden bulur, inleyen ölür.
 4763 — Etme bulursun, satma kalırsın .
 4764 — Etme bulursun, sonra pişman olursun.
 4765 — Etme komşuna gelir başına.
 4766 — Ettiği hayır, ürküttüğü kurbağaya değmez.
 4767 — Ettiği yoluna geldi.
 4768 — Ettiğini etmek kâfirlik.
 4769 — Ettiklerini sineye çeker.
 4770 — Ettin bir hayır, tut bacağından ayır.
 4771 — Ev alma, kendine komşu al.
 4772 — Ev başına bir yumurta, o da köylü verirse.
 4773 — Ev başına, hayat uşağına!
 4774 — Ev sahibi çorbanın tuzsuz olduğunu bilir.
 4775 — Ev sahibi kurnazdır, pastırmayı ince doğrar, misafir daha kurnaz ikişer üçer yutar.
 4776 — Ev sahibi misafirin hizmetkârıdır.
 4777 — Ev sahibi mülk sahibi hani bunun ilk sahibi?
 4778 — Ev sahibinin bir evi, kiracının bin evi var.
 4779 — Ev sahibinin köpeği baş sedire çıkar.
 4780 — Ev yanmış amma borç bacadan kaçmış.
 4781 — Ev yap, ev yıkma.
 4782 — Ev yapanla, evlenene Tanrı yardımcısıdır.
 4783 — Ev yapılı, bağ dikili.
 4784 — Ev yeni, duvar yeni, eleğim seni nereye asayım?
 4785 — Ev yıkanın evi olmaz.
 4786 — Evceğizim, evceğizim sen bilirsin halceğizim.
 4787 — Evde bir kez ölünce yabanda bin kez öl.
 4788 — Evde bir olunca yabanda bin olsun.
 4789 — Evdeki hesap çarşıya uymaz.
 4790 — Evdeki pazarlık çarşıya uymaz.
 4791 — Eve hırsız girdikten sonra kapıya kilit asar.
 4792 — Evi delikle baca, milleti hacı ile hoca yıkar.
 4793 — Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet.
 4794 — Evi ev eden kadındır.
 4795 — Evi yanmış çıfıt karısı gibi yaygara eder.
 4796 — Evin büyük ise yanına çalı yığ.
 4797 — Evin ekşi mayasını kesti.
 4798 — Evinde ekmeği yer, elin damında ürür.
 4799 — Evinde rahat olmayan dünya cehennemindedir.
 4800 — Evini tamir etmeyenin, kendi başına yıkılır.

- 4801 — Evini temiz tut misafir gelir, vücudunu temiz tut ölüm gelir.
- 4802 — Evinin hüccetini verecek.
- 4803 — Evlâdı olmayanda merhamet olmaz.
- 4804 — Evlât acısı gibi.
- 4805 — Evlenene, ev yapana Allah yardımcıdır.
- 4806 — Evlenmesi bir alaca kuş, geçinmesi bora ile kış.
- 4807 — Evli evinde, köylü köyünde gerek.
- 4808 — Evli evine, evsiz saman damına.
- 4809 — Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine.
- 4810 — Evliya devesi.
- 4811 — Evliya hopladı bizim avluya.
- 4812 — Evliyalık satar.
- 4813 — Evvel can, sonra canan.
- 4814 — Evvel can sonra cihan.
- 4815 — Evvel düşün, sonra söyle.
- 4816 — Evvel görüş, sonra biliş.
- 4817 — Evvel hesap, sonra kasap,
- 4818 — Evvel içen öne düşer.
- 4819 — Evvel kaçan kurtulur.
- 4820 — Evvel kavi, sonra savul.
- 4821 — Evvel komşusunu bul sonra yurdunu tut.
- 4822 — Evvel pazara pazar yetmez.
- 4823 — Evvel selâm sonra kelâm.
- 4824 — Evvel taam sonra kelâm.
- 4825 — Evvel yediğin hurmalar, sonra yüzünü tırmalar.
- 4826 — Evvel zahmet çeken, sonra rahat eder.
- 4827 — Evvelce ar idi, şimdi kâr oldu.
- 4828 — Evveli de beyaz, ahiri de beyaz.
- 4829 — Evveli de Şam ahiri de Şam.
- 4830 — Evvelinde düşünmeyen sonra pişman olur.
- 4831 — Evvelki bereketten ay aydınlığı kalıptır.
- 4832 — Ey abdal, ey derviş, akçe ile biter her iş.
- 4833 — Ey âşık, mihnetzade oldukça bunarsın.
- 4834 — Ey birader dinle pendim varsa malın sakla pek, kalırsa düşmana kalsın dosta muhtaç olma tek.
- 4835 — Ey gül, gelelim çam kertmesine.
- 4836 — Ey palamut ağacı yılda bir yemiş verirsin o da debbağ-lar harcı.
- 4837 — Eysiz arslan.

- 4838 — Eversiz ata yük olmaz.
 4839 — Eyüp oynacağı mı bu?
 4840 — Eyüp sabrı!
 4841 — Eyüp sabrı her kula müyesser değil.
 4842 — Eyyam ola yel ese.
 4843 — Eyyam reisi.
 4844 — Eyyam sana uymazsa sen eyyama uy.
 4845 — Ez de suyunu iç.
 4846 — Ezharı taksim ettiler gül düştü hârım payına.
 4847 — Ezilip büzüldüğüne değmez.
 4848 — Ezilir büzülür yine düzelir.
 4849 — Eziyetsiz iş olmaz.

— F —

- 4850 — Fahiş faize, batakcı müşteri.
 4851 — Faizli para gibi yerinden kımıldamaz.
 4852 — Faizli para ürer.
 4853 — Faka bastı.
 4854 — Faka koyacak dane yok.
 4855 — Faka takmaya ekini yok, at değirmeninde nöbet sorar.
 4856 — Fakir adam hazır şeytan.
 4857 — Fakir, eline bakarsa, sen kesene bak.
 4858 — Fakire itibâr yoktur.
 4859 — Fakire itibâr yoktur, hemen izzet olur baya.
 4860 — Fakiri doyur da ne yapacağını düşünme.
 4861 — Fakirin tesellisi ölümdür.
 4862 — Fakirin yüzü siyahtır, amma heybesi doludur.
 4863 — Fakirlik ateşten gömlektir.
 4864 — Fakirlik ayıp değildir, tembellik ayıptır.
 4865 — Fakirlik, uğruluğa bâistir.
 4866 — Fal bakar, açlıktan nefesi kokar.
 4867 — Fal yalancı, gönül eğlenci.
 4868 — Fala inanma falsız da kalma.
 4869 — Falcı değilim ya.
 4870 — Falcı falcıya fend etmez.
 4871 — Faltaşı gibi gözü açılmış.
 4872 — Fâni dünya hoştur amma, âkıbet mevt olmasa.
 4873 — Fâni dünyaya temel mi kalacak?
 4874 — Fâniye itimat olmaz.

- 4875 — Fare çıktığı deliğı bilir.
 4876 — Fare deliğı sığmamış, bir de kuyruğına kabak bağlamış!
 4877 — Fare deliğı bin altınadır.
 4878 — Fare düşse başı ayrılır!
 4879 — Fare geçer yol olur.
 4880 — Fare gibi bir gözü delikte.
 4881 — Fare gibi delikten deliğe kaçar.
 4882 — Fare gibi hem ısırır hem üfler.
 4883 — Fare gibi her delikten baş gösterir.
 4884 — Fare gibi kaçacak delik arar.
 4885 — Fare kaçmayınca delik görünmez.
 4886 — Fare kapana tutuldu.
 4887 — Farfaralıkla takke kapılmaz.
 4888 — Farzdan evvel farz var, namazdan evvel boğaz var.
 4889 — Fasulye gibi kendini nimetten sayar.
 4890 — Fatihayı bastırdık.
 4891 — Fatmacığın pazarda adı olmaz.
 4892 — Fayda, zarar hesap başında belli olur.
 4893 — Fayda zararın kardeşidir.
 4894 — Faydası yoksa zararı da yok ya.
 4895 — Faydasız baş mezara yaraşır.
 4896 — Faydasız dosttan faydalı düşman yeğdir.
 4897 — Faydasız duaya âmin denmez.
 4898 — Faydasız evliyanın, kubbesi başına yıkılsın.
 4899 — Faydasız hısımdan faydalı hasım yeğdir.
 4900 — Fayrabı kesildi gitti.
 4901 — Fazilet Cenab-ı Hakkın ihsanıdır.
 4902 — Fazilet kendini gösterir.
 4903 — Fazla aş, ya karın ağrıtır ya baş.
 4904 — Fazla mal göz çıkarmaz.
 4905 — Fazla naz âşık usandırır.
 4906 — Fazlası haram.
 4907 — Feleğe baş eğmez.
 4908 — Feleğin çenberinden geçmiş.
 4909 — Feleğin her işi tersinedir.
 4910 — Feleğin meşrebi dönektir.
 4911 — Feleğin zoruna oyun kâr etmez.
 4912 — Felek adama her zaman yâr olmaz.
 4913 — Felek, deli Mustafaya yâr olmadı.
 4914 — Felek deme, dibi çıkmış elek.
 4915 — Felek düşkünü.

- 4916 — Felek ile dövüşen, akıbet bekler.
 4917 — Felek, kimine kavun yedirir, kimine kelek.
 4918 — Felek nazarında kelek bile değil.
 4919 — Felek sillesini yemiş.
 4920 — Felek vakit olur adama kelek sattırır.
 4921 — Fellâh bilmez, Allah bilir.
 4922 — Fellahın dediği olmaz Allahın dediği olur.
 4923 — Fena gelmeyince iyiliğin kadri bilinmez.
 4924 — Fena haber tez duyulur.
 4925 — Fena insanlarla musahabetten ise uzlet her halde hayırlıdır.
 4926 — Fenadan fena var.
 4927 — Fener, felek gibi döner.
 4928 — Feneri nerede söndürdün?
 4929 — Ferah ile yenirse soğanla ekmek, haltetmiş baklava ile börek.
 4930 — Ferdaya salar.
 4931 — Ferdaya salma kimsenin kârın, ne bilirsin ne olur yarın.
 4932 — Fer'in kesreti aslın metanetini isbat eder.
 4933 — Fermanlı deli.
 4934 — Fermansızdır, söz dinlemez.
 4935 — Fersah fersah üstadını geçti.
 4936 — Feryad ile figanı ayyuka çıktı.
 4937 — Fes düştü, kel açıldı.
 4938 — Fesat başı.
 4939 — Fesat kaynatmış.
 4940 — Fesat kumkuması.
 4941 — Fesat kumkuması Ceneviz sandalı.
 4942 — Fesadın şerrinden Allah korusun.
 4943 — Fetanet kendini bildirir.
 4944 — Fattan insanın sözünden ziyade gözüne bakmalı.
 4945 — Fetvasını almış.
 4946 — Fetvaya yalnız giden bıyıklarını burarak çıkar.
 4947 — Fetvayı anlatışa göre verirler.
 4948 — Fıçı dibi.
 4949 — Fıçı gibi.
 4950 — Fıkır fıkır kaynıyor.
 4951 — Fıkırdaklı bir güzel.
 4952 — Fındık fıstık kırmakla düşman gözü çıkmaz.
 4953 — Fındık kurdu.

- 4954 — Fındıkçının terazisi olmaz.
 4955 — Fırıldak çevirdi.
 4956 — Fırıldak gibi döner.
 4957 — Fırın küreği.
 4958 — Fırsat düşünün.
 4959 — Fırsat elde iken kaçırma.
 4960 — Fırsat, ganimet.
 4961 — Fırsat gözetir.
 4962 — Fırsat iyi ile kötünün mihengidir.
 4963 — Fırsat, rüzgâra benzer marifet onu geçerken tutmalıdır.
 4964 — Fırsat rüzgâra benzer, marifet onu iğtinam etmektir.
 4965 — Fırsat yoksulu.
 4966 — Fırsatı fevt etme.
 4967 — Fırsatı ganimet bilmeli.
 4968 — Fırsattan istifade.
 4969 — Fırtınada mahya kandili gibi sallanır.
 4970 — Fıs geçti.
 4971 — Fıstık gibi semiz.
 4972 — Fıstıkî makam ağır ezgi.
 4973 — Fidan boylu.
 4974 — Fil gibi.
 4975 — Fil gibi yedikçe yer, karnı doymaz.
 4976 — Filân yerin somunu büyükmüş torbayı küçük al.
 4977 — Filden korkmam, lâkin zürafadan korkarım.
 4978 — Fincan gibi, gözleri dışarı fırlamış.
 4979 — Fincancı katırlarını ürkütmüş.
 4980 — Firavun gibi sözünden dönmez.
 4981 — Firavun inadı.
 4982 — Firkatin sonu vuslattır.
 4983 — Fiskos etti.
 4984 — Fitil fitil burnundan geldi!
 4985 — Fitili aldı.
 4986 — Fitili alırken mumu söndürür.
 4987 — Fitili çıkmış gecelik kavuğu bir de saltanat.
 4988 — Fitili yuttu.
 4989 — Fitne kumkuması, cimsime karpuzu.
 4990 — Fitne olan yılanı benzer, uyandırmamalı!
 4991 — Fitne sözüne kapılmaz.
 4992 — Fodlacı.
 4993 — Fol yok ortada yumurta yok.

- 4994 — Fol yok yumurta yok çok tavuğum çok.
 4995 — Foyası meydana vurdu.
 4996 — Fukara babası.
 4997 — Fukara kalbine her kim dokuna, dokuna sinesi Allah okuna.
 4998 — Fukaradan sakın geç, devletliye dokun geç.
 4999 — Fukaralara veren Allaha verir.
 5000 — Fukaranın ahi tahttan indirir şahı.
 5001 — Fukaranın başı ucunda oturmaktan zenginin ayağı ucunda ölmek yeğdir.
 5002 — Fukaranın cebi boş, kalbi doludur.
 5003 — Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.
 5004 — Fukaranın tavuğu, zenginin atı kıymetli olur.
 5005 — Fukaraya veren, Cenab-ı Kübra'ya ödünç vermiş gibi olur.
 5006 — Fukarayı deve üstünde yılan ısıtır.
 5007 — Fukarayı yaşatan mâlihülyadır.
 5008 — Fülûs mafiş.
 5009 — Fülûs-i ahmere muhtaç.
 5010 — Fûriat ile uğraşmaktan asla hizmet evlâdır.
 5011 — Fûrumâyeden kerem olmaz.
 5012 — Fûrumâyelerle düşüp kalkanın hesabı.
 5013 — Fûrumâyenin lütfundan, asilin kahrına kaç.
 5014 — Fûtur getirme, fütursuzluk etme!
 5015 — Fütüvvet erlere yaraşır.

— G —

- 5016 — Gafil avladı.
 5017 — Gafil baş, düşmana aş olur.
 5018 — Gafil çobana dağ taş kurt kesilir.
 5019 — Gafil kuşun avcısı çok olur.
 5020 — Gafile kelâm, nâfile kelâm.
 5021 — Gaflet, çeşm-i insanın perdesidir.
 5022 — Gaflet gözüün perdesidir.
 5023 — Gaflet insan içindir.
 5024 — Gaflet olmasa insan evliya olur.
 5025 — Gafletin sonu nedamettir.
 5026 — Gaibi Allahtan başka kimse bilmez.
 5027 — Gaibi bilse yerden mal çıkarır.

- 5028 — Gailesi başından aşmış.
 5029 — Gailesiz baş terkide olsa gerek.
 5030 — Gailesiz baş yerin altında.
 5031 — Galip olan mağlup da olabilir.
 5032 — Galip sayılır o yolda mağlup.
 5033 — Gam ile kasavet ömür törpüsüdür.
 5034 — Gam tutmaz tasasız Raziye.
 5035 — Gamı def, parayı sarf etmeli.
 5036 — Gammaz olmasa tilki pazarda gezer.
 5037 — Gamsız kasavetsiz insan olmaz.
 5038 — Garib kuşun yuvasını Tanrı yapar.
 5039 — Garibe aşına olmaz.
 5040 — Garibe bir selâm bin altın yerine geçer.
 5041 — Garibin dostu olmaz.
 5042 — Garibin duası makbuldür.
 5043 — Garibin parası pul, karısı dul.
 5044 — Garibin yardımcısı Allah.
 5045 — Garibin yeri ya han, ya külhan.
 5046 — Garip çingenenin nesne gerek gümüşlü zurna!
 5047 — Garip garibe sahip çıkar.
 5048 — Garip ilin şenliği bu kadar olur.
 5049 — Garip itin kuyruğu bacağı arasında gerek.
 5050 — Garip kuşun yuvasını Hazreti Allah yapar.
 5051 — Garip yiğitin dili kısa, boynu eğri olur.
 5052 — Gâvur inadı tuttu.
 5053 — Gâvura kızıp da oruç bozmaya benzer.
 5054 — Gâvurdan vefa, zehirden şifa.
 5055 — Gâvurun tenbeli keşiş, müslümanın tenbeli derviş.
 5056 — Gayret dayıya düştü.
 5057 — Gayret her müşküle galebe eder.
 5058 — Gayret imandandır.
 5059 — Gayret komuyor der de, eder gıybet-i ahhap.
 5060 — Gaza malı.
 5061 — Gazal-i vahşi gibi insan görünce taştan taş seğırtir.
 5062 — Gazanız mübarekî.
 5063 — Gazap gelince akıl gider.
 5064 — Gazap her fenalığın başıdır.
 5065 — Gazap ile kalkan zararlar oturur.
 5066 — Gazı Boşnak gibi söz anlatılmaz oldu.
 5067 — Gaziler helvasına turşu dayadı.

- 5068 — Gece kaim, gündüz saim.
 5069 — Gece muma, gündüz güne zararı var.
 5070 — Gece silâhlı, gündüz külâhlı.
 5071 — Gece uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez.
 5072 — Gece yavaş, gündüz hızlı söylemekte beis yoktur.
 5073 — Geceler gebedir.
 5074 — Gecenin karnı büyüktür, ne doğuracağı bilinmez.
 5075 — Gecenin en karanlık vakti sabaha yakın olan zamandır.
 5076 — Geç olsun, güç olmasın.
 5077 — Geçen geçti, gelene bak.
 5078 — Geçen ömür geri gelmez.
 5079 — Geçen sene bir yalan söylemiş, bu yıl kendi inanır.
 5080 — Geçer akçe.
 5081 — Geçinmeye gönlü yok ki adını öğrensin.
 5082 — Geçit bilmezsen köprüye dolan.
 5083 — Geçme nâmerd köprüsünden ko aparsın su seni.
 5084 — Geçmiş günler. ömürden sayılmaz.
 5085 — Geçmiş yağmura kebe tutma.
 5086 — Geçmiş zaman olur ki, hayali cihan değer.
 5087 — Geçmişe mazi derler.
 5088 — Geçmişe mazi, yenmişe kuzu.
 5089 — Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.
 5090 — Geçti bülbül geçti gül, ister ağla gül.
 5091 — Gel demek kolay, git demek güç.
 5092 — Gel demek var, git demek yok.
 5093 — Gel denilen yere gitmeğe âr eyleme. Gelme denilen yere gidip de yerini dar eyleme.
 5094 — Gel zaman git zaman.
 5095 — Geldi gitti tahtasına döndü.
 5096 — Geldi kazzaz, gitti bezzaz.
 5097 — Geldi kovulmaz, doğdu boğulmaz.
 5098 — Geldi safiye, gitti kafiye.
 5099 — Geldikte kaza dilde-i dâniş kör olur.
 5100 — Geldisi gittisi.
 5101 — Geleceği varsa göreceği de vardır.
 5102 — Gelecek deveden gelen tavuk yeğdir.
 5103 — Gelecek kaza onunla savulsun.
 5104 — Gelen bilmez gidenden haber gelmez.
 5105 — Gelen geçer, konan göçer.
 5106 — Gelen gelsin saadetle, giden gitsin selâmetle.

- 5107 — Gelen gidene rahmet okutur.
 5108 — Gelen gideni aratır.
 5109 — Gelen kısmetiyle gelir.
 5110 — Gelen misafire git denilmez.
 5111 — Gelen paşam, giden ağam.
 5112 — Gelin altın kürsü getirmiş, çıkmış üstüne kendi oturmuş.
 5113 — Gelin ata binmiş ya nasib, kim bilir kime münasib.
 5114 — Gelin atta kısmeti yatta.
 5115 — Gelin babasına: “Hem ağlarım, hem giderim..” demiş.
 5116 — Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan.
 5117 — Gelin eşikte, oğlan beşikte.
 5118 — Gelin gitti yerine kalan kızlar yerine.
 5119 — Gelin güvey olmak.
 5120 — Gelin odası gibi.
 5121 — Gelin odası ziynetli olur.
 5122 — Gelini arabaya bindirmişler “ya nasib” demiş.
 5123 — Gelinin dini yok, kaynananın imanı.
 5124 — Gelinliği pekmez sandım, yüreğimi yakmaz sandım.
 5125 — Gelirse hane boş, gelmezse daha hoş.
 5126 — Gelişatı belli.
 5127 — Gelişine göre var işim, tarhana bulgur aşım.
 5128 — Gelmek iradet, gitmek icazet iledir.
 5129 — Gelmek misafirin, gitmek hane sahibinin elinde.
 5130 — Gelmesi ile gitmesi bir oldu.
 5131 — Gem aldırmadı.
 5132 — Gem almayan atın ölümü yakındır.
 5133 — Gemi arslanı gibi.
 5134 — Gemi azıya aldı.
 5135 — Geminin selâmeti dümencinin elinde.
 5136 — Gemisini batıran sandalını aramaz.
 5137 — Gemisini kurtaran kaptandır.
 5138 — Gemiye binmeyen Tanrı korkusu bilmez.
 5139 — Gemiye binmeyince navlun verilmez.
 5140 — Gemiye batıran iki kaptandır.
 5141 — Gemisiz ata dizgin olmaz.
 5142 — Genci gence ver de rızıklarını Allah verir.
 5143 — Genç beye hizmet güçtür.
 5144 — Genç beyle, küheylân atla geçinmek güç.
 5145 — Gençliğin kıymeti bilinse kocahğın şikâyeti az olur.

- 5146 — Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir.
 5147 — Gençlik uçar kuştur.
 5148 — Gençlik uçar kuştur, ihtiyarlık naçar iştir.
 5149 — Gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta yoksulluk güçtür.
 5150 — Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan.
 5151 — Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı.
 5152 — Gençlikten kocalığa sağlık saklamalı.
 5153 — Gerdeğe kim girdi ise sarı aşı o yesin.
 5154 — Gerdek gecesi geri kalmaz.
 5155 — Gerekliyi gerekmez iken saklamalı.
 5156 — Getir varlığı, göstereyim karılığı.
 5157 — Getirince el getirir, yol getirir, sel getirir, götürünce el götürür, yol götürür, sel götürür.
 5158 — Gezen ayağa taş düşer.
 5159 — Gezen kurt aç kalmaz.
 5160 — Gezenin karnı işler, oturanın başı.
 5161 — Gezmekten hevesini alsa deli alır.
 5162 — Gıpta memduh, haset makduhtur.
 5163 — Gırbal ile su taşınmaz.
 5164 — Gıybet haramdır.
 5165 — Giden gülsün gelen gülsün, azrail ettiğin bulsun.
 5166 — Gidene dur olmaz.
 5167 — Gidene uğurlar ola.
 5168 — Gidenin izine, gelenin yüzüne!
 5169 — Giderayak.
 5170 — Gidip gelmemek, gelip bulmamak var.
 5171 — Girdisi çıktısı.
 5172 — Gireceğini düşünme, çıkacağını düşün.
 5173 — Girilmez efendi ile kul arasına.
 5174 — Girmedeği bir Gerede zindanı kaldı.
 5175 — Girmeden evvel çıkacağını düşün.
 5176 — Girye bana, hande sana.
 5177 — Gitti bezzaz, geldi kazzaz.
 5178 — Gitti gider dâhi gider.
 5179 — Gittiği Antep, yediği pekmez.
 5180 — Gizli boğaya gelen aşikâr buzağılar.
 5181 — Gizli sıtma.
 5182 — Göç borusu çalındı.
 5183 — Göge bakma halk başına üşer.
 5184 — Göge direk, denize kapak olmaz.

- 5185 — Göge merdiven kurmak.
 5186 — Gögsünü taşlarla dövdü.
 5187 — Göğün direklerini aldı.
 5188 — Göğün muslukları açıldı.
 5189 — Göğüs germek.
 5190 — Göğüs göğüse.
 5191 — Göğüs kabartmak.
 5192 — Gök ağlamayınca yer gülmez.
 5193 — Gök boncuk kimde ise gönlüm ondadır.
 5194 — Gök demir, yer bakır.
 5195 — Gök demire gark olmuş.
 5196 — Gök gibi gürleyip şimşek gibi çakar.
 5197 — Gök güremeyince Allah Allah demez.
 5198 — Gök kandil sarhoş.
 5199 — Gök keçinin, gök kulağı.
 5200 — Gök keşiyi gören içi dolu yağ sanır.
 5201 — Gökçe boncuk kimde ise benim gönlüm ondadır.
 5202 — Gökte ararken yerde buldu.
 5203 — Gökte yıldız sayılır, o sayılmaz.
 5204 — Gökteki yıldız bana ondan yakındır.
 5205 — Gökteki yıldıza akçe diye kement atar.
 5206 — Gökten ne yağar ki yer kabul etmez.
 5207 — Gökten yere mi, yerden göge mi?
 5208 — Gökyüzünde düğün var deseler kadınlar merdiven kur-
 maya kalkar.
 5209 — Gölge düştüğü yeri belli eder.
 5210 — Gölge etme başka ihsan istemem.
 5211 — Göl gelenemediğim ağaç kurusun.
 5212 — Gölgesi üzerimizden eksik olmasın.
 5213 — Gölgesinden bile korkar.
 5214 — Gölgesiz ağacın meyvesi de lâzım değil.
 5215 — Gölgesiz kavak ağacı.
 5216 — Gölüne göre balığı.
 5217 — Gömlek kaftandan yakın.
 5218 — Gön yufka yerinden delinir.
 5219 — Gönlün yazı var, kışı var.
 5220 — Gönlüne bir ok saplandı.
 5221 — Gönlüne danış.
 5222 — Gönlünün arzusuna tâbi.
 5223 — Gönül açıklığı.

- 5224 — Gönül almak.
- 5225 — Gönül azabı.
- 5226 — Gönül başa belâdır.
- 5227 — Gönül bilen hicran bilir.
- 5228 — Gönül bir hü mâdır, istediği yere konar.
- 5229 — Gönül bir sırça saraydır kırılırsa yapılmaz.
- 5230 — Gönül çocuğa benzer, gördüğünü durmayıp ister.
- 5231 — Gönül dostunu bilir.
- 5232 — Gönül eğlencesi kuru kestane.
- 5233 — Gönül evi düğün evinden kalabalıktır.
- 5234 — Gönül hoşluğu.
- 5235 — Gönül hoşluğu ile olur ibadet.
- 5236 — Gönül hüküm altına girmez.
- 5237 — Gönül ister, yüz utanır.
- 5238 — Gönül kalmak.
- 5239 — Gönül kalsın, yol kalmasın.
- 5240 — Gönül kimi severse güzel odur.
- 5241 — Gönül kocamaz.
- 5242 — Gönül kolay düştüğü yerden güç kalkar.
- 5243 — Gönül var otluğa konar, gönül var çöplüğe konar.
- 5244 — Gönül yapmak arş yapmaktır.
- 5245 — Gönülden gönüle yol vardır.
- 5246 — Gönülden kopan, ihsânın hayırlısıdır!
- 5247 — Gönüldendir şikâyet, kimseden feryadımız yoktur.
- 5248 — Gönüle kötek olmaz, aşığa edep.
- 5249 — Gönülsüz davara giden köpekten hayır çıkmaz.
- 5250 — Gönülsüz köpek av avlamaz.
- 5251 — Gönülsüz namaz göklere ağmaz.
- 5252 — Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş.
- 5253 — Gönülün yazı var, kışı var.
- 5254 — Gör geç demişler, sür git dememişler.
- 5255 — Gördüğüne çengel atar.
- 5256 — Gördüğünü koyup işittiğine gitme.
- 5257 — Gördün deli, savul geri.

- 5258 — Gördün yemek, daha ne demek.
 5259 — Göre göre bahadır olur.
 5260 — Görelim ayine-i devran ne gösterir.
 5261 — Gören gözün hakkı vardır.
 5262 — Görgü ilmin haşyesidir.
 5263 — Görgüsüz adam.
 5264 — Görgüsüzün ekmeği yenir de misafiri ağırlanmaz.
 5265 — Görmedi, gördü, bayıldı öldü.
 5266 — Görmeyenin oğlu olmuş tutmuş kolunu koparmış.
 5267 — Görmeyince yüzünü, harcedemem sözümü!
 5268 — Görümce yüzünü, görmeyin ölünce.
 5269 — Görünen dağa tez ulaşılır.
 5270 — Görünen köy kılavuz istemez.
 5271 — Görünen köyün uzağı olmaz.
 5272 — Görünür görünmez kazadan Tanrı saklasın.
 5273 — Görünüşe aldanma.
 5274 — Görür ama görmezlenir.
 5275 — Görür göz, tutar el.
 5276 — Göster gübreligini, nasıl çiftçi olduğunu söyleyeyim.
 5277 — Götürü pazar, mideyi bozar.
 5278 — Göz açmaya vakti yok.
 5279 — Göz ağrısı.
 5280 — Göz atmak.
 5281 — Göz bakar, su akar.
 5282 — Göz bir penceredir, gönüle bakar.
 5283 — Göz boyayıcı.
 5284 — Göz dağı verdi.
 5285 — Göz değil, çıra budağı.
 5286 — Göz derya, seyir bedava.
 5287 — Göz dikti.
 5288 — Göz etmek.
 5289 — Göz görmeyince gönül katlanır.
 5290 — Göz görmez, yüz utanmaz.
 5291 — Göz görür, gönül çeker.

- 5292 — Göz göze.
 5293 — Göz gözü görmüyor.
 5294 — Göz hapsine aldı.
 5295 — Göz iki, ağız tek, çok görüp, çok dinleyip, az söylemek gerek.
 5296 — Göz kapıyor.
 5297 — Göz kararı.
 5298 — Göz koymak.
 5299 — Göz kulak olur.
 5300 — Göz yummak
 5301 — Göz yumup açıncaya kadar fırsat vakti geçer.
 5302 — Gözde olmak.
 5303 — Gözde tutmak.
 5304 — Gözden çıkarmak.
 5305 — Gözden düştü.
 5306 — Gözden ırak olan gönülden de ırak olur.
 5307 — Gözden sürmeyi çeker.
 5308 — Göze almak.
 5309 — Göze batmak.
 5310 — Göze gelmek.
 5311 — Göze, girer ocak dumanı gibi.
 5312 — Göze yasak olmaz.
 5313 — Gözler aydın.
 5314 — Gözleri evinden dışarı fırlamış.
 5315 — Gözleri fal taşı gibi açıldı.
 5316 — Gözleri velfecr okuyor.
 5317 — Gözlüye gizli yoktur.
 5318 — Gözü aç.
 5319 — Gözü açık.
 5320 — Gözü açık gitmek.
 5321 — Gözü ardında.
 5322 — Gözü bağlı.
 5323 — Gözü dönmek.
 5324 — Gözü geride kalmış.

- 5325 — Gözü gözüme ilişti.
 5326 — Gözü ısıyor.
 5327 — Gözü kapalı.
 5328 — Gözü kızdı.
 5329 — Gözü pek.
 5330 — Gözü perdelidir, görmez.
 5331 — Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz.
 5332 — Gözü yaşlı.
 5333 — Gözümüzü açalım yoksa açarlar.
 5334 — Gözün ile gördüğünü eteğin ile ört.
 5335 — Gözün siperi eldir.
 5336 — Gözün üstünde kaşın var dedirtmez.
 5337 — Gözünden ateş çıktı.
 5338 — Gözüne dizine dursun.
 5339 — Gözüne görünecek belâ var.
 5340 — Gözüne kestirmek.
 5341 — Gözüne koruk suyu.
 5342 — Gözünü budaktan sakınmaz.
 5343 — Gözünü toprak doyursun.
 5344 — Gözünü yumdu, kıymeti bilindi.
 5345 — Gözünün bebeğine bastı.
 5346 — Gözünün içine bakar.
 5347 — Gulyabani gibi insanın tepesine biner.
 5348 — Gurbet adamı terbiye eder.
 5349 — Gurbet adı bet.
 5350 — Gurbet meşakkattir.
 5351 — Gurbette geçen ömür, değildir.
 5352 — Gurbette övünmek hamamda türkü çağırmaya benzer.
 5353 — Gurbette taş a yaslanmayan evindeki halının kıymetini bilmez.
 5354 — Güce gitmek.
 5355 — Gücü, gücü yetene mi şahım?
 5356 — Güç belâ.
 V 5357 — Güç ile almak var, güç ile vermek yok.

- 5358 — Güçle giden köpek av alamaz.
 5359 — Güçlük içinde bir kolaylık bulunur.
 5360 — Gücü gitti, kolayı kaldı.
 5361 — Gücün de gücü var.
 5362 — Gül bülbülден ziyade insan elinden neler çeker.
 5363 — Gül çengelsiz yâr engelsiz olmaz.
 5364 — Gül dalına bülbül konmuş.
 5365 — Gül dalında odun, çingeneden kadın olmaz.
 5366 — Gül dikenli ağaçta biter.
 5367 — Gül güdük amma, kokusu güzel, selvi büyük amma yapısı güzel.
 5368 — Güldükçe güller açılır.
 5369 — Güle güle de gerçek söylenebilir.
 5370 — Gülenler gülsün, dost bizim olsun.
 5371 — Gullaç baklavası ağızıma olsun.
 5372 — Gülle düştüğü yeri belli eder.
 5373 — Gülle gibi yerinden kalkmıyor.
 5374 — Gülledir bu, helva topu değil.
 5375 — Gülme eşine, gelir başına.
 5376 — Gülme ile ağlama bir çıkın içinde.
 5377 — Gülme komşuna, gelir başına.
 5378 — Gülü seven dikenine katlanır.
 5379 — Gülü tarife ne hacet ne çiçektir biliriz.
 5380 — Gülü yadettikçe bülbülün feryadı artar!
 5381 — Gülün kadrini bülbül bilir.
 5382 — Gülüne bak, goncasın al!
 5383 — Gülünü seven dikenine katlanır.
 5384 — Gümrük hammalı gibi sabahtan akşama kadar.
 5385 — Gümrükten mal kaçırır gibi.
 5386 — Gümüş servi.
 5387 — Gümüştен yaptım kalemi, gitti gönlümün elemi.
 5388 — Gün bugün, saat bu saat!
 5389 — Gün doğar, âlem görür.
 5390 — Gün doğdu.

- 5391 — Gün doğmadan meşime-i şebden neler doğar.
 5392 — Gün doğmadan neler doğar.
 5393 — Gün geçer, kin geçmez!
 5394 — Gün geçer, ömür tükenir!
 5395 — Gün geçirmek.
 5396 — Gün gibi aşikâr.
 5397 — Gün gider gediğinden, el utansın dediğinden.
 5398 — Gün görmek.
 5399 — Gün görmez mahallesinden ramazanı isbat eder!
 5400 — Gün görmez padişahının kızı.
 5401 — Gün görmüş kimse.
 5402 — Gün güne uymaz.
 5403 — Gün karası, gön karası değil.
 5404 — Gün olsa kimsenin üstüne doğmaz.
 5405 — Gün var yılı besler, yıl var ayı beslemez.
 5406 — Günahı boynuna.
 5407 — Gündüz tesbih çevirmesi, gece koyun kavurması.
 5408 — Güne göre kürk giyinmek gerek.
 5409 — Güneş gibi meydana çıktı.
 5410 — Güneş giren eve doktor girmez.
 5411 — Güneş olsan kimsenin mendilini kurutmazsın.

BİRİNCİ CİLDİN SONU